

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 17.

Lördagen den 10 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Ordet lämnades på begäran till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Linders**, som anförde: Riksdagens andra kammare har den 7 februari 1923 lämnat sitt bifall till en av herr K. H. Magnusson i Skövde den 3 februari 1923 till kammaren gjord anhållan att till mig få framställa följande spörsmål:

Kan det förväntas, att regeringen till den nu samlade riksdagen framlägger dels förslaget om utförselbevis å brödsäd, dels därjämte, på grund av kvarnringens beklagliga åsidosättande av inhemsk brödsäd till förmån för importvara, undersöker, vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas för att trygga avsättningen inom vårt land av inhemsk brödsäd och till priser, som åtminstone äro jämställda med priserna på världsmarknaden samt skyndsamt vidtager de åtgärder som i anledning härav kunna anses lämpliga?

Till besvarande av den senare frågan får jag erinra, att Kungl. Maj:t redan föranstaltat om sådan undersökning, som interpellanten ifrågasätter. Den 3 november 1922 begärde och erhöll jag Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga personer att skyndsammast undersöka den svenska spannmålsmarknadens läge och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd. Vid de sakkunnigas tillkallande meddelade jag, att i inkomna framställningar starkt framhållits, hurusom kvarnarnas inköps- och prispolitik dels givit den utländska spannmålen alltför stort företräde dels ock berövat jordbrukarna det skydd, spannmålstullarna avsett. För egen del förklarade jag mig finna förhållandena på spannmålsmarknaden mycket anmärkningsvärda, men att jag ansåg det ej bliva så lätt att utfinna de åtgärder, som lämpligen kunde och borde vidtagas. Man borde å ena sidan söka ernå åtgärder, som verkligen bleve till gagn för jordbruket, men å andra sidan noggrant iakttaga, att inga åt-

Svar å
inierpellation.
(Forts.)

gärder komme till utförande, som trädde mjölkonsumenternas berättigade intressen för nära.

De sålunda tillkallade sakkunniga, benämnda *spannmålsmarknadssakkunniga*, hava den 16 januari 1923 avgivit sitt betänkande. Då detta betänkande utdelats till riksdagens samtliga ledamöter samt vissa delar av detsamma dessutom upptagits i motioner, som blivit i kamrarna väckta i frågan om de s. k. utförselbevisen, vill jag endast i största korthet referera vad de sakkunniga däri utvecklade och gjort gällande.

I den inledande statistiska översikten framhålles, bland annat, att den inhemska skörden av vete och råg varit betydligt mindre innevarande år än förra året. Sakkunniga uppskatta årets importbehov av vete till cirka 255,000 ton och av råg till 94,000 ton. Rörande prisförhållandena framgår uppenbarligen av utredningen, att det svenska vetet, även om hänsyn tages till kvalitetsskillnad m. m. under föregående skördeår liksom under den gångna delen av innevarande år betalats med ett pris, som icke stått eller står i jämnhöjd med det importerade vetets pris. Sakkunniga angiva som den väsentliga orsaken till sagda underpris lantmännens särskilt under höstmånaderna osedvanligt stora utbud och behov av försäljningar samt å andra sidan kvarnarnas och spannmålshandlarnas återhållsamhet vid inköpen. I fråga om behovet av åtgärder göra sakkunniga gällande, att det vore rimligt om så kunde ordnas, att den svenska brödspannmålen vunne avsättning till priser, som i jämförelse med världsmarknadspriset icke vore för odlarna mindre gynnsamma än före världskriget.

Efter att hava framhållit, att åtskilligt kunde ernås genom åtgärder, beroende av lantmännen själva, såsom kraftigare försäljningsorganisationer, ändamålsenligt ordnade lagringsförhållanden m. m., hava sakkunniga stannat därvid, att den statsåtgärd, som under de givna förutsättningarna kunde väntas på ett relativt enkelt och snabbt sätt i viss mån förebygga alltför onaturliga prisdifferenser mellan importvara och svensk brödsäd, vore ett införande av utförselbevis för spannmål.

Den sålunda ifrågasatta anordningen skulle i huvudsak innebära följande. Den, som exporterade omalen råg eller omalet vete, skulle erhålla ett bevis, *utförselbevis*, som berättigade honom eller den, på vilket beviset överlättes, att inom viss tid *tullfritt* införa råg, vete eller mjöl därav till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skulle belöpt därå, vore lika med tullbeloppet å en mot exportkvantiteten svarande införselkvantitet. Vid export av omalet korn skulle ett liknande utförselbevis erhållas, som berättigade till tullfri införsel av omalen korn eller malt.

I fråga om betydelsen för producenterna av utförselbevisinstitutet påvisa de sakkunniga, att ett införande av detta sannolikt skulle medföra en mera naturlig prisrelation mellan svensk och utländsk vara. De sakkunniga utveckla emellertid, hurusom export så till vida drager mera kostnader än försäljning inom landet som exportören alltid får vidkännas utgifter för omlastningar, frakter,

assurans, räntekostnad, försäljningskostnad etc., vilket i viss mån motverkar utförselbevisets fördelar för producenterna och exportörerna.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

I fråga om utförselbevisens verkningar på mjölpriset äro sakkunnigas uttalanden mycket försiktiga och beröra förnämligast vetemjålet. Sakkunniga anse visserligen, att vetemjölpriset i Sverige tämligen noggrant regleras av det pris, vartill importerat mjöl, förtullat, kan försäljas i Sverige, men kunna icke uraktlåta att påvisa, att viss marginal finnes här. Ett införande av utförselbevis skulle, om detsamma höjde den svenska brödsädens pris, enligt sakkunniga otvivelaktigt leda till en ökad strävan hos kvarnindustrien att vid mjölförsäljningen få täckning för den merkostnad, som spannmålsprisens stegring skapade. Sakkunniga påpeka vidare, att, då sannolikheten talade för, att den väsentliga utförseln komme att omfatta råg men rågmjölpriset icke vore så beroende av importmjölets pris som vetemjålet, risken för en förhöjning av priset å rågmjöl måste anses större än beträffande vetemjålet. Den förhöjning i inkomst vid brödsädesförsäljningen, som genom utförselbevisen skulle komma producenterna till godo, torde — enligt sakkunnigas uttalanden — komma att betalas i främsta rummet av kvarnarna, vilka emellertid kunde tänkas i viss mån skjuta över sin andel å mjölkonsumenterna, samt därjämte till någon anpart av statskassan genom minskning av tullinkomster.

Sakkunniga sammanfatta slutligen sitt utredningsresultat sålunda, att, då behovet av snabba åtgärder för ernående av förbättrade prisförhållanden för den svenska brödsäden uppenbarligen vore mycket trängande samt då ett system med utförselbevis, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av dem angivits, icke kunde i de avseenden sakkunniga haft tillfälle pröva frågan befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet men väl medföra åtskilliga fördelar, ett genomförande av en dylik anordning vore den utväg för svårigheternas lindrande, som nu borde tillgripas.

I ett *särskilt yttrande* av sakkunnigledamoten K. Eriksson göres gällande, att sakkunnigmajoritetens förslag skulle innebära en utsträckning av statens skyddsåtgärder för brödsädesodlingen, enär utförselbevisen komme att verka som exportpremie. Vidare framhålles i reservationen, att utförselbevisen torde komma att stegra priset å vetemjöl och i all synnerhet å rågmjöl, vilket icke torde vara förenligt med de direktiv, som givits vid sakkunnigas tillsättande. Då därjämte jordbruksnäringens svårigheter överhuvud sammanhängde med den allmänna ekonomiska krisen och dess avveckling, som kunde väntas hava en jämförelsevis övergående varaktighet, hade denne ledamot icke kunnat ansluta sig till det yttrande, som avgivits av övriga sakkunniga.

Över spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande hava infortrade yttranden avgivits av generaltullstyrelsen, lantbruksstyrelsen och kommerskollegium.

Generaltullstyrelsen har i sitt utlåtande endast berört de tulltekniska formerna för en eventuell lagstiftning i fråga om utförsel-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bevis och därvid ifrågasatt vissa smärre jämkningar i sakkunnig-majoritetens förslag till författningsbestämmelser.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande i frågan framhållit i huvudsak följande. De föreliggande missförhållandena i fråga om den inhemska brödspannmålens prissättning i förhållande till importspannmålens torde knappast kunna helt avhjälpas genom införande av utförselbevis. Även om mera helt samma åtgärder vore av nöden, torde ett tillgripande av den föreslagna åtgärden hava en vidsträckt betydelse, bland annat, genom dess psykologiska inverkan på landets jordbrukare. Utförselbevisen skulle medföra en icke oväsentlig fördel för den svenska utsädesförsäljningen. Även om mjölprisen i någon ringa mån skulle stegras genom utförselbevisen — vilket *lantbruksstyrelsen* icke ansåge utslutet — ansåge *styrelsen* denna ur konsumentsynpunkt mindre önskvärda verkan mindre betänkelig än en fortsatt och kanske kraftig nedgång i odlingen av brödsäd, något som sannolikt torde bli följden av att låta förhållandena på området utveckla sig utan ingripande från det allmänna. *Lantbruksstyrelsen* tillstyrkte en anordning med utförselbevis för råg, vete och korn i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Kommerskollegium har jämte eget yttrande jämväl överlämnat från rikets handelskammare infordrade utlåtanden över sakkunnigas betänkande. Det föreslagna systemet med utförselbevis har vunnit anslutning från följande fyra handelskamrar, nämligen Östergötlands och Södermanlands, Gottlands, Västergötlands och Norra Hallands samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare. Den förstnämnda tillstyrker, att försök göres i den av de sakkunniga angivna riktningen. Gottlands handelskammare biträder förslaget med den ändring, att åt utförselbevis för korn gives samma giltighet såsom tullikvid som åt utförselbevisen för vete och råg. Västergötlands och Norra Hallands handelskammare tillstyrker förslaget, under förutsättning att en importreglering icke kan erhållas, dock med framhållande, att bevisen för att få sitt fulla värde böra gälla import även av kolonialvaror eller att, om icke denna möjlighet att säkerställa deras värde får tillgripas, de åtminstone icke må få under hand säljas i öppna marknaden. Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare tillstyrker förslaget men anser, att ågärden allenast bör betraktas som ett försök och till en början endast avse viss kortare tid. Skånes handelskammare ställer sig synnerligen tveksam till förslaget. Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare uttalar sina tvivelsmål i fråga om vissa av de slutsatser, till vilka de sakkunniga kommit. Avstyrkande ståndpunkt intages av Smålands och Blekinge handelskammare, som icke för närvarande kan förorda utförselbevisens införande, samt handelskammaren i Göteborg, som icke kan tillstyrka förslaget. Stockholms handelskammare anser sig ej böra motsätta sig utförselbevisens införande, och handelskammaren i Gävle har avstått från uttalande i frågan.

Efter tillkomsten av kommerskollegiets yttrande hava utlåtanden över betänkandet ingått från handelskammaren i Karlstad — som

anser sig ej kunna tillstyrka anordningen med utförselbevis — samt från handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, som förordar importreglering såsom det verksammaste medlet att uppnå förbättrade spannmålspriser inom landet men tillstyrker, därest en dylik åtgärd ej skulle befinnas lämplig, ett försök med de föreslagna utförselbevisen, ehuru med tvekan beträffande deras effektivitet.

För egen del anför kommerskollegium till en början följande. Efter det frågan om utförselbevis 1909 framförts av 1906 års tulltaxekommitté, verkställdes särskild utredning i ämnet, vilken utmynnade i uttalandet, att utförselbevis icke borde komma till användning i Sverige. Kollegium kunde i huvudsak ansluta sig till de slutsatser, vilka kommit till uttryck i senast åsyftade utredning. Densamma borde dock icke tillmätas avgörande betydelse för frågan om utförselbevisens införande till stöd för jordbruket i dess *nuvarande* svåra nödläge. Kollegium skulle därför icke tvekat att tillstyrka spannmålsmarknadssakkunnigas förslag, *därest* dess realiserande kunde anses såsom ett nödvändigt och verksamt medel för att uppnå en effektiv förbättring av läget.

Kollegium gör därefter gällande, efter att med siffror hava be-lyst pris- och omsättningsförhållandena i fråga om spannmålen, att den stora prisdifferensen under konsumtionsåret 1921—1922 och hösten 1922 mellan utländsk och svensk brödsäd i huvudsak borde tillskrivas *tillfälliga orsaker*, i förra fallet 1921 års rekordskörd och vissa inre marknadsförhållanden, i senare fallet den svenska skördens underhaltiga beskaffenhet. Det vore antagligt, att prisrelationen vid normala skördeförhållanden skulle återgå ungefärligen till den före kriget vanliga. Det svenska vetets underpris hade numera väsentligen minskats och läget hade avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet eller uppnående av samma relation mellan prisen å den svenska och importerade brödsammålen som före kriget. Då dessutom inga avgörande skäl talade mot sannolikheten av denna utvecklings fortbestånd i stort sett, syntes ej nödvändighet föreligga för den svåröverskådliga och i olika hänseenden betänkliga åtgärd, som utförselbevisen innebure.

Kollegium påvisar vidare, att effektiviteten av utförselbevisen skulle bliva ganska ringa. Sveriges egen produktion täckte ej brödsädsbehovet och riket syntes sakna förutsättningar för regelbunden brödsädsexport. En tillfälligt anordnad export, tack vare utförselbevisen, i viss situation med extraordinära prisförhållanden inom landet kunde väntas möta betydande svårigheter. Dess organisation erbjöde besvär, och hinder att finna mottaglig marknad uppstode. Erfarenheten hade visat, att en vara icke utan långvarigt förberedande arbete kunde avsättas, där den förut varit okänd. Den antydda omständigheten skulle, enligt kollegiums uppfattning avsevärt förringa utförselbevisens betydelse såsom hjälpmedel vid tillfälligt trångmål. Kommerskollegium avslutar sitt utförliga utlåtande sålunda: »Då kollegium alltså finner, att den ogynnsamma prisrelationen mellan svensk och utländsk brödsäd under senare tid huvudsakligen torde vara att återföra på tillfälliga omständigheter, att vidare den nuvarande pris-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

tendensen talar för ett återinträde av mera normal prisdifferens, samt att tvivelsmål kunna uppställas beträffande utförelsebevisens effektivitet för sitt ändamål, synas avgörande skäl för ett realiserande av de sakkunnigas förslag ej föreligga. I betraktande därjämte av de med anordningen i fråga förenade betänkligheterna i olika hänseenden anser sig kollegium ej kunna tillstyrka berörda förslag.»

En *reservant inom kollegium* har yrkat, att utlåtandet bort utmynna i en förklaring, att kollegium ej velat motsätta sig ett genomförande i huvudsak av den föreslagna anordningen med utförelsebevis för en tid, som lämpligen kunde bestämmas till tre år.

Av vad jag nu sålunda återgivit framgår, att frågan om utförelsebevisens lämplighet varit föremål för mycket delade meningar vid den hittills företagna prövningen av spörsmålet. För egen del beaktar jag till fullo betydelsen av att jordbruksnäringen må kunna övervinna de svårigheter, varunder den haft och alltjämt har att kämpa. Den föreslagna anordningen med utförelsebevis skulle emellertid, såsom sakkunniga även antytt, näppeligen beröra andra jordbrukare än dem, som producera brödsäd till avsalu, d. v. s. ett relativt begränsat antal av rikets lantmän. Huruvida utförelsebevisen verkligen skulle ens för odlarna av brödsäd till avsalu medföra några nämnvärda och säkra fördelar, förefaller ganska ovisst. Icke endast kommerskollegium utan även de sakkunniga och lantbruksstyrelsen hava uttalat åsikter, som giva vid handen, att man nog på sina håll överskattat utförelsebevisens betydelse för brödsädsprisernas stegring. Härtill kommer, att det torde vara påtagligt, att, om utförelsebevisen åstadkomma förhöjda spannmålspris, detta förhållande med all sannolikhet komme att förorsaka stegrade mjölpriser, särskilt ifråga om rågmjålet.

Jag kan därför icke giva min anslutning till förslaget om införande av utförelsebevis.

För min del håller jag före, att ifrågavarande svårigheter för jordbruksnäringen med bättre resultat kunna bekämpas genom lantmännens egna åtgärder än genom statsingripanden.

Jag får fördenskull som svar å interpellationen meddela, att jag icke ämnar föreslå Kungl. Maj:t någon framställning till den församlade riksdagen om införande av s. k. utförelsebevis å brödsäd och ej heller finner annan utredning om statsåtgärder i det av interpellanten avsedda syftet än den av spannmålsmarknadssakkunniga redan förebragta vara för närvarande erforderlig.

Vidare yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman, mina damer och herrar! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det svar, som lämnats. Jag ber samtidigt få erinra om de särskilda förhållanden, som förorsakade, att jag framställde interpellationen i fråga. Vi hade nog litet var genom tidningarna erhållit kännedom om och blivit förvånade över att från Ryssland gjorts framställningar om försäljning av spannmål, särskilt råg. Förvåningen kulmi-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

nerade, när man erfor, att svenska kvarnringen stod som köpare, visserligen till ett litet parti, men dock köpte från ett land, där det säkerligen icke förelåg något exportöverskott, utan där man behövde spanmålen för att föda den egna befolkningen. Och då det inom vårt land icke förelåg något så utpräglat importbehov, att vi behövde använda varje erbjudet tillfälle att köpa brödsäd, må det icke vara ägnat att förvåna, att åtgärden ifråga av lantmännen allmänt uppfattades såsom, jag vågar nästan använda det uttrycket, en utmaning, och att man kände sig synnerligen illa berörd av åtgärden. Jag ber också få säga, att enligt min uppfattning importbehovet torde vara mindre än de officiella siffrorna giva vid handen. Inom vissa delar av vårt land har skörden varit mycket god. Jag kan erinra om att i västra Sverige brödsädesskörden varit icke blott rik utan ock av god kvalitet, och den har blivit relativt väl bärgad. Vi känna litet var till, att det för närvarande råder mycket stora svårigheter för jordbruket. Så långt är man nog ense från olika politiska partier; man kan nämligen icke bestrida detta faktum. Men när det gäller att komma till åtgärder för att avhjälpa nödläget, då är det som meningarna gå isär, och då är det man från jordbrukarhåll synes få sluta upp med att hoppas på några åtgärder från den nu sittande regeringens sida för att hjälpa jordbruket ur den nuvarande situationen.

Herr statsrådet har i sitt svar, såvitt jag kan finna, alldeles gått förbi den omständighet, som mest direkt föranledde interpellationen, nämligen frågan om den ryska rågimporten. Jag skall icke vidare här syssla med densamma, men när man talat om förra årets dåliga skörde kvalitet inom vårt land, kan det vara av intresse att här titta på ett prov, som jag har på den ryska rågen. Jag tror icke, att den är av sådan kvalitet, att den bör anses överträffa den svenska varan. Den är så pass oren, att den konsumerande svenska allmänheten icke bör vara angelägen att köpa den. Emellertid gäller det nu närmast att söka finna några utvägar för att vårt jordbruk skall komma ut ur det nuvarande nödläget. Herr statsrådet har skattat åt den vanliga utvägen, när man ingenting vill göra, nämligen att ge oss jordbrukare några välmentade råd. Jordbrukarnas egna åtgärder är vad som skall hjälpa — det är ungefär samma råd, som vi fingo för några dagar sedan, att vi skola öka våra kunskaper, bilda kooperativa kvarnar och bagerier, och jag vet inte allt vad det heter. Detta känna vi på förhand och vi ha icke interPELLERAT för att få blott några sådana råd. Ja, jag tillåter mig säga, att det snart kan vara nog med att blott ge jordbruket några välvisa råd, ty nu krävas verksamma åtgärder om jordbruket icke skall gå under. Det finns så många, som sköta sitt jordbruk på ett rationellt sätt, men även dessa måste intyga, att det i alla fall nu går dåligt och att det ändå icke går ihop. De råd, som lämnats oss, räcka ej till att föra oss ut ur nödläget, det tarvas handling.

Jag gav redan under remissdebatten uttryck åt den meningen, att jag icke har någon övertro på utförselbevisen, eller att dessa skulle ensamma vara tillräckliga för att föra oss ur nödläget. Men

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

de kunde vara ett medel, som i någon mån hjälpte oss, och jag hade också trott, att de i någon mån skulle kunna vara till nytta för att föra oss ur det beroende vari vi olyckligtvis kommit till kvarntrusten. Jag ber att få erinra därom, att så länge det nuvarande regeringspartiet icke var regeringsbildande, var det ju från det hållet en ofta hörd maning att gå till kamp mot trusterna, som beskatta och förtrycka allmänheten. Det föreligger enligt min mening åtskilligt befogat i ett sådant tal, men när det verkligen gäller att komma en eller i detta fall kanske ett par trustsammanslutningar till livs, då de trycka ner priserna för producenterna, här jordbruksnäringen, synes det mig, att sedan samma parti blivit regeringsbildande, är man från detta partis sida minst lika valhänt ifråga om åtgärder som från något annat håll, vilket jag med beklagande konstaterar. Kan det icke föreligga skäl att försöka, huruvida man icke genom utförselbevis skulle kunna i någon mån återställa relationen i pris mellan svensk och importerad spannmål. Jag kan icke i detta sammanhang underlåta att göra en erinran mot det uttalande om utförselbevisen, som herr statsrådet fäst mycket avseende vid och som naturligtvis kommer att få stor betydelse till frågan om utförselbevis, nämligen kommerskollegii uttalande. I den sammanfattning av detta uttalande, som intagits i interpellationssvaret, säger kollegium bl. a., att den påtalade för Sveriges jordbrukare ofördelaktiga prisrelationen mellan svensk och utländsk spannmål är av tillfällig art. Kollegium erkänner att under de närmast gångna åren har den svenska brödsäden underbetalts, men, säger kollegium i närvarande stund finns en tendens till en bättre prisrelation, som enligt dess mening skall fortfara. Enligt uppgift som jag i dag erhållit har dock den svenska rågen i närvarande stund ett mycket ofördelaktigt prisläge gentemot den utländska, i det prisskillnaden är mellan fyra och fem kronor. — Kommerskollegium bör väl kunna räkna med siffror även när det gäller spannmålspriser o. d. Man blir nu förvånad däröver, att när kollegium å ena sidan anser, att den ofördelaktiga prisrelationen under de två föregående åren varit tillfällig, man från samma håll är färdig, när i nuvarande stund tendensen tyder på ett något förbättrat läge, beteckna detta icke som någon tillfällighet, utan därpå bygger man upp resonemanget att den ofördelaktiga prisrelationen tenderar att försvinna. Alltså böra utförselbevis icke införas. Detta är dock ett rätt egendomligt sätt att resonera, och vittnar just ej om sinne för proportioner. Jag ber även få erinra om, att den ofördelaktiga prisrelationen mellan svensk och utländsk spannmål icke är av i fjol eller förfjol utan att den förmärkts sedan åtskilliga år tillbaka.

Är det då befogat att på grund av en tillfällig utjämning de sista dagarna säga, att denna ojämnhet skall försvinna?

Jag kan icke säga, att det i och för sig var ägnat att överraska, att herr statsrådet förklarade, att han för sin del icke kommer att medverka till framläggandet av något förslag om utförselbevis. Det riktades ju ett spörsmål till honom från ett par håll i denna fråga redan under remissdebatten, och det undvikande svar vi då fingo

gav åtminstone mig, och jag tror också åtskilliga andra, anledning att befara, att det definitiva svaret skulle bli av det slag som det nu blivit.

Man säger nu ifrån en hel del håll: ni jordbrukare skola inte bara komma och ropa på statshjälp och statsåtgärder, så snart det uppstår några svårigheter för er; ni skola söka reda er själva. Ja, jag tror mig våga säga, att nog försöka jordbrukarna att reda sig själva, och nog arbeta de. Men jag ber också att få erinra därom, att det är icke blott jordbrukarna, som hoppas och ropa på statsåtgärder till tryggande av deras näring, det är icke bara de, som anse sig ha rätt att vänta ett inskridande från statens sida, utan det förhåller sig så, att under den prekära situation som rått och råder, ha åtgärder från statens sida påkallats från och vidtagits för att hjälpa andra näringar. Jag erinrar om statsbeställningarna till industrien och om de stora anslag, som lämnats för avhjälpande av arbetslösheten m. m. Jag erinrar om detta blott därför, att när man säger, att det bara är jordbrukarna som ropa på statsåtgärder och hjälp, så överensstämmer det talet icke med verkligheten; det är åtskilliga andra, som icke blott ropat på hjälp, utan också fått se realiserade åtgärder till deras fromma. Och jag ber att få erinra därom att det tullskydd, som jordbruket har, d. v. s. samma som före kristiden, är på grund av penningvärdets fall icke effektivt såsom näringsskydd. Skola jordbrukarna nödgas reda sig på egen hand och utan effektivt skydd, så blir följden ofrånkomligen den, att det undan för undan kommer att gå nedåt för jordbruksnäringen. Hur stor och hur pass omfattande krisen blir, innan botten är nådd, vågar jag icke profetera om. Men vad jag bestämt vågar påstå, det är, att det icke blir någon varaktig förbättring av de ekonomiska förhållandena i vårt land, förrän vi tryggt jordbrukets ekonomiska bestånd; ty jordbruket är ryggraden i vårt ekonomiska liv, och så länge jordbruket har det ekonomiskt så ställt, att det måste inskränka sig så långt som möjligt vid inköp av redskap och förnödenheter m. m., så länge kommer det att gå trögt för våra övriga näringar. Och jag vågar också tro, att de välbetänkta åtgärder, som man kan vidtaga för att trygga jordbruksnäringens ekonomiska soliditet, de åtgärderna bli sannerligen icke att betrakta som någon beskattning på övriga näringar, utan komma att lämna ett rikt utbyte i jordbrukarnas ökade köpkraft och därav härflytande inkomster för andra näringar.

Jag skall tillåta mig att säga ännu ett par ord. Det är ju obestriddt, att jordbruket måste under alla förhållanden, även de sämsta, fortfarande bedrivas, man kan ju inte lägga ned driften såsom industrien m. fl. näringar, som ju helt enkelt kan slä igen. Jorden måste brukas om ock med förlust. Men om det ekonomiska läget för jordbruket undan för undan blir sämre, så kommer man däri genom att efter hand flytta ned jordbrukaren till en lägre och sämre ekonomisk standard. Åtskilliga länders jordbrukare ha kunnat och kunna frambringa erinra sina produkter billigare än vi; jag skall endast i förbigående erinra om de gynnsammare klimatiska betingelserna,

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

men samtidigt också erinra därom, att de billigare produktionsprisen ha exempelvis i Ryssland och Balkanländerna och på åtskilliga andra håll i väsentlig mån baserats därpå, att jordbrukarklassen har levat under vida lägre ekonomisk och social standard än vår svenska jordbrukarklass. Men om vi genom statsmakternas försumlighet fortsätta att flytta ned vår jordbrukarklass till en lägre ekonomisk och social standard, så följer också ofrånkomligt därav, att denna samma jordbrukarklass icke i samma mån som förut kan vara en väsentlig bärare utav vårt svenska kultur- och rättssamhälle. När andra näringar gå dåligt, när deras ekonomiska kraft, deras skatteförmåga minskas, flyttas bördorna i motsvarande mån över på jordbruket. Men om jordbruket icke längre kan väsentligt bidra till vårt kultur- och rättssamhälles bestånd, var stå vi då? Det går näppeligen att komma ifrån att jordbruket för olika områden betyder så oerhört mycket, att jag tror, att, även om man ensidigt ser på saken — vilket väl framskyftar i herr statsrådets anförande — och resonerar som så, att man icke får göra mjölprisen eller livsmedlen dyrare för andra samhällsklasser, så betyder jordbrukets bestånd så mycket att det är icke enbart utgifter för andra, när åtgärder vidtagas för att trygga jordbrukets ekonomiska kraft, ty vad som härvidlag kan offras, det får man igen genom jordbrukets ökade bärkraft i och för samhället.

Som saken nu står, förstår jag fullväl, att vi icke ha att vänta något regeringsingripande till jordbrukets fromma. Jag vet också fullväl, att vi från jordbrukarhåll icke i närvarande stund förmå att taga saken i egna händer, i så måtto, att vi förmå ensamma genomföra några lagstiftningsåtgärder. Jag tror mig våga säga, att i vad det gäller arbete och sparsamhet, nit och omtänksamhet och dylikt, så skola vi, välvisa råd förutan, göra vad vi kunna. Vi nödgas också gå den längre väg, som består i att arbeta på att åstadkomma en vidgad insikt i vårt land och hos valmanskåren om jordbrukets betydelse för samhället. Och slutligen, det vill jag åtminstone hoppas, skola vi väl då komma fram till en bättre förståelse för jordbruket och vinna bättre möjlighet att göra vår röst hörd. Jag ber att få säga, att allt synes mig peka därhän, att alla som verkligen intressera sig för vårt jordbruk och dess utveckling måste komma till insikt om att något måste göras för detsamma, även om statsmakterna nu ställa sig avvisande.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då det ämne som interpellationen omfattar blivit föremål för motioner och som därför återkommer till kamrarnas prövning, så skall åtminstone icke jag falla för frestelsen att i dag inlåta mig på åtskilligt som sammanhänger med detta ämne. Det är endast ett par saker i det svar på interpellationen, som herr jordbruksministern avgav, som jag särskilt fäste mig vid och som jag därför vill i korthet upptaga till behandling.

Det är inte så många år, blott fyra eller fem, sedan en man, som var herr statsrådets företrädare på platsen, här uppträdde och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

framlade ett förslag, vari han uttalade det, att *han* ansåg, att någonting borde göras för att åtminstone nödtorftigt hålla uppe brödsädesproduktionen i vårt land på den nivå, varpå den i stort sett stod före kristiden. Däremot ansåg han icke några åtgärder därutöver vara lämpliga. Den mannen hade väl dock några skäl, någon grund för sin ståndpunkt. Överhuvud taget måste han väl ha varit av den mening, att det vore av vikt, att någonting företoges härvidlag. I dag återigen ha vi fått ett svar från herr statsrådet, som går ut på, att utförelsebevis äro av föga gagn, då de endast skulle vara till förmån för de jordbrukare, som producera brödsäd till avsalu. Men, såvitt jag förstår, måste även det statsråd, som talade förra gången, närmast ha syftat på denna kategori jordbrukare. Jag kan nämligen inte begripa, att hans uttalande kunde gälla några andra, ty för dem, som endast producera så mycket, som åtgår till deras egen konsumtion, kvittar det alldeles lika vad försäljningspriset på marknaden är. Jag vill konstatera denna skillnad i ståndpunkter, som sålunda kommit till uttryck på det ifrågasatta området.

Jag hörde icke ett enda ord från herr statsrådet sida, som tydde på, att herr statsrådet egentligen fäste sig det minsta vid eller intresserade sig för, huruvida någon brödsädesproduktion kunde komma till stånd i vårt land eller ej. Staten borde ju icke göra någonting i det fallet, menade han, utan det finge bli jordbrukarnas egen sak att själva taga itu med, om de ville bedriva någon brödsädesproduktion till avsalu.

Jag kommer att tänka på, hurusom jag under en debatt här i kammaren 1918 hörde ett ord, som klingade starkt i mina öron. Vid den tiden gällde det ju, att jordbrukarna dels skulle producera det mesta möjliga, dels lämna ifrån sig av det producerade, så mycket de kunde, till folket i allmänhet. Då sade en talare, att vi skulle vara »solidariska» med de andra klasserna i samhället. Ja, jag tillät mig vid det tillfället svara, att detta *komme* vi att vara, men att det också skulle vara oss synnerligen kärt, om en gång framdeles, när bladet kanske vänt sig en smula, solidariteten funnes även på andra sidan. Herr statsrådets svar i dag tycks ge vid handen, att man icke mycket har lust att hålla uppe denna senare solidaritet. Jag misstänkte redan 1918, att det skulle komma att gå som det gick, och nu har jag fått ett eklatant bevis på, att jag hade rätt.

I det upplästa anförandet av herr statsrådet återropades åtskilliga skäl mot ifrågavarande förslag. Man ansåg, att utförelsebevisen icke skulle komma att verka effektivt och inte ge det avsedda skyddet. Man anförde också, att det skulle behövas en hel organisation för att ordna denna sak. Ja, de som komma med ett sådant utlåtande i detta sammanhang tyckas föreställa sig, att vi skulle inrikta vår brödsädesproduktion till att avse så att säga en handelsvara, som vi skulle finna avsättning för utåt. Jag tror inte, att jordbrukarna förutsatt någonting dylikt. Men när en gång skillnaden mellan priset på inhemsk vara och priset på importerad amerikansk vete — det var i fråga om detta varuslag man bäst kunde se differensen — uppgick till 7 å 8 kronor per 100 kilogram, då, herr statsråd, tyckte

Svar å
interpellation.
(Forts.)

vi, att vi hade ett visst skäl att säga: det måste vara någonting på tok. Skäl att tycka så finns nog än i dag.

Det är ändå på det hela taget underligt, att, så fort någon kommer fram med ett förslag om skydd för jordbruket, uppresas alla tänkbara hinder mot detsamma. Då framhållas och överskattas alla olägenheter av ett sådant förslag. Men det är ju så, att det finns ingenting, som har blott fördelar och inga olägenheter, vad man än griper till här i världen. Just när det gäller jordbruket understryker man, som sagt, de föreslagna åtgärdernas nackdelar; de skola genast framstå som ytterst svåra och betänkliga.

Vi jordbrukare ha blivit utsatta för många missräkningar i vårt land, synnerligast vi äldre jordbrukare. Vi ha funnit, att inte ens jordbruksdepartementet vill skydda våra intressen. Det var ett vackert tal, som fördes i mina yngre år om att det med hänsyn till jordbrukets bästa skulle vara så oändligt viktigt att få ett jordbruksministerium till stånd. Ja, detta ha vi fått, men missräkningen över vad det utträttat är stor.

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr talman! Det är med verklig beklämning man går att deltaga i en sådan debatt som denna, där det förekommer så oändligt mycket hyckleri i jordbrukets namn. De verkliga jordbrukarna, de hundratusentals jordbrukarna i landet, knysta icke vare sig i riksdagen eller i tidningarna eller över huvud taget någonstans. Det är en liten, liten klick av storbönder och godsägare i Skåne och Östergötland, som föra ett sådant leverne, som om de hölle på att gå under och inte hade mat hemma till hustru och barn.

Vi veta, att det är bruk här i riksdagen, att man besvarar interpellationer. Men det finns även sådana interpellationer, som pläga lämnas obesvarade. Jag måste säga, hur hårt det än kan klinga i mångas öron, att denna interpellation är en av dem, som borde lämnas utan svar. Det är knappt förenligt med en rättsstats värdighet att besvara en dylik interpellation. Om det skulle falla mig in t. ex. att fråga herr finansministern: Jag och mina vänner äro fullkomligt ruinerade — vill icke herr finansministern tillåta, att jag öppnar ett sedeltryckeri hemma i en källare i Ulvsunda och trycker några hundrakronesedlar för att hjälpa mig fram på det viset? Tro ni verkligen, att herr finansministern skulle besvara en sådan interpellation? Eller antag, att jag till herr Åkerman skulle rikta den frågan: Vill icke herr statsrådet tillåta och överse med, att dessa arbetslösa, som nu ingenting ha att leva av, få tillfälle, under en tid framåt tills det blir bättre förhållanden på marknaden, att livnära sig med inbrottsstöld i bondgårdarna och hos de bättre situerade? Skulle verkligen herr statsrådet besvara en sådan interpellation? Nej, visst icke.

Men vad är det, som det här är fråga om? Det är fråga om över huvud taget det mest skamliga förslag, som någonsin framställts i en riksdag i världen med undantag av den tyska. Ingen riksdag i världen — mer än som sagt den gamla tyska junkerriksdagen före

kriget — har någonsin gått med på ett sådant förslag. Mig veterligen ha heller aldrig, säger jag, dylika förslag framkommit i några parlament i världen — mer än det svenska och det tyska.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Ja, vad gäller det nu för historier? Ni veta, att sedan en människoålder har det här i landet funnits en spannmålstull på 3,70 kronor per deciton, ett tillstånd, som endast avbröts av glidullspérioden, som nu åter är till ända. Nu påstår man ifrån de stora spannmålsproducenternas sida, att kvarnarna taga ifrån jordbrukarna denna tull. Ja, men det är att märka, att Danmarks bönder, när de voro i en liknande svår situation, ordnade saken genom att skapa kooperativa företag, med vilkas hjälp de sålde smör, fläsk och ägg över hela världen, var man än ville köpa. Vad vore enklare för en samling i regel besuttna och rika män än att tämja kvarnbolagen genom en ordentlig konkurrens? Fråga för resten socialdemokraterna här i kammaren och i riksdagen i dess helhet: vilja ni vara med om att helt enkelt överföra kvarnbolagens kvarnar till bönderna? Svaret blir icke nej, det veta ni. Men detta vilja ni icke göra. Varför inte? Jo därför, att ni äro inga bönder, ni representera icke bondeklassen, ni äro kapitalister och representera kapitalisterna. Det är kapitalisterna ni företräda och icke jordbruket, därför vilja ni icke vara med om något sådant.

Vad önskar man då i stället? Jo, i stället vill man ha rätt att utföra råg, vete och korn från landet och erhålla de 3 kronorna och 70 örena av statskassan, ehuru icke i form av hundrakronesedlar — det skulle se för illa ut! Annars är det samma sak, förstår ni! Man får några andra sedlar, som kallas utförselbevis och som sedan gälla som kontanta pengar, som hundrakrone- och tusenkronesedlar, i statskassan, i tullkammarna, när mjöl eller spannmål skall återinföras. Jag utför 1,000 ton vete, råg eller korn. Jag erhåller härför av statskassan 37,000 kronor men icke i 37 tusenkronesedlar utan i stället i form av ett motsvarande utförselbevis. Jag går med detta till Enskilda banken eller Skandinaviska banken och säljer det för 35,000 kronor. Så kommer herr Jeansson i Kalmar, som skall införa spannmålen, och köper beviset för 36,000 kronor. På så sätt tjänar banken 1,000 kronor och han 1,000 kronor. Staten förlorar 37,000 kronor, som annars skulle betalas tullkammaren vid spannmålets införsel — det är hela historien.

Förut har man rövat konsumenterna — genom de höga spannmåls- och mjöltullarna. Nu vill man även röva statskassan och taga ifrån densamma den lilla inkomst den har på tullavgifterna för införd spannmål och infört mjöl. Kan man tänka sig sådana påhitt? Kan man tänka sig, vilken samhällsupplösning och förvildning detta vittnar om? Kan man tänka sig, att detta skall föreställa ett civiliserat samhälle? Och det skall vara en riksdag, som representerar ett civiliserat samhälle, där sådana veritabla rövareförslag få komma fram! Statskassan skall fördelas mellan de stora spannmålsodlarna, naturligtvis som tullarna i proportion till deras rikedom. Ju rikare jag är, dess mer skall jag ha. Alldeles som herr Olsson i Kullenbergstorp sade: »den som inte producerar mera

Svar å
interpellation.
(Forts.)

än han förbrukar, honom gör det detsamma, hur det går med denna sak!» Riktigt! Han får inte med någonting av kassan, men han får betala skatt till den, han får betala pengar till den, det får han göra! Det är i sanning ett fördomsfritt förslag — det kan man komma överens om.

I ingen riksdag i världen skulle man nu, säger jag, kunna föra fram ett dylikt förslag utan att bli utskrattad. Ja det har väl ej funnits någon tid i historien, då man hittat på sådana förslag som detta. Det kunde knappt ha hänt under påvekyrkans djupaste förfall, under Leo X:s tid. Vi veta visserligen, att han sålde kamrerareysslan till en herre, som hette Armellini för 70,000 dukater och att denne höll sig skadeslös genom att lägga på Roms befolkning en omsättningssskatt å spannmål för att så få tillbaka sina pengar. Men detta anses också vara en av de främsta skandaler, som existerat inom påvekyrkan, och Armelinis namn har gått till eftervärlden, som exempel på vilka typer man fick fram under den värsta förfalls- och förvildningsperioden.

För alla regeringar och alla regeringssystem, som jag har läst om — kanhända herr Magnusson i Skövde har läst en annan bibel och en annan historia än jag — har det varit ett A-B-C att se till, att folk kunde få billig spannmål och billigt salt. Detta har städse varit föremål för alla civiliserade regeringars uppmärksamhet. I bibeln läsa vi t. ex. om Josef, patriarkens son, som var föreståndare för spannmålsavdelningen inom Faraos folkhushållning. Naturligtvis skulle han, om herr Magnusson i Skövde skrivit Moseböckerna, varit höjld av evig vanära och skam. Nu däremot framställes han i bibeln som exempel på en stor statsman, som förstår, hur man skall sköta ett rike. Om vi sedan lämna judarnas historia och gå till Attika, så känna vi till, att man där hade särskilda spannmålsmaximilagar, mjölmaximilagar och brödmximilagar liksom särskilda kontrollanter, som gingo runt omkring och hängde bagare, därest de överträdde maximipriserna.

Samma historia möter man i andra stater. I det gamla Rom rådde samma förhållande, likaså i Europa under medeltiden. Ännu på 700-talet höll man mycket noga på dessa saker, exempelvis i Frankfurt am Main. Till och med hos de mest förvildade kapitalister vi haft i världen — och det är, kan man säga, Lübeck och de andra Hansestäderna — hade man någon skamkänsla i kroppen, så att när köpmännen togo för mycket betalt för spannmål och mjöl, passade rådet på, antingen att röva spannmålslaster ute på havet (ty det fanns ju alltid en stor kaparrörelse där efter och mellan de många krigen) eller också att inköpa spannmål billigt för folkets behov. På detta sätt lyckades man ofta på en gång trycka ned priserna i Lübeck till tredjedelen eller hälften av marknadsprisen, detta för att i ett slag ruinera dem, som hade ockrat på spannmålsförsäljningen. Jag behöver inte säga er, att en spannmålsockrare under medeltiden, en person som ockrat med mjöl och bröd, vägrades av alla präster, i varje fall av alla rättsinniga präster, avlösning, sista smörjelsen och nattvarden. Kyrkan sände honom till helvetet utan vidare.

Ser man på förhållandena i Sverige, t. ex. under Gustav Wasa eller under medeltiden här i Stockholm, så rådde precis samma förhållande. De fattiga skulle ha bröd och salt billigt — sedan fick allt annat komma i andra rummet: det har varit lösen och lag även för forna svenska regementen.

Men sedan de tyska junkrarna kommo till makten och började organisera sig på allvar efter kriget 1870—71, hördes andra toner i världen. Sedan gällde det bara att försöka kuva de fattiga så mycket man kunde genom att höja tullarna på spannmål och mjöl. Det var då, herr Magnusson i Skövde, som utförselbevisen kommo, kapitalismens främsta blomma i ockrande skamlighet. Det gick t. o. m. så långt — herr Magnusson är ju uppfostrad i Ostpreussen, så han känner mycket väl till den tyska junkerpolitiken — att herrarna Erffa, Kanitz och Oldenburg inte vore nöjda med detta tillstånd heller. Jag nämnde här om dagen, att när på 1500-talet spannmålspriserna stego i höjden, revo de penninghungriga godsägarna till sig jorden och gjorde bönderna till trålar. På alldeles samma sätt skämdes icke herrar Oldenburg och Erffa och alla deras likar att vid de sammanträden, som höllos i Tyskland 1900—1905 i de stora godsägarsällskapen, diskutera frågan om livegenskapens införande för lantarbetarna, sedan man hade allting så bra tillrustat i övrigt.

Ånej, vi känna igen de här tonerna. Först gnäll och jämmer över jordbrukets dåliga ställning! Därigenom erhåller man privilegier undan för undan, och sedan anser man sig vara en särskilt högtstående klass, som har rätt att trampa de andra under fötterna.

Är ställningen nu verkligen så förfärligt jämmerlig för det svenska jordbruket? Jag har här några utdrag av spannmålsnoteringar för Köpenhamn, Malmö och Göteborg den 3 mars i år. Av dessa finner jag, att 100 kilogram vete kostade i Malmö 20, 25 kronor och i Göteborg 21 kronor. Priset i Köpenhamn var 18,65 svenska kronor. Detta står att läsa i »Tidskrift för lantmän» för den 3 mars 1923. Ställningen är då icke så oerhört bekymmersam, när man alltså för vete erhåller 21 kronor i Göteborgstrakten, och rågen samma dag kostar 16,50 kronor i Göteborg, 17 kronor i Malmö, 17 kronor i Kalmar, där kvarnen är, och 17 kronor i Norrköping, där det också finns en stor kvarn.

Jag skall nu inte närmare gå in på dessa saker. Vi återkomma till dem om några dagar, då vi skola behandla en motion av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. om hithörande ting. Jag vill bara upprepa, att det är en märkvärdig riksdag och ett märkvärdigt land, där de största spannmålsodlarna kunna komma med förslag om att fördela statskassan sig emellan och icke äro nöjda med, att de förut erhållit en skatterätt över allmänheten av 3,70 kronor per deciton spannmål och 6,50 för mjöl.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Herr Månsson i Hagaström uttalade sin förvåning över, att denna interpellation väckts

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

och besvarats, och menade, att sådana förslag, som det här är fråga om, nämligen utförelsebevisen, icke skulle kunna föreläggas något annat civiliserat lands riksdag än den svenska eller, tillade han, den tidigare tyska riksdagen. Jag får häremot verkligen säga herr Månsson och alla andra det vederbör, att jag är tveksam om, huruvida sådana yttranden, som herr Månsson i dag och tidigare hållit i denna kammare skulle kunna förekomma i någon annan riksdag och möta — ja jag skall inte fortsätta meningen såsom jag tänkte mig — samma mottagande, som fallet är för herr Månssons del här i Sverige.

Det kan vara överflödigt att upplysa om, vad herr Månsson bl. a. i sitt anförande var inne på, såsom att jag naturligtvis inte skrivit Moseböckerna och följaktligen inte heller behöver känna mig höljd av den skam och vanära, som herr Månsson talade om. Jag är inte heller, såsom han på sitt kringsvävande sätt tycktes antyda, vare sig född eller uppfödd i Ostpreussen och har därför ej heller tagit några intryck därifrån. Men jag är född och uppfödd bland jordbrukare. Jag har arbetat hela mitt liv i jordbruket och i detsamma närstående näringar, och jag känner till förhållandena där minst lika väl som herr Månsson. Det är inte bara några få »stora godsägare och patroner», som lida av det nuvarande läget inom jordbruket, utan också, herr Månsson, hundratusentals mindre jordbrukare. Gå och fråga dem, tag litet reda på förhållandena! Jag har gått bland dem och hört vad de säga, just dessa genuina småbrukare. Man hör överallt: »vi få ingenting för vad vi sälja (ty något har dock var och en sådan att sälja, i motsats till vad här i kammaren yttrades för en vecka sedan; eljest skulle han ju inte ha några pengar att köpa för); det blir ingenting för produkterna! Det finns inga möjligheter att reda sig; vad vi få in för våra varor räcker inte ens till räntor och omkostnader.»

Jag skall inte offra tid på ett bemötande av herr Månssons uttalanden. Det torde vara onödigt, då hans påståenden äro av det överdrivna slag, att man egentligen inte behöver räkna med dem i en saklig diskussion. Men i anslutning till herr Månssons yttrande om interpellationer, som inte borde besvaras, skall jag be att få säga, att då han valde som exempel interpellationer om rätt till falskmynteri, stöld eller jag vet inte allt vad det var han drog fram — så är detta någonting, som ligger utanför alla förnuftiga gränser och bör sålunda ej besvaras (herr Månsson i Hageström: *Detta* också). Nej vad jag här framfört är grundat på levande verklighet och på känsla för landets jordbrukare och deras behov. Det är tusen och åter tusen av jordbrukare, som stå bakom mig i denna fråga, och om inte jag har förnuft, så ha väl en del av alla *dessa* åtminstone förnuft.

Herr Månsson yttrade, att man vågar inte föreslå att dela ut hundrakronelappar, ty detta skulle se för illa ut, men att jordbrukarna i stället nu genom utförelsebevisen vill tillskansa sig vinster genom andra sorts betalningsmedel. Herr Månsson sade vidare, att uti det exempel han valde herr Jeansson i Kalmar skulle tjäna 1,000 kronor, och Enskilda banken 1,000 kronor. Men då herr Månsson i samma exempel talade om 37,000 kronor, var stanna då de 35,000?

De gå väl åtminstone till jordbrukarna? (herr Månsson i Hagaström: Till godsägarna). Jaså, till godsägarna? Ja, jag vet inte, om vi jordbrukare i allmänhet ha rang, heder och värdighet av godsägare, vi som exempelvis äga 15—20—40 tunnland jord, vi som ha några hundratal kilo råg om året att sälja. Nej, vi ha inte eller åstunda inte en sådan värdighet, men varje öre mer vi kunna få för vår spannmål är av den allra största betydelse, ty vi äro icke vana, herr Månsson, just att röra oss med hundralappar utan med vida mindre summor. Även en ringa hjälp är av betydelse för oss.

Jag skall inte vidare ingå på herr Månssons uttalanden. Jag tycker ändå, att jag skulle våga säga till en och var det vederbör: låt bli att ständigt idissla det gamla talet om att det är bara den omständigheten, att jordbrukarna inte förstå att sköta sig, som gör, att det icke går ihop för dem! Låt bli att idissla talet om att det endast är godsägarna, som ha någon nytta av skydd för jordbrukarnäringen! Det förhåller sig icke så, utan det är jordbrukarna i gemen, som ha nytta därav. Det är jordbrukarna i allmänhet, som verkligen behöva hjälp. Jag vet, att det finns många, som på grund av ensidiga, partidoktrinära synpunkter i närvarande stund avsvära tanken på skydd av det ena eller andra slaget åt jordbruket och som säga, att något sådant icke skulle hjälpa. Skyddet har emellertid hjälpt oss en gång tidigare. Jordbrukstullarna hjälpte oss under 80-talets oerhört svåra tid. Det gav oss då andrum, så att vi kunde arbeta oss fram så småningom till en bättre ekonomisk ställning. Det är detta andrum, detta rådrum gent emot den övermäktiga utländska konkurrensen, som vi nu behöva. Jag vågar tillägga: vi lära icke heller komma ut ur dessa svårigheter, om man icke ger jordbrukarna skydd och hjälp i detta avseende samt från beroendet av kvarningen.

Herr Kilbom: Herr talman! Då man här hör, hurusom jordbrukarna klaga över den ekonomiska situation, som för närvarande råder, borde man verkligen ha rätt att begära, att det från samma sida skulle visas litet mera tillmötesgående gent emot industriarbetarna, då dessa framföra sina synpunkter på det läge, i vilket de befinna sig. Jag tror nämligen, att jordbrukarna nu om någonsin borde få klart för sig — åtminstone de, som äro verkliga jordbrukare — att deras ekonomiska läge är beroende och avhängigt av industriarbetarnas läge. Emellertid är det rätt underbart att höra, hur man resonerar i dessa frågor. Från jordbrukarhåll har man — med all rätt förresten; jag skall icke förneka riktigheten därav — talat om att det inom jordbruket för närvarande står dåligt till. Men när man då tillika begär, att staten skall ingripa med åtgärder, som faktiskt komma att medföra ökade brödpriser, alltså än större svårigheter för arbetarklassen, måste man fråga, om det inte skulle vara lämpligt, att jordbrukarna undersökte en annan sak: varför har jordbruket egentligen i så stor utsträckning kommit i det nuvarande läget? Är detta måhända icke beroende på vissa faktorer av den art, som tidigare åberopats i riksdagen? Är det måhända inte be-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

roende på de oerhörda skulder, som för närvarande åvila en mängd jordbruk och, skulle jag tro, framför allt en del av de stora jordbruksegendomarna? Men därom nämnde herr Magnusson i Skövde icke ett enda ord. Och dock är det naturligt, att läget skall bli sådant, när fastigheter ha gått från den ene ägaren till den andre under de högkonjunkturernas år, som vi haft.

Jag känner ett fall, där en egendom i Huddinge i två repriser, genom skilda försäljningar, ryckte upp från att ha betingat 70,000 kronor till ett pris av 420,000 kronor — för närvarande ligger den där in-tecknad över skorstenarna. Och uppe i Tillbergatrakten kan jag påvisa för herr Magnusson i Skövde, hurusom stora egendomar, som tidigare, innan de kommo i jobbarhänder, ha burit sig och givit sin brukare en god bärgning, nu bringats upp i ett pris, som med upp till 128 procent överstiger försäljningspriset år 1917. Tillgänglig statistik visar, att sådana fall kunna anföras i hundratals. Under dessa förhållanden synes det mig vara anledning för jordbrukarna själva att ifrågasätta, om det inte är nödvändigt att söka få bort dessa stora skulder, som vila på egendomarna, så att man ånyo komme på fast mark och jordbruken finge möjlighet att bära sig.

Det var emellertid icke därom jag huvudsakligen ville yttra mig. Jag ville taga fasta på särskilt *en* del av herr Magnussons i Skövde interpellation, som syntes mig vara nog så betänklig. Jag syftar på det försök, som där gjordes, att som skadlig stämpla importen *speciellt* av *rysk* spannmål. Herr Magnusson talade om vissa prov på den råg, som nyligen importerats från Ryssland. Jag har ingen anledning att tvivla på, att proven *vero* just från denna råg, men om jag inte är dåligt underrättad — jag har för övrigt senast i går kväll gjort mig underrättad om saken närmast med tanke på denna debatt — har från kvarnringens sida erkänts, att de 400 ton rysk råg, som nyligen importerats, stå synnerligen högt i kvalitet. Herrar jordbrukare böra också förstå, att detta är riktigt, om jag nämner, att endast 2 procent varit mindervärdiga.

Man har också sagt, att det är oerhört, att ryssarna exportera spannmål trots att de ha en sådan hungersnöd i sitt land. Det är då att märka, att av den ryska skörden 1922 har exporterats eller är avsedd att exporteras (om det icke redan skett) endast cirka 1 procent. Summa 1 procent av den ryska skörden! Det framgår också av herr Brusewitz' bok om Ryssland — han har ju nyligen rest igenom landet — att denna export visst inte inverkar på hungersnöden där borta. Han säger: »Den amerikanska hjälpaktionen (Ara) har en centralpunkt i Nisnij. En av ledarna för densamma berättar mig om nöden i Samaradistriktet och vid mellersta Volga, lyckligtvis det enda område — jämte möjligen trakten omkring Cherson och Odessa — där även i år verklig nöd råder. Då spannmål nu finnes inom landet tillgänglig för transport till Samara, kommer den hjälpaktion, som utövas av den ryska kommissionen 'för bekämpande av hungersnödens följder', av 'Ara', av Nansen och av Sverige, hädanefter huvudsakligen att inriktas på tillförsel av kondenserad mjölk och läkemedel.»

Jag vill sålunda passa på tillfället, även om det formellt sett kanske inte hör till saken, att avliva talet om, att man skulle öka hungersnöden i Sovjetrepubliken genom export av spannmål. Den export, som man bedriver, sker av två skäl. För det första blir det tack vare transportförhållandena dyrare att frakta spannmål till hungerdistrikten än att sälja den till utlandet, medan man nu för de penningar, som komma in, inköper andra för dessa distrikt behövliga artiklar. För det andra är det en uppsjö på spannmål i vissa distrikt, under det att man däremot ofta saknar konstgödning, saknar lantbruksmaskiner, saknar medicin och dylikt, saknar hästar icke minst — vilket kanske torde intressera de svenska jordbrukarna — allt förnödenheter som man måste ha för att undvika, att man även nästa år får en hungersnödsperiod, om också av något mindre omfattning än den som råder för närvarande.

Jag kan under sådana förhållanden verkligen inte förstå, hur de jordbrukare, som låta leda sig av fakta och hänsyn, kunna taga denna export till intäkt för förklaringen att man här har att göra med en olämplig och oriktig politik.

I övrigt är det uppenbart, att när det gäller att lösa problemet om vårt lands handelsförbindelse med andra länder, kan det inte enbart bli fråga om, hur det förhåller sig med försäljningen till oss av utländska varor utan också om utlandets köp av våra industriprodukter. Är det inte självklart för alla herrar jordbrukare, att för den händelse de skola bli i tillfälle att sälja till utlandet, måste de också köpa någonting av detsamma? Jag vill meddela, att enligt de siffror jag skaffat mig, Ryssland bara under innevarande år köpt 1.000 ton superfosfat från Sverige, och för de penningar, man räknar med att få in för den exporterade spannmålen — nämligen 10 miljoner guldrubel, d. v. s. c:a 20 miljoner kronor — ämnar man köpa lantbruksmaskiner och annat som kan saknas. Vidare vill jag fråga herrarna, varför man icke, då man nu söker misstänkliggöra importen av den ryska rågen, gör på samma sätt med den amerikanska, den kanadensiska rågen o. s. v. Varför har inte herr Magnusson i Skövde angripit *all* sådan import utan speciellt dessa fattiga 400 ton rysk råg? Sticker inte här bockfoten fram, så att man märker, att det visst inte är bara kärleken till och omtanken om jordbrukarna det här gäller, utan att det även är andra, speciellt politiska syften, som man vill gagna? Jag kan samtidigt meddela, att man för närvarande förhandlar om inköp av svenskt stål till Ryssland för en halv miljon svenska kronor, att det vidare förhandlas om inköp av telefonmaterial för en halv miljon kronor, att det förhandlas om två olika beställningar för elektriska kraftstationer, framför allt en i närheten av Petrograd, å vardera 4 å 5 miljoner svenska kronor. Tror verkligen inte herr Magnusson i Skövde, att om Sverige blir i tillfälle att exportera dessa industriprodukter och mera till, som Ryssland behöver köpa, så skola de svenska industriarbetarna få det bättre och *så* mycket bättre, att det möjliggör för dem att köpa litet mera av jordbrukarna än för närvarande? Genom att underlätta en dylik utveckling skulle man på ett effektivare sätt hjälpa upp det svenska jordbruket än om

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

man slår in på de vägar, som herr Magnusson, bland andra, härvidlag sökt anvisa.

För övrigt har jag, herr Magnusson, ett typiskt exempel på, hur de svenska jordbrukarna — jag skall inte använda ett så hårt ord — döme som tack vare bristande företagsamhet — genom sina åtgärder eller genom sin underlåtenhet att vidtaga åtgärder tvingats att ösa bort pengar till utlandet. Danska frö- och foderfirmor ha bara på ett år, mina damer och herrar, köpt solroskakor och olika frön från Ryssland till ett sammanlagt belopp av cirka 25,000 ton. Var sälja de nu dessa varor? Jo, i *Sverige*, i synnerligen stor utsträckning. Jag antager, att det finns åtminstone någon i denna kammare, som med siffror kan visa, vilka svårigheter de svenska frö- och foderhandlarna ha att klara sig på grund av den konkurrens som de danska affärsmännen bedriva även inne på den svenska marknaden och på grund av att danskarna inte hålla sig för goda, inte för fina, inte för konservativa, herr Magnusson i Skövde, att köpa ryska frön, ryska solroskakor och dylikt för att på denna väg få dem billigare och, som sagt, med framgång konkurrera med svenskarna på vår egen marknad. Skulle det inte vara lämpligt, herr Magnusson, att se till att jordbrukarna finge sin ekonomiska ställning förbättrad just genom åtgärder, som gjorde det möjligt för dem att slippa de danska mellanhänderna vid inköp av nämnda artiklar? Man borde då se till att vi finge ett handelsavtal med Ryssland, som möjliggjorde för oss ett betydligt fördelaktigare ekonomiskt utbyte med Sovjetrepubliken än nu är fallet.

Jag har, herr talman, inte kunnat underlåta att anföra dessa synpunkter. Jag tror inte, att man, som herr Magnusson i Skövde tycktes göra, enbart kan lägga den synpunkten på förbindelserna med Sovjetrepubliken, att det skulle vara skadligt för Sverige att importera rysk råg. Vilja vi sälja industriprodukter till Ryssland — och detta är ett livsvillkor för vårt lands alla samhällsklasser och alltså även för jordbrukarna — måste man självklart också köpa något därifrån. I den mån den ryska rågen, den ryska spannmålen kan anses lika god som andra länders spannmål, till vilka vi *icke* ha någon industriexport, kan jag inte finna annat än att det är ett intresse för hela landet, alltså för både jordbrukarna och industriarbetarna att snarast möjligt utbygga förbindelserna med det enda land, som kan köpa något avsevärt från oss. Enligt borgerliga nationalekonomers mening är en gynnsam aktiv handelsbalans, d. v. s. ett överskott av export, ett synnerligen starkt bevis på ett fördelaktigt ekonomiskt läge. Jag undrar då, om vi inte skulle kunna skaffa oss ett nytt sådant bevis genom att träda i klara förbindelser med Ryssland, som kan köpa våra produkter i större omfattning och därigenom hjälpa upp inte bara industriarbetarnas ställning och hela det industriella näringslivet utan också i synnerligen stor utsträckning *jordbrukets* ekonomiska ställning. Jag vill för övrigt, herr Magnusson, erinra om, att Sovjetryssland tidigare köpt flera tiotusentals ton havre, korn och andra spannmålssorter från Sverige i och för utsäde. Då protesterade icke herr Magnusson i Skövde, då var det kantänka

bra, att ha med Sovjetryssland att göra. Sannolikt kommer också Sovjetryssland, om allt går väl, att köpa några tusen hästar, kanske en del i Sverige. Om så blir fallet komma säkert icke att höras några invändningar från herr Magnussons eller hans meningsfränders sida. Jag tror till sist, att det skulle vara lämpligt, om herr Magnusson mera ville ställa jordbrukets verkliga intresse i förgrunden, framför det politiska intresse, som han vill tjäna och som sannerligen inte gagnar jordbruksklassen, om än måhända ett visst parti.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr **Andersson** i Storegården: Herr talman, mina herrar! Herr Månsson i Hagaström var för några dagar sedan rädd för att debatten om en viss motion skulle medverka till sänkning av riksdagens anseende. Men efter de anföranden, som herr Månsson hållit i dag och höll den gången, behöver ej parlamentarismens vedersakare vidtaga åtgärder för att få riksdagens anseende sänkt.

Vad gäller den här frågan närmast? Om vi se efter, hur det förhåller sig med försörjningsmöjligheterna i världen, skola vi finna, att den dag som i dag är räcker ej världsproduktionen av brödsäd och livsmedel till, för att folket i världen skall få en människovärdig försörjning. Att vi ha vad vi behöva och mer därtill, är icke förorsakat av att det finnes uppsjö på livsmedel att tillgå, utan beror på att den svenska valutan står så högt, att vi kunna draga till oss vad vårt folk behöver, under det andra folk få svälta, få tåla umbäranden och lida nöd, ja, ända därhän har det ju gått, att fall av svältdöd förekommit ute i världen.

Vi ha för några år sedan sett, att det finnes tillfällen, då det varit nödvändigt för vårt land, att i möjligaste mån själva producera vårt livsmedelsbehov. Det svenska jordbruket har, på grund av det insiktsfulla och framgångsrika arbete, som bedrivits av Sveriges jordbrukare, blivit i stånd att åtminstone nödtorftigt sörja för Sveriges livsmedelsbehov. Men det är ju klart, att om produktionen i större grad nedgår, måste dessa försörjningsmöjligheter i motsvarande grad minskas. De förhållanden, vari jordbruket nu lever, äro sådana, att jordbrukarna måste på allvar tänka på att övergå från den nuvarande intensiva driften till den extensiva, d. v. s. de måste minska produktionens kvantitet och kanske också kvalitet för att vinna billigare omkostnader.

Det skulle vara intressant att veta, huruvida herr Månsson i Hagaström som står här och pratar många och stora ord om hur jordbrukarna bestjåla övriga folkklasser — eller hur hans ord nu föllo — skulle vara i stånd att producera 100 kg. råg för 14 kronor. Det borde han klargöra inför kammaren, innan han kommer och pratar stora ord om att jordbrukarna vilja genom lagstiftningsåtgärder tillskansa sig andra medborgares egendom. Är det så, att jordbrukarna icke kunna — vilket också jag vågar påstå — odla brödsäd för 14 kronor per 100 kg., som de fått innevarande höst för rågen, blir följd den, att jordbrukarnas omkostnader icke komma att täckas av försäljningspriset. Detta innebär ju ingenting annat,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

än att konsumenterna i stället få köpa brödsäd billigare, än vad det i realiteten kostar producenterna att frambringa den.

Jag tror heller icke, att dessa få ören, som här är fråga om, skulle få så synnerligen stor betydelse för brödpriset. Det är nämligen att märka att arbetarna i allmänhet och i synnerhet i de större städerna inte köpa spannmålen, sådan den kommer från producenten, utan den undergår först vissa förädlingsprocesser. Det tillkommer sålunda dyrbar malning, dyrbara affärsvinster och dyrbara bakningskostnader. När vi komma till det färdiga brödet, så inverkar 3 å 4 kronors prisskillnad per deciton spannmål nästan ingenting. Det är ju klart, såsom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade, att den här föreslagna åtgärden kanske skulle inverka *något* fördyrande på mjölpriset. Och detta var för herr statsrådet en huvudanledning till att han icke anser sig kunna framlägga förslag om utförselbevis. Ja, har den nuvarande regeringen varit så synnerligen rädd för att framlägga förslag, som inverka fördyrande på den allmänna prisnivån då det inte gällt precis brödpriset. Människan lever inte av bröd allenast. Men även då det gäller brödpriset har den nuvarande regeringen framlagt förslag, som inverkat fördyrande. Herr Månsson i Hagaström, som har så synnerligen stort intresse för statistik, skulle jag vilja rekommendera att räkna ut, vilket som kan anses inverka mest fördyrande på brödpriset: åttatimmarsdagen eller utförselbevisen. Man skulle också kunna framställa den frågan, vilket som inverkar mest fördyrande på prisnivån i landet: dessa stora anslag till arbetslöshetens bekämpande, varigenom arbetslönerna kunnat hållas uppe vid högre nivå än eljest, eller en sådan här liten höjning av mjölpriset. Jag tror, att en sådan statistik skulle visa, att brödet inte fördyras mera genom det skydd, man ger jordbruket, än genom det skydd, man ger arbetarna. Jag vill naturligtvis med detta inte ha uttalat något klander mot regeringen, för att den hjälpt de verkligt nödställda och arbetslösa arbetarna med arbetslöshetsunderstöd.

Det var en motsättning emellan å ena sidan herr Månssons i Hagaström anförande och å andra sidan herr Kilboms. Herr Månsson i Hagaström sade, att jordbrukarna voro så förmögna här i landet att de kunde skaffa sig kvarnar och kooperativa företag och litet av varje. Herr Kilbom åter talade om hur högt intecknad den svenska jorden är. Sanningen i detta fall ligger på herr Kilboms sida. Ty det visar sig, att, trots tullskydd och trots att jordbrukarna leva på en lägre levnadsstandard än flertalet arbetare, den svenska jordens skuldsättning undan för undan ökats så att över 50 procent av den svenska jordens taxeringsvärde för närvarande är inteckningsskuld. Detta visar, att jordbrukets nödläge är sådant, att några åtgärder från herr jordbruksministerns sida verkligen vore av behovet påkallade.

Herr Månsson i Hagaström talade också om hur det gick till någon gång i gamla testamentet på faraos tid. Han sade, att då vidtog man vissa åtgärder på spannmålsmarknadens område och såg till att folket fick bröd och salt. Ja, hur förhöll det sig då? Jo, det

förhöll sig på det sättet att farao och egyptierna på den tiden voro förståndiga män, som gynnade livsmedelsproduktionen och därigenom fingo tillgång på livsmedel. Men andra folk, som följde samma åsikter, som herr Fabian Månsson omfattar, och inte skyddade produktionen och livsmedelstillverkningen och inte försökte driva upp jordbruket till självförsörjning, de fingo träla i Egypten för att få del av dess brödsäd. Är det till en sådan vårt lands underkastelse under och godtagande av främmande åtgärder för att få livsmedel under hungersnödsförhållanden i världen, som herr Fabian Månssons och den nuvarande regeringens jordbrukspolitik vill föra svenska folket?

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Sköld: Herr talman! Jag tänker inte följa herr Andersson i Storegården och herr Fabian Månsson i deras utläggningar av gamla testamentets skrifter. Och jag tänker inte heller med herr Kilbom tala om den ryska rågen. Jag skulle bara vilja beträffande denna senare säga, att oavsett vilken uppfattning man har om rågimporten från Ryssland till Sverige, så måste man ändå konstatera, att det föreligger ett mycket, mycket litet samband mellan exporten till Sverige av 400 ton råg och de frågor, som herr Magnusson i Skövde i sin interpellation har ställt till chefen för jordbruksdepartementet. Ty det kan väl inte vara så, att man ifrågasätter, att en import av 400 ton råg skulle på något sätt påverka prisbildningen på svensk brödspannmål. Det är helt enkelt orimligt. Förklaringsgrunden till att herr Magnusson i Skövde motiverat sin interpellation med den ryska rågexporten till Sverige och därifrån kommer fram till frågan om införande av utförselbevis, kan inte vara någon annan än den, att det är klart, att den ryska rågexporten har väckt ond blod i Sverige, och att man vill utnyttja en tillfällig känslöstämning för att få fram förslag av en helt annan art.

När herr jordbruksministern hade förklarat, att han icke tänkte lägga fram förslag om utförselbevis, så framkastade herr Olsson i Kullenbergstorp genast den obligatoriska frågan: vad tänka ni då göra? Vad skall man göra, vad tänka ni göra — det är den fråga, som man jämt och ständigt för höra, så snart man vågar kritisera ett förslag, som framkommer från dem, som tagit jordbruksnäringens fromma på entreprenad. Jag skulle vilja påstå, att för högern och för herr Olsson i Kullenbergstorp är det egentligen detsamma, vad som göres; huvudsaken är, att någonting göres. Jag tror, att härpå kan man få det yppersta belägg, om man ett enda ögonblick tänker tillbaka på den politik, som till jordbrukets fromma förts här i landet under den sista tiden. Låt mig erinra om den tid, som bara ligger några år tillbaka, när den stora agitationen pågick för reformer beträffande glidtullen, åsyftande, att låta glidtullen stiga hur högt som helst. I ett anfall av svaghet från de liberala lantmännens sida våren 1921 lyckades man genomdriva en förändring, så att spannmålstullen steg till 7 kronor 40 öre per 100 kg. Då hade man vidtagit en av de eftersträlvade åtgärderna till jordbrukets fromma. Det resultat, som man den gången lyckades trumfa igenom, när man

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gjorde något bara för att någonting skulle göras, det har väl kommit jordbruket till del och varit till stor välsignelse? Ja, gå ut och fråga småbönderna på den skånska slätten, vad de tycka om tullar, och ni skola få höra, att de ha en rakt motsatt uppfattning mot herr Magnusson i Skövde. Herr Magnusson i Skövde säger, att det är tusen och åter tusen lantmän, som ha den uppfattningen, att så här skall det gå till. Det var tusen och åter tusen jordbrukare, som den gången trodde, att glidtullen skulle hjälpa. De trodde det, därför att deras tidningar sade så. Nu tro de det inte längre, och därför vågar inte högern eller herr Olsson i Kullenbergstorp komma fram med förslag till höjda tullar. Ty de skulle aldrig lyckas inbilla småbönderna, att däri ligger något hjälpmedel. Därför har man nu hittat på ett nytt trollmedel, och det heter utförselbevis. Och nu tro tusen och åter tusen jordbrukare, att detta skall vara räddningen, därför att deras tidningar säga på det sättet. I själva verket torde det inte vara så. Ty lika säkert som att de små jordbrukarna de sista två åren tvingats kasta ut sin brödspannmål i marknaden omedelbart efter skörden och därigenom tvingats sälja till oskäligt låga priser, lika säkert skola de även med utförselbevis bli tvungna att fortsätta att kasta ut sin spannmål i marknaden vid skördetidens början. De kunna inte själva organisera export, och de kunna inte på något sätt draga fördel av detta system med utförselbevis. De komma att stå där med en ny missräkning, herr Olsson i Kullenbergstorp! Jag tror inte, att missräkningarna bland de svenska jordbrukarna kommit av de åtgärder, som riksdagen vägrat vidtaga, utan jag tror, att missräkningarna hittills kommit av de åtgärder som riksdagen vidtagit. Man har lovat så stort, att få vi bara detta, så skall det bli bra för jordbruket. Så får man det, men det blir endast stora missräkningar och svikna förväntningar. Så skulle också resultatet bliva av detta system, vad de små jordbrukarna vidkommer.

Dessutom skulle jag vilja påstå, att detta system för hela jordbrukarklassen icke kan vara till någon fördel. Man säger allmänt, att orsaken till de låga brödsädespriserna ligger däri, att kvarntrusten har makt att bestämma priset. Kvarntrusten är emellertid icke ensam uppköpare av svensk spannmål; det finns många andra handelskvarnar. Men kvarntrusten köper det mesta, och på grund därav kan den bestämma prispolitiken. Nu skulle man emellertid införa utförselbevis, och jordbrukarnas möjlighet att tillgodogöra sig fördelarna av detta system skulle ligga i möjligheten att få betalt för utförselbevisen. Var och en förstår, att om den export, som man ifrågasätter, skall kunna verka prisreglerande inom landet, så måste det vara en ganska betydande export, ty annars känns den inte. Det betyder, att det kommer att föreligga en stor mängd utförselbevis. Vem skall köpa dem? Man har utvidgat dem att gälla även för mjöl. Man menar, att en och annan grosshandlare samt en och annan handelskvarn utanför kvarnringen skulle köpa dem. Ja, men givet är dock, att huvudsumman av dessa utförselbevis måste kvarntrusten köpa. Och då står man där igen. Det är återigen kvarntrusten, som

kommer att bestämma priserna å utförselbevisen. Möjligheten att försälja dem kommer att bero på kvarntrusten. Jag frågar, om någon tror, att man härigenom kan åstadkomma någon förbättring.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Jag tror alltså, att hela detta system skulle lända till mycket litet gagn för den svenska jordbrukarklassen. Och hade det varit så, att systemet inte medfört några faror, så kunde vi gärna ha tagit det, ty resultatet hade, herr Olsson i Kullenbergstorp, blivit en ny misräkning, som så småningom skulle alltmera kunnat öppna ögonen på Sveriges småbönder och lära dem inse, att inte allt, som predikas på valmötena eller skrives i tidningarna, är sanning. Det är inte så, att småbönderna få någon nytta av tullsystemet. Herr Magnusson i Skövde säger, att tullsystemet hjälpte oss över 1880-talets svårigheter. Jag frågar: hjälpte tullarna de svenska jordbrukarna 1897 och 1898, då vi ju hade tullar? Nej, det gjorde de inte. Vad man bevisar är ingenting annat än att det varit en uppåtstigande konjunktur i världen, som givit jordbruket fördelar, och när detta skett samtidigt med införandet av tullar, så har man kunnat säga, att det är tullarna, som haft dessa goda verkningar. Raka motsatsen inträffar vid nedåtgående konjunkturer, såsom vi fingo känna 1921 på hösten. Då hjälpte inga tullar, då sjönko priserna ändå. Det är den förväxlingen, som herr Magnusson i Skövde gör sig skyldig till.

Nu är det emellertid så, att det icke kunnat bevisas, att icke dessa utförselbevis skulle åstadkomma en höjning av mjölpriset samt medföra sänkta statsinkomster. Och ingen har kunnat taga på sitt ansvar, att systemet icke skulle leda till handelspolitiska förvecklingar. D. v. s. här finnas många, många nackdelar, under det att fördelarna för jordbruket äro mycket problematiska. Kan man då verkligen på fullt allvar ifrågasätta att vidtaga en så tveeggad och till sina verkningar svårberäknelig åtgärd, som med säkerhet kan förutses icke komma att lända till något gott? Jag tror för min del, att den ståndpunkt, herr jordbruksministern intagit, är den enda rimliga.

Herr Röring: Herr talman! Då jag är ordförande i det utskott, som kommer att behandla de väckta motionerna med förslag att införa utförselbevis, skall jag icke använda detta tillfälle att yttra mig i den frågan. Jag skall endast tillåta mig yttra några få ord med anledning av att herr Magnusson i Skövde i sin interpellation berört köpet av 400 ton rysk råg.

Man vill ge denna import sken av att vara onödig samt skadlig för de svenska jordbrukarnas intressen. Är detta fallet? Om man läser igenom spannmålsmarknadssakkunnigas utlåtande, vilket blev utdelat vid riksdagens början, så finner man, att man kan beräkna, att Sverige i år behöver importera cirka 94.000 ton utländsk råg. Då så är förhållandet, frågar jag er, mina damer och herrar: om något som helst berättigat klander kan riktas mot en industri för att densamma under dessa förhållanden har inköpt 400 ton utländsk råg? Såvitt jag kan förstå, ingalunda. Nå, är kvaliteten hos detta

Svar å
interpellation.
(Forts.)

rågparti sådan, att man ur den synpunkten har anledning att beklaga den svenska köparen och de svenska konsumenterna, som komma att konsumera denna råg? Herr Magnusson i Skövde har varit vänlig nog att medtaga ett prov, taget ur det importerade partiet. Var och en av eder, mina damer och herrar, som förstår sig på kvaliteten hos råg, finner av detta prov, att denna råg är av den gamla välkända kvaliteten s. k. Petersburgråg. Den är torr och tunnskalig och ger därför en stor kvantitet mjöl och en stor kvantitet bröd. Å kvaliteten av detta parti kan man därför enligt detta prov icke ha anledning att anmärka. Jag anser det riktigt att till kammarens protokoll få anteckna detta, efter det omdöme, som herr Magnusson i Skövde tillät sig fälla om denna råg. Jag kan icke underlåta stryka under, att då det är oavvisligen nödvändigt att importera vissa nödvändighetsartiklar hit till landet, så är det utslutande glädjande, att denna import kommer från länder, vilka genom denna import erhålla betalningsmedel, som användes för inköp av i vårt land tillverkade exportartiklar.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Herr Röing glömde att säga, att hans betyg om det lilla här företedda rågprovet egentligen härstammade från herr Jeansson i Kalmar. Jag vill säga, att denne kanske i detta fall är något jävig såsom representant för kvarnarna. Rågprovet är nu så förskingrat, att man knappast kan bilda sig ett bestämt omdöme av de små kvantiteter, som här finnas att se. Men jag vill säga, att då man undersökte en något större mängd, så var rågen i hög grad oren. Jag skall emellertid inte syssla längre med den saken.

Herr Röing tyckte, att det var enbart glädjande, att vi få råg från Ryssland. Ja, tyckena äro ju så olika. Herr Sköld tycktes också ha samma mening. Han kunde för övrigt inte förstå sammanhanget mellan den ryska rågimporten och min interpellation. Om herr Sköld hade gjort sig besväret att dels läsa min interpellation och dels lyssna till mitt första anförande, så skulle han hava funnit, att jag ganska väl utvecklade sammanhanget. Jag yttrade i interpellationen, att denna import kastat en blixtbelysning över kvarnringens import- och inköbspolitik. Jag undrar, om man inte kan säga, att så är förhållandet. Det är påfallande, hur angelägen man nu är att från det håll, som herr Sköld tillhör, och från herr Röings sida också för resten, alldeles släta över och taga i försvar kvarnringens åtgärder. Nu hör man inte av något klander mot truster och dylikt. Nu tycks man på vänsterhåll, där man förut inte sparat på klander mot truster och karteller, anse allting vara i sin ordning. Jag fastslår detta, och enkannerligen erinrar jag herr Sköld om den saken.

Herr Kilbom talade om jordbrukets skuldsättning. Han talade om en gård i Huddinge och en gård på annat håll i stockholms-trakten, som voro intecknade över skorstenarna. Ja, det tror jag visst, att det finns sådana gårdar. Men jag har aldrig tänkt begära, och ingen annan heller, att det skall bli sådana förhållanden, att

dessa gårdar skulle bära sig. Vi ha över huvud på det håll jag företräder aldrig talat om annat än ett sådant prisläge, att produktionskostnaderna betala sig. Men detta är ett nödvändigt minimikrav, ty i närvarande stund betalar inte produktionen sina egna kostnader, även om man alldeles bortser från ränta å skuld. För övrigt är det uppenbart, att dessa gårdar, som herr Kilbom talade om, äro rena undantagsfall, d. v. s. sådana gårdar, som gått i handel och varit föremål för jobberi. Men vi tänka ej på dem utan på det stora flertalet jordbrukare, på dem, som hela tiden suttit kvar på sina gårdar. Det är deras existens det gäller.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Sköld talade mycket om den misräkning, som skulle bliva en följd såväl av denna som tidigare under de senaste åren vidtagna åtgärder till jordbrukets bästa. Jag ber dock att få erinra herr Sköld därom, att de åtgärder som vidtagits icke härstamma ifrån det håll, jag närmast politiskt sett företräder, utan från håll, som jag tror politiskt sett stå herr Sköld bra mycket närmare. Jag är också övertygad om att en del åtgärder, som från det hållet vidtagits, icke varit så särdeles välbetänkta, liksom det ej heller varit så välbetänt att underlåta en del åtgärder. Herr Sköld sade, att småbönderna i Malmöhus län icke alls tro på tullarna, och att de löften de få under valrörelsen vid valmötena icke hålla streck. Ja, jag antager, att herr Sköld inte har så särdeles mycket sparat på löften han heller vid valmötena och i övrigt i valrörelsen, och säkert är, att de löften, som från hans håll riktas och väl komma att riktas till jordbrukarna för att få dem att gå med på den jordbrukspolitik, som man från det hållet fört och ämnar föra, komma valmännen — åtminstone jordbrukarvalmännen — att förr eller senare, jag hoppas snart nog, inse ohållbarheten utav.

Här gäller det — jag vill betona det till slut — icke att tillföra jordbruket några obehöriga vinster. Jag betonar gentemot herr Sköld, att jag inte lagt huvudvikten vid utförselbevisen, utan vad som här avses är ett led i arbetet för jordbrukets fromma. Här gäller det att ställa det så, att jordbrukets produktion över huvud taget kan gå ihop. Det är väl, det måste man väl erkänna, ett minimikrav från jordbrukarnas sida, som ej kan släppas, för såvitt vi vilja, att jordbruket skall fortleva som näring. Det är detta, ingenting mer och ingenting mindre, som det gäller: att jordbrukarnas produktion kan över huvud betala produktionskostnaderna. Det gör den icke för närvarande.

Herr **Månsson** i Hagaström: Endast en replik till herr Andersson i Storegården. Jag vill såsom betecknande för hans anförande påvisa, att han sade, att Sverige för närvarande har mer brödsäd än det behöver. Han sade det omedelbart efter det att jordbruksministern citerat spannmålssakkunniga och meddelat, att vi detta konsumtionsår behöva köpa 225,000 ton vete och 94,000 ton råg. Jag behöver därför inte gå in på detta vidare.

Herr Andersson sporde vidare, om jag kan producera råg till 14 kronor per decton. Nu gäller ju rågen 16 kronor 50 öre per de-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

citon. Då det är fråga om till vilket pris man kan producera råö. gäller det naturligtvis först och främst att bedöma vederbörande persons arbetskraft. Klart är, att en man, som är över 50 år, inte mera har den förmågan att kunna sköta en bondgård som de unga män hava, vilka i regel verkligen äro de som sköta jordbruk. När man talar om att sköta jordbruk, så är det *en* sak, att äga jordbruk är en annan sak. Nu skriker man i tidningarna om, att jordbruket avkastar ingenting annat än ägaren. Ja, det är möjligt; det beror på hur ägarna husera och hur man håller på med affärstransaktioner av allehanda slag, med spekulationer i Kullager, i A. S. E. A.-aktier och i alla möjliga världens ting. Alla Sveriges arbetare kunna inte svälta ihop så mycket, som sådana herrar mäktat spekulera bort. Det kunna vi komma överens om.

För det andra får man taga hänsyn till en annan sak, som är mycket viktig. En framgångsrik produktion beror också på, hur många sådana politiker som herr Andersson i Storegården man skall bära på nacken, när man producerar. Ty det är givet, att om vi få en tullpolitik, som undan för undan höjer tullarna, så följer därav också en jordfördring. Vi veta nämligen, att varje tullförhöjning resulterar så gott som ögonblickligen i en förhöjning av priset på jorden. Tullen kapitaliseras i jorden. Den gamle bonden blir kapitalist. Han säljer gården och får till låt mig säga Katrineholm, där han bygger en villa, som han bor i. Han lyfter 30—40—50,000 kronor av den kommande bondens eller godsägarens blivande grödor i förskott och lever upp pengarna i Katrineholm eller vad det nu blir för ett ställe. Men den nye bonden får, då han betalt så mycket för jorden, en ökad skuld, fast jorden inte är en kvadrattum större än förut. Han får naturligtvis svårt att klara sig, och det blir inom kort omöjligt att producera råg till 14 kronor deciton. Det kunna vi komma överens om.

För det tredje tror jag att ett villkor för att en bonde skall kunna producera och sälja spannmål är, att han får vara i fred överhuvud taget för sådana experiment som det, det nu är fråga om här. Antag att herr Magnusson i Skövde vore bonde — vilket han inte är, han är ju trädgårdsmästare — vad skulle inträffa om han skulle sälja råg eller vete? Nu får han i Göteborgstrakten 21 kronor för ett deciton vete. Antag han skulle skramla ihop 25, 30 eller 40 säckar. Då skulle han få taga med i beräkningen arbetslöner, såväl vid spannmålets hopsamling som vid utförseln, körlöner, järnvägsfrakter, kostnad för kontorslokal för köpmännen, telegrafkostnader, assuranter, andra frakter, kostnader för säljaren i utlandet, och hur mycket skulle han få? Mindre än 20 kronor? Nej, 13 kronor högst kontant i handen. Det skulle bli hela historien. Sedan finge han i banken naturligtvis en del, 3 kronor 70 öre eller kanske blott 3 kronor 50 eller 3 kronor 30 öre för utförselbeviset. Han finge sälja utförselbevis. Det vore egentligen mer lönande än att sälja råg.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Ja, herr talman, jag har länge inte haft några större förhoppningar på den nu sittande regeringen, att

den skall tillgodose våra intressen. Den har givetvis sin tyngdpunkt på helt annat håll, och när våra intressen komma i kollision med densammas större intressen, få våra, jordbrukets intressen, vika. Det ha vi sett icke endast denna gång, utan det går så utefter hela linjen under den nuvarande regeringens tid.

*Svar ö
interpellation.
(Forts.)*

I det svar, som herr jordbruksministern lämnade, kunde jag inte finna ett ord av förståelse för jordbrukets intressen i detta fall. Och alla svar ifrån lantbrukarehåll på remisser till regeringen vägde enligt hans mening alla fjäderlätt emot kommerskollegii avstyrkan- de, som för resten inte var enhälligt. Kommerskollegium är för övrigt en institution, för vilken jordbruksspörsmålen äro jämförelse- vis främmande. Jag vill endast konstatera detta.

Var gång herr Fabian Månsson hör ordet tullar nämnas här i riksdagen, så kommer han i någon slags pingströrelsestämming. Det är som att visa en ilsken tjur ett rött skynke. Han blir arg och galen och vet knappast vad han säger. Herr Månsson kan väl i alla fall hålla med om, att skall det vara galenskap, så skall det vara system i galenskapen. Jag menar, att om vi skola hava tullar, så skola de vara effektiva över hela linjen. Nu är det i alla fall så, att alla industritullarna äro effektiva intill sista öret, men våra jord- brukstullar äro icke effektiva. De äro så långt ifrån effektiva, att våra spannmålspriser tidvis gå väsentligt under världsmarknadspriset, och detta kan väl icke sägas vara ett normalt förhållande.

Vad vi här begära är helt enkelt: att kyrkan sättes mitt i byn, ingenting annat. Vi begära endast rättvisa. Vi hava icke några stora förhoppningar på att dessa utförselbevis kunna åstadkomma underverk, långt därifrån, men vi vilja försöka att mildra de svårigheter, som uppstå på höstarna. Herrarna vet mycket väl, hur det ställer sig då, när lantmännen behöva sälja. De hava ont om penningar och måste då ofta sälja till vad pris som helst. Därigenom sjunka spannmålspriserna ned till en nivå, som är fullkomligt ruinerande för lantbruket, jag menar nu särskilt för de ekonomiskt svagt situerade lantbrukarna. Det är dessa de mindre och de svaga, som måste sälja. De större och de starkare kunna hålla sin spannmål till fram på våren och sommaren, då den i regel går upp till världsmarknadspriset plus tullen.

Det är sålunda för dessa mindre och dessa svagare, som utförselbevisen skulle komma till gagn. Dessa äro egentligen avsedda att förmildra övergången och underlätta prissättningen på hösten. Ty det är uppenbart, att om vi få utförselbevis, så kan inte prisnivån sjunka ned så oerhört, som den faktiskt gjorde förra hösten. Sjunker den ned med 7—8 kronor under den normala, som då skedde, måste detta ovillkorligen åstadkomma spekulation och utförsel. Och det behövs enligt mitt förmenande inte många skeppslaster, förrän priset skall ganska hastigt gå upp, komma upp i något så när rimliga proportioner. Detta är icke någon orimlig begäran. Jag tycker för min del, att det under sådana förhållanden är alldeles obefogat att fälla hårda ord.

Här skulle kunna göras ett litet försök ifrån statsmakternas si-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

da för att i någon ringa mån råda bot för en del ekonomiskt svagt ställda jordbrukare, ingenting annat. Det kan i själva verket icke i någon nämnvärd mån fördyra vare sig mjölpriserna eller brödpri-
serna, och jag kan ej förstå, varför icke under sådana förhållanden något tillmötesgående ej kan visas oss. Det är, som sagt, icke någon orimlig begäran. Skulle vi visa lika litet tillmötesgående mot andra samhällsklasser, skulle vi säkerligen få höra ganska hårda ord här i kammaren.

Herr *Norman* instämde häruti.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman, mina damer och herrar! Den siste talaren fällde ett uttryck, som jag anser icke bör få vara obesvarat från min sida. För övrigt var hans anförande endast ett upprepande av vad herr Olsson i Kullenbergstorp tidigare sagt.

Herr Pettersson i Bjälbo sade, att det fanns ej ett ord av förståelse för jordbruket i det svar jag gav. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att regeringen tydligen icke fäste sig vid, om det fanns brödsädsodling här i landet. Jag vill säga, att om man skall, såsom herr Pettersson i Bjälbo nyss gjorde, tala om överord och för kraftiga uttryck, så måste det, som av dessa talare sagts, betecknas som mer än överord; det är en beskyllning, som jag anser mig böra på det skarpaste tillbakavisa. Ty därför att man ej vill vara med om en åtgärd av detta slag, införande av utförselbevis, så innebär detta, att man icke skulle hava hjärta för landets jordbruk, landets modernäring, i lika hög grad som de, vilka äro förespråkare för bevisen. Fördenskull sökte herr Pettersson i Bjälbo förringa kommerskollegii utlåtande som dock är byggt på bland annat handelskamrarnas i riket utlåtande. Kommerskollegium representerar dock, liksom handelskamrarna, vårt näringsliv i synnerligen hög grad. Det bör ej förglömmas.

De, som ensidigt vilja föra på tal åtgärder, även om dessa äro problematiska, i syfte att gagna jordbruket, torde böra besinna, att vårt land inrymmer icke allenast jordbruk. Vårt land är i mycket hög grad ett exportland, för vilket det är fråga om att producera exportartiklarna till sådana priser, att de kunna vara jämförliga med övriga länders ute på världsmarknaden. Vi måste också se till, att de åtgärder, vi vidtaga i tullpolitiskt avseende lämpas så, att icke från främmande länders sida vidtagas åtgärder, som för vår exportindustri kunna hava en icke avsedd eller önskad verkan. Jag vill erinra därom, att om man inte vill vara med om en sådan åtgärd som införandet av utförselbevis, så är det inte för att ställa hinder för exporten av spannmål utan för att förhindra en spannmålsexport med exportpremier som andra få betala. Man kan visserligen säga såsom herr Pettersson i Bjälbo, att vi begära ingenting annat än att få exportera vår vara för att därmed reglera priset inom landet. Men kan herr Pettersson i Bjälbo garantera, att vi äro i tillfälle att genast draga in till landet den spannmåls mängd vi behöva för att ersätta den som utförts? Nej, det torde ingen kunna göra, ty världs-

marknadsläget kan vara ganska riskabelt vid en viss tidpunkt, och med det ifrågasatta arrangemanget kunde då våra spannmåls- och mjölpriser bringas betydligt högre, än vad de skulle blivit under andra förhållanden.

Det torde ha framförts förut under debatten, att i vårt grannland Danmark jordbruket har kunnat växa och skaffa sig en betydande världsmarknad för sina produkter under ett frihandelssystem, som inte ett ögonblick skulle reflektera på en åtgärd i det syfte, som här är avsett.

Eftersom jag nu har ordet, vill jag säga något till herr Magnusson i Skövde. Jag är absolut säker på att han är vis tillräckligt för att vägra att taga visa råd av mig. De välvisa råd, som han avvisade och som jag nämnde, att spannmålssakkunniga hade pekat på, de äro dock inte sämre, än att man har lyssnat till dem på andra håll. Så ha exempelvis Sveriges lantmän förut skaffat sig en av de stora spannmålskvarnarna här i landet, och Kooperativa förbundet har skaffat sig en annan av dessa kvarnar. Det är detta jag velat rekommendera, att genom ekonomisk sammanslutning kringskära den inköpskartell, som funnits och som finns ännu. Jag tror att mycket skulle vinnas, om man ville lyssna till dylika välvisa råd. Det välvisa råd, som herr Magnusson i Skövde och hans partikamrater kastade ut över landet i valparollen, är: högre tullar och dyrare bröd! Nåja, Sveriges folk har ju vid de senaste valen tydligt sagt, hur det betraktar dylika välvisa råd och i vad mån de vilja acceptera dem.

Slutligen har det talats om att regeringen inte är rädd för att vidtaga åtgärder, statsåtgärder, för att bringa hjälp på ett annat håll, åtgärder för arbetslöshetens bekämpande och de s. k. statsbeställningarna hos industrien. Ja, man kan ju göra jämförelser, men beträffande dessa åtgärder är det väl dock tydligt och klart att de avse att lindra nöd för människor, som den ekonomiska krisen har presat ned hårdare än andra.

Jag tror, att det har varit mycket goda skäl för mig att intaga den ståndpunkt, som jag har deklarerat i mitt svar på interpellationen. De skäl, som framförts för utförselbevisen, äro dock ganska svaga, så svaga, att lantbruksstyrelsen t. o. m. har måst draga fram med, som det heter, psykologiska motiv för ett insläende på den vägen. Jag tror, att Sveriges lantmän hava alltför mycket trott på denna åtgärd som en psykologisk åtgärd, som skulle bringa reell hjälp, men det komme den icke, enligt min upfattning, att göra. Det är vad jag velat säga i interpellationssvaret.

Herr **Hamilton**: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att yttra mig rörande utförselbevisen. Ett ställningstagande till denna fråga erfordras ju ej förrän den förekommer till behandling i kammaren på grund av de därom väckta motionerna. Jag har begärt ordet för att försvara lantmännen gent emot de anfall, som här riktats emot dem.

Jag kan försäkra herr Fabian Månsson, att det förefinnes ingen

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

önskan hos lantmännen att fördyra brödsäden, och att hos dem öm-
mar hjärtat varmt för den del av vårt lands befolkning, vilken nöd-
gas köpa brödet. Men det är en berättigad harm hos lantmännen
över att, oaktat de producera brödsäd under produktionskostnaderna,
brödet likväl icke sjunker i pris, utan en oskäligen vinst till konsumenten-
ernas nackdel tages av truster i vårt land. Först och främst är
härvidlag att märka kvarntrusten, men det gives i många samhällen
också sammanslutningar mellan bagare, vilka åstadkommit, att bröd-
priset är nära nog dubbelt så högt som det, vartill brödet kan tillver-
kas i hemmen. Rikta edra skarpa anmärkningar, herr Månsson, med
den talang över vilken ni förfogar, emot dessa sammanslutningar, och
Sveriges lantmän skola stå i tacksamhetsskuld till eder!

ingen lär väl kunna bestrida, att under nuvarande tider jord-
brukets idkare befinna sig i en mycket svår ställning. Lantmän,
även sådana, vilka långt före kristiden blivit ägare till sina egen-
domar, måste nu i ej ringa utsträckning avträda desamma till sina
borgenärer, och av annonserna i tidningarna framgår, att auktionern-
as antal bland lantmännen stigit betydligt. Den, som vill granska
småbrukarnas räkenskaper för förlidet år, skall finna, att den tim-
penning, de därunder fått för sitt arbete, i många fall understigit
till och med den, som staten betalat åt de arbetslösa med därtill be-
viljade anslag.

När lantmännen se, huru staten understödjer kapitalisterna genom
att söka förebygga bankkrascher medelst en garantifond av 100 mil-
joner kronor, när de se, att arbetslöshetsanslagen springa upp till 100
miljoner kronor och än mera — något som jag anser i sig hava varit
fullt berättigat — må det förlåtas dem, om de anse, att staten och
bör skänka dem sitt stöd. De lantmän, som i likhet med mig fun-
nit, att tullarna äro värdelösa, begära endast att spannmålshandeln
skall vara fri här i landet, vilket icke är fallet, då den såsom nu är
monopoliserad av kvarntrusten. En stor del lantmän i små omstän-
digheter, som nödgats under hösten sälja sin spannmål för att få in
penningar att därmed betala räkningar och skatter med mera, ha
fått avyttra denna sin spannmål till underpris. Trusten har be-
gagnat sig av den svåra ställning, småbrukarna befunno sig i, och
betalade sålunda under oktober månad förlidet år 7 kronor mindre
per 100 kg., än vad motsvarande importerade spannmål, med tullen
inberäknad, då kostade i svensk hamn. De lantmän åter, som kun-
nat hålla på sin spannmål och sälja den nu i dessa dagar, ha däremot
fått skäligen betalt.

Vad lantmännen önska, herr statsråd, är således att få fri kon-
kurrens även på spannmålshandelns område, så att den svenska lant-
mannen skall få fritt konkurrera med de utlänningar, som skicka hit
sin spannmål. Det finnes ju visserligen en tull därpå på 3 kronor
70 öre, men den är till för att kompensera den tull, som industrien
har å sina alster och som fördyrar priserna på de varor lantmännen
behöva.

Nu säger man, att lantmännen själva kunna genom kooperativa
verksamhetsformer neutralisera kvarntrustens prispolitik och även-

ledes förhindra, att bagerisammanslutningar fördubbla priserna på brödet. Men, mina herrar, det veta ni, att lantmännen ha ingen möjlighet, inga medel därtill i närvarande stund.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr statsrådet åberopade det förhållandet, att lantmännen köpt en kvarn i Malmö. Men såvitt jag icke är illa underrättad, har kvarntrusten gjort sig till herre även över denna. Jag tror icke heller, att kooperativa förbundet kan övervinna den svårighet, som ligger däri, att det på grund av ännu gällande avtal är bundet vid kvarntrustens prisbestämningar och sålunda icke självt kan f. n. bestämman priserna på svensk spannmål. Det är den beroende ställningen av kvarnarna, som harmar oss lantmän. Jag är emellertid övertygad om att ni, herr statsråd, skall göra allt vad ni kan för att få lantmännen ur denna av kvarntrusten beroende ställning. Det kan efter min mening ske på mer än ett sätt. Jag nämnde, att staten nu understödjer kapitalets män med en garantifond av 100 miljoner kronor, och lika väl kan, synes det mig, staten understödja lantmännen så, att de beredas möjlighet att få egna kvarnar för att såmedelst övervinna de missförhållanden, som av mig berörts. Jag vågar hysa den förvisningen, att ni, herr statsråd, därvidlag skall göra allt, som står i eder förmåga.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Osberg, Olsson* i Ramsta och *Andersson* i Kroken.

Herr **Andersson** i Storegården: Herr förste vice talman! Det var med anledning av herr Månssons i Hagaström anförande jag begärde ordet. Han sade, att jag skulle sagt, att vi producera mer än vi behöva av brödsäd. Jag har icke sagt det, såsom det stenografiska referatet nog skall visa, utan jag vet mycket väl att det beräknas föreligga brist för innevarande år. Herr Månsson sade också att rågen gäller 16 kronor 50 öre. Ja, det gör den kanske på börsen, men icke hos producenten. Det pris av 14 kronor, som jag nämnde, det är det pris, som hela hösten bjudits av spannmålshandlarna hemma, och även av lantmannaföreningarna i min hemort, för råg, som har en vikt av 117 à 118 holländska skålpund. Det är sålunda det pris, som producenten erhåller.

Vidare sade herr Sköld, att genom utförelsebevisen skulle man bara hjälpa de stora jordbrukarna men icke småbönderna. Jag vill säga, att i händelse även storbrukarna skulle slå sig på den animala produktionen, som nu huvudsakligen bedrivs på småbruken, skulle konkurrensen beträffande dessa produkter bliva starkare och priset komme att gå ut över dem.

Herr Fabian Månsson sade också, att det är skillnad mellan att äga ett jordbruk och bruka ett jordbruk. Jag vill erbjuda herr Fabian Månsson att taga del av förhållandena t. ex. i mellersta Sverige och se, om icke en ägare får ligga i med arbete från morgon till kväll ända till 12—14 timmar om dagen. Det är vanligt i

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Skaraborgs län och, jag tror, även i andra län, och det skulle nog herr Fabian Månsson, om han ville se sanningen, också erkänna.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade, att statsrådet hade hjärta för jordbrukarna. Ja, det är nog gott och väl det. Men här har först framförts krav från jordbrukarna på att få förbättrade tullar för att icke den utländska konkurrensen skall fördärva deras ekonomi. Jordbruksministern sade nej. Sedan framfördes krav på importreglering, men icke heller det var herr jordbruksministern med om. Nu begär man utförselbevis, och de spannmåls-sakkunniga, som herr statsrådet själv tillsatt, ha föreslagit det, men icke heller detta vill herr jordbruksministern vara med om. Vad vill herr jordbruksministern?

Herr Sköld: Jag har begärt ordet med anledning av herr Petterssons i Bjälbo anförande, men det får kanske tillåtas mig, att jag först ägnar uppmärksamhet åt herr Andersson i Storegården.

Han har nyss upprepat den vanliga högerpolitiska frågan: vad vill man göra? Den saken har jag talat om nyss och tar därför icke upp den nu. Så kommer herr Andersson i Storegården, som rör sig med så mycket statistik och nationalekonomi, och säger som replik till mig, att om storbruket överginge till animal produktion, skulle det uppstå överflöd på dessa produkter med sänkta priser. Men herr Andersson i Storegården, som noga studerat statistiken, vet väl, att mjölk, fläsk, smör och kött ha vi exportöverskott på, enär vi sälja en del av vår produktion på världsmarknaden, och herr Andersson i Storegården vill väl icke urgera, att den lilla ökningen i Sverige skulle ha sådan betydelse på världsproduktionen, att den skulle åstadkomma förskjutning i priserna på världsmarknaden. Det skälet är därför av föga betydelse.

Herr Hamilton talade om att han ville ha fri handel på spannmålsmarknaden och att han ville ha slut på kvarntrusten. Jag har ingenting emot det förslaget. Det är bara svårt att veta, hur man skall göra. Att vi från vår sida icke kommit fram med förslag i det stycket, det beror på att, såvitt jag vet, kan icke något göras i fråga om kvarntrusten, utan att man kommer att tangera den heliga äganderätten, och om lantmännen i andra kammaren äro med om den saken, komma vi säkert överens.

Jag ber att få rätta en missuppfattning av herr Hamilton. Han yttrade, att kooperativa förbundet tvingas att hålla avtal med övriga kvarnar. Jag vill tala om att den saken ligger så till att när kooperativa förbundet köpte kvarnen, hade denna kvarn ett avtal. Kooperativa förbundet måste i köpevillkoren låta ingå den bestämmelsen, att förbundet skulle hålla avtalet till dess att det går ut, men när det går ut, kommer man icke, herr Hamilton, att förnya det.

Så sade herr Magnusson i Skövde, om jag icke missuppfattade honom, att glidullarna har man fått från socialdemokraterna. Nu vet herr Magnusson, att jag för min del bekämpat glidullarna från första början, men jag skulle vilja säga, att om man bara stan-

nat vid den linje, som dåvarande regeringen och det socialdemokratiska partiet understödde, hade det kunnat gå an. Men jag ville påpeka vad som hände 1921 under förening av höger, bondeförbundare och liberala lantmän, då man lyckades upphäva den gräns för gliditullarna, som var satt.

Så ett par ord till herr Pettersson i Bjälbo. Herr Magnusson i Skövde yttrade i något av sina anföranden i dag, att han visste vad valmännen tyckte om denna saken. Och det låg en klang av valtalen även i herr Petterssons i Bjälbo anförande. Han talade om att industritullarna äro effektiva, men jordbrukstullarna ineffektiva. Så finge socialdemokraterna en spark för att de icke ville göra jordbrukstullarna effektiva. Det skulle väl innebära, att det är socialdemokraterna, som åstadkommit industritullarna och gjort dem effektiva, men, herr Pettersson i Bjälbo, saken ligger så i stället, att det var herr Pettersson i Bjälbo och andra lantmän i riksdagen, som i förening med industrihögern en gång genomförde såväl industrisom jordbrukstullarna. Att industritullarna blivit effektiva, beror på att industrien har organiserat sig och haft bättre resurser, men vem har givit dem möjlighet att begagna dessa resurser? Det har de lantmän, som genomfört industritullarna.

För övrigt är det nog icke så, att alla industritullar äro effektiva. Det finns en artikel, som heter lim, som kan säljas till tio öre högre pris i utlandet än här hemma. Jag frågar herr Pettersson i Bjälbo, hur mycket av den tullen kan tillgodogöras? Jag kan taga en annan artikel, som kallas fransk tvål, som genom 1906 års tulltaxekommitté och riksdagens beslut 1910 fått en tull av icke mindre än 1,000 kr. per ton. Produktionskostnaderna överstiga föga 1,000 kronor hemma i Sverige. Menar herr Pettersson i Bjälbo, att vi skola göra även den tullen effektiv?

Det är ingenting farligare än att gå in på den principen att göra alla vansinniga tullar, som kommit till genom beslutet 1910, effektiva. Då skulle det svenska samhället se skönt ut. Även ur denna synpunkt måste riksdagen säga nej. Vi kunna icke gå in för den principen, att staten skall utlova garantier för att varje tull skall kunna tagas ut till hela sitt belopp.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Herr Andersson i Storegården slutade sitt senaste anförande med den, som han trodde, stora effekten att framställa ett nytt spörsmål muntligen till mig. Visserligen tänkte jag genast i mitt stilla sinne, att i Storegårdens bibliotek måtte icke finnas historien om den, som frågar mera, än många kunna svara. Men jag vill i varje fall säga ett par ord till svar på frågan. Jag vill då först hänvisa till omöjligheten av att här hålla ett formligt programtal, och det skulle för övrigt vara olämpligt att på grund av en plötslig fråga lägga ut ett problem inom betydligt vidare ram än det spörsmål man behandlar. Jag nöjer mig därför med att hänvisa till de propositioner, som på mitt förslag överlämnats till riks-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

dagen, och det torde komma en knippa av sådant studiematerial även i nästföljande vecka, och när herr Andersson i Storegården läst allt detta, kunna vi börja på något nytt.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Månsson** i Hagaström: Både herr Hamilton och herr Pettersson i Bjälbo tillhöra kammarens mera förnäma personer både i det ena och det andra avseendet. Jag vill säga min ärade och gode vän herr Pettersson i Bjälbo, att så mycket jag håller på råd och anmärkningar från honom och är tacksam för dem, vill jag dock bestämt säga ifrån, att jag tar icke emot några anmärkningar för bristande intresse för jordbruket. Det gör jag icke.

Jag har här framställt en fråga och skall be att få framställa den ännu en gång till besvarande just av herr Pettersson i Bjälbo: Är högerpartiet villigt att komma fram i kammaren med en motion, begärande att få övertaga Sveriges kvarnindustri under statens medverkan i en eller annan form och bakom sig havande en sådan bondesammanslutning, som man har i Danmark t. ex. i den stora landboföreningen, som bedriver export av Danmarks fläsk, ägg och smör? Äro Sveriges lantmän intresserade av sin näring, äro de villiga därtill med statens medverkan? I varje fall skall min röst vara säker på den sidan, då det gäller att se till att vi kunna själva förädla spannmålen till mjöl med övertagande av befintlig industri mot skäligen priser och med pensionering av de personer, som nu innehava den. Ty framför alla enskilda personers intressen går rikets väl, går statens intressen.

En annan sak skulle jag vilja fråga om: Hur är det med den kvarn, som lantmännen ha, Malmö valsquarn? Är den med i kvarntrusten redan? Det skulle vara intressant att veta.

Här talade herr Pettersson i Bjälbo om att lantmännen äro med om att offra stora belopp åt de arbetslösa. I alla länder måste man vidtaga åtgärder för att den skandalen icke skall inträffa, att människorna dö av hunger på gatan till följd av den orättfärdiga egendomsfördelningen. I annat fall måste man gå fram på en ny väg, nämligen Karl XI:s väg och verkställa en ny egendomsfördelning, så att människorna få något att leva av. Det är visserligen sant, att åtskilliga miljoner lämnats till de arbetslösa, men hur många miljoner ha icke de stora godsägarna och bönderna mottagit i understöd i form av spannmålstullar? Jag misstänker, att för varje öre till de arbetslösa har en hundralapp givits till storbönderna och godsägarna. Man talar icke om det från storböndernas håll. Nu är frågan den: vilja bönderna göra något för att övertaga kvarnindustrien? Det vill jag veta.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord. Statsrådet var i sitt anförande inne på det från annat håll ofta hörda talet om motåtgärder från andra länder, om vi vidtaga någon handelspolitisk omorientering. Jag tycker, att det var onödigt att tange-

ra den frågan i detta sammanhang. Utförselbevisen äro ju ifråga om sina verkningar helt en inre angelägenhet, så att man icke behöver befara några handelspolitiska repressalier, om vi införa sådana.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Statsrådet talade om, att det icke är någon garanti om vi tack vare utförselbevisen skicka ut vissa kvantiteter brödsäd, för att vi kunna få in vad som sedan behövs i landet. Jordbrukarna skola ju alltid vara offerdjur. Om vi genom dessa utförselbevis skulle komma i ett något bättre prisläge gentemot det allmänna marknadsläget, skola vi således ej få dem, endast därför att vi icke kunna garantera att samma kvantitet kommer in. Vi skola således under alla förhållanden och förevändningar se våra produkter underbetalade. Det ligger nära till hands att fråga, vem som garanterar, att vi få vår brödsäd under tider av avspärrning om brödsädesodlingen går under?

Jag erinrade i mitt förra anförande herr Sköld om att han citerade felaktigt. Det är väl verkningslöst att gentemot honom upp-
repa detta. Men han citerade lika felaktigt i sitt sista anförande. Han sade, att jag yttrat, att gliditullarna fingo vi av socialdemokraterna. Nej, jag har sagt, att de åtgärder, som gjordes under kriget, ha härstammat från håll, som står den socialdemokratiska vänstern nära, och det är riktigt uttryckt.

Sedan ett par ord till herr Månsson. Han säger, att han tar icke emot anmärkningar för bristande intresse för jordbruket. Jag skall icke rikta en sådan anmärkning till herr Månsson, men en anmärkning för *bristande förståelse för jordbruket*, och den riktar jag längre än enbart till herr Månsson.

Herr Åkerlund: Herr talman! Om det vore fallet, att denna åtgärd vore i stånd att upphjälpa jordbrukets ekonomi, så skulle jag vara den förste, som vore med om densamma. Men min övertygelse är, att så länge de storfinsansiella intressena äro förhärskande i landet, så tjänar det ingenting till.

Jag kan anföra exempel på, hur det går till. Jag tog mig för att nu på nyåret inköpa 100 kg. svenskt vete. Det lät jag mala på vanlig kvarn. Jag räknade ifrån alla omkostnader. Mjölet är godkänt av en hel del husmödrar såsom utmärkt. Jag kunde sälja det för 23 öre pr kg., samtidigt som mjöl i Stockholm kostade 50 öre. Hur tror herrarna, att det skall vara möjligt att få bukt med dessa saker, om ej staten inskrider?

Så talade herr Fabian Månsson om, att bönderna skulle övertaga kvarnarna. Det kan jag vara med om. Men då får staten se till att icke bönderna avhända sig kvarnarna omigen och komma under någon ny trust, kanske värre än den första.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna debatt, men jag kan icke underlåta att säga några ord med anledning av vad herr Fabian Månsson yttrat.

Herr Månsson, som jag tror i grund och botten vara en ärlig själ, har tagit sig för att predika ett slags parlamentarisk moral

Svar å
interpellation.
(Forts.)

för oss här i kammaren, och han har förklarat, att den svenska riksdagens anseende därigenom att här ställes till åtskilligt spektakel. Jag har då tänkt, att den som skall predika moral för andra skall själv uppträda på ett värdigare sätt än herr Månsson och icke i vissa frågor helt och hållet låta känslorna löpa i väg med förståndet. Skall man höja riksdagens anseende, skall man uppträda på ett annat sätt, än herr Månsson gjort. Och jag undrar, hur det skulle se ut om vi litet var skulle uppträda här på ett liknande sätt. Den ena har icke mera rätt än den andra att här föra ett obehärskat språk och slå omkring sig med vilka ord och åthävor som helst.

I fråga om vad vi nu diskutera får jag säga, att det gör på mig ett beklämmande intryck, att såväl i dag som vid övriga tillfällen, då vi diskuterat ekonomiska problem, man kunnat konstatera, att det är, såsom om vi icke längre vore *framför allt svenskar*, utan att var och en endast tänker på vad som särskilt ligger honom närmast om hjärtat. Vi ha skyldighet att ha en vidare blick såväl för jordbrukets som för andra intressen, att hjälpa och stödja, varhelst sådant är nödvändigt. Ty det går väl icke an här att blott lägga armarna i kors och låta den ena näringen efter den andra stupa eller komma i sådant läge, att vi till slut stå utan ekonomisk bakgrund. Jag förstår icke de herrar, som varje gång det är fråga om att understödja näringarna endast slå ifrån sig. Vem skall till slut bära upp det hela? Skall jordbruket vara den reserv, som ensamt skall bära upp allt utan att erhålla något stöd? Utvecklingen synes mig gå i den riktningen, att jordbrukets ekonomiska ställning snart kommer att bliva rubbad. Därigenom rubbas väl också skatteförmågan i fråga om denna näring, vilken ju i alla fall säges vara huvudnäringen i landet. Och det är den ju också, om man vill vara rättvis.

Herr Sköld kastade fram som en förebräelse mot lantmännen, att de på sin tid voro med om att införa industritullar. Jag undrar, om detta har varit till skada för de näringars intressen, som herr Sköld som arbetarrepresentant säger sig vilja stödja och utveckla. Vid tullfrågans behandling i riksdagen på 1880-talet förekommo nästan likadana scener som nu. Vi komma ihåg, att detta spörsmål föranledde riksdagsupplösning, och med denna åtgärd följde, att det s. k. protektionistiska systemet infördes i vårt land. Jag vill fråga herrarna, om ni ej erkänna, att efter denna tid vårt näringsliv utvecklats sig på ett sätt, som dittills icke var känt. Både industrien och jordbruket ha utvecklats så, att industriarbetarna och andra kunnat komma upp till den levnadsstandard, som de intagit. Antingen nu tullarna ha gjort detta eller något annat, så har det varit en ekonomisk utveckling här i landet sedan tullskyddet genomfördes som aldrig tidigare. Dessa ekonomiska problem äro ju mycket invecklade, men denna utveckling torde i alla fall bevisa, att det ej var något ekonomiskt missgrepp, detta tullsystem, som då infördes.

Jag skall be att få göra några små erinringar i fråga om jordbrukets ställning. Är det ej så, att jordbruket får tjäna som en reserv, på vilken allt faller tillbaka i svåra tider? Är det ej så, att jordbruket oftast gentemot andra näringar i fråga om produktions- och ekonomiska möjligheter har att kämpa med större svårigheter än man har på många andra områden för att kunna bereda sina utövare den lön för mödan, som man eftertraktar, och ofta lättare där ernår? Hur är det, när allt går för fulla muggar? När industrin går för fullt och sjöfarten har fullt upp att göra, då finnes knappast någon arbetskraft övrig för jordbruket, ty den suges upp på dessa andra håll. Men när fabriker slå igen, sjöfarten slutar och skatteobjekten minska, vem får då uppbära det hela? Är det ej lantbrukets utövare, som ej vet av någon åtta timmars arbetsdag utan knogar och arbetar från morgon till kväll utan att tänka på biografer eller andra moderna nöjen, som numera anses så eftersträfvansvärda och kulturellt värdefulla. Hur är det i skatteavseende? Har man icke också på detta område gjort jordbruket till en reserv som skall vara till hands och tillgripas, även om inget finnes att tillgå? Om jordbruket går med förlust, skall det dock, som bekant, skatta till det allmänna för en *beräknad* inkomst efter taxeringsvärdet. Andra näringsidkare i vårt land skatta eljest icke för någon inkomst, där de ej ha någon sådan.

Dessa synpunkter kunna vara lämpliga att erinra sig vid ett tillfälle som detta. Att bönderna äro skuldsatta och ha det svårt, beror ej på misslyckade spekulationer, det beror ej därpå, att de ha det bekvämt och ligga och draga sig på schäslongen. I vissa fall har nog spekulation ägt rum, men i regel beror den omständigheten, att gårdarna äro intecknade, på jordbrukets ogynnsamma ställning. Jag tror, att ett fåtal ha spekulerat. Förhållandet är, att det är endast med den största sparsamhet, den största försakelse och arbetsamhet, som jordbrukets idkare vid varje tid kunnat existera. Men då ha dessa medborgare den tacken för sin möda, att man skall ständigt stå såsom en nödhjälpsreserv, och när man begär något litet stöd i en svår tid, får man till livs de mest ovänliga utläggningar ifrån håll, där man ej är kompetent att göra ett dagsverke i produktionens tjänst, och där man kanske icke i hela sitt liv frambringt ett kg. livsmedelsprodukter. Där är man stor i orden och tror sig förstå allt bättre än vi, som arbeta inom näringen.

Jag har ej kunnat vid detta tillfälle underlåta att framföra detta. Och i fråga om valtal kan var och en sopa rent för egen dörr. Men vi bönder äro åtminstone icke några yrkespolitiker, och vi bry oss icke mycket om, antingen vi bli valda till riksdagsmän eller icke. Yrkespolitiker äro de, som leva på politiken. De försumma icke att begagna sig av valrörelsen. Jag har ej kunnat tillbakahålla den förtrytelse man med rätta måste känna över den oförståelse och den bitterhet, som tagit sig uttryck vid detta och liknande tillfällen, då jordbrukets intressen förevarit här i kammaren.

Häruti instämde herr *Olsson* i Berg.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Herr Fabian Månsson riktade till mig en direkt fråga, och jag har därför nödgats begärda ordet för att svara därpå.

Han frågade, om Sveriges bönder äro villiga att övertaga Sveriges kvarnar. Ja, jag har ju ingen befogenhet att ställa mig här som någon slags talesman för Sveriges bönder. Jag kan endast framlägga mina personliga åsikter, som jag tror delas av den stora delen av Sveriges bönder.

Då får jag säga, att föreningsrörelsen har i mig alltid haft en intresserad anhängare. Jag är själv med i alla möjliga sådana där föreningar, och jag tror att det har varit till ofantligt stor nytta för vår ekonomi. Hittills har lantmännens föreningsrörelse huvudsakligen bestått i andelsmejerier, andelssvinslakterier och inköpsföreningar. Från dessa taga nu vi, som äro medlemmar däri, våra gödningsämnen, våra foderämnen och en del andra saker. Jag har alltid för min del ansett, att vi ha haft en ofantlig nytta av detta. Och jag vill säga, att om vi i framtiden skulle kunna komma så långt, att liksom vi nu kunde förädla vår mjölk till smör och ost och sälja dessa förädlade produkter med så få mellanhänder som möjligt, vi även själva kunde förädla vår spannmål till mjöl, så vore detta säkerligen önskvärt. Men dit är naturligtvis ett långt steg.

Att organisera bönder, herr Månsson, är ingen småsak. Det finnes säkerligen ingen klass, som det är så svårt att organisera och sammanhålla som denna. Detta beror troligen på att de ha större självständighetskänsla, större frihetskänsla än någon annan samhällsklass, beroende på deras mera isolerade liv ute i bygderna. De ha svårt att fördraga några band, och känna ett personligt obehag av att vara bundna i en förening. Därför är denna föreningsrörelse bland lantmän ett så oerhört svårarbetat fält. Lantmännen ha säkerligen ännu icke fått tillräcklig förståelse för föreningsväsendets stora betydelse. I Skåne ha nu lantmännen inköpt en större kvarn, och vi få se tiden an, hur det går med den. Visar det sig lyckosamt, och äga vi tillräckliga krafter, så skulle jag anse det lyckligt, om vi kunde så småningom utveckla vår föreningsrörelse även på detta område, så att vi kunde reda oss utan mellanhänder även där.

Sedan vill jag rätta ett misstag, som herr Månsson begick. Han yttrade, att jag anklagat honom för bristande intresse för jordbruket. Det har jag aldrig gjort. Och jag har aldrig talat om att några stora belopp beviljats till arbetslöshetsunderstöd. Jag berörde ej detta. Det enda, jag sade i sammanhang med herr Månssons anförande, var, att så snart ordet »tullar» kommer upp i riksdagen, gripes han av en helig vrede, som många gånger tar sig obehärskadet uttryck.

Herr **Hamilton**: Herr talman! Jag skall vända mig med några ord mot herr Sköld. Han talade om, att man i händelse av understöd åt kooperativa lantmannaföreningar bleve tvungen att tänga den heliga äganderätten. Men jag vill fråga honom, om ej sta-

ten understöder många företag utan att tänga äganderätten. Tängas äganderätten, när staten lämnar lån eller understöd till rederinärningen? Har det icke varit på tal att de s. k. lagerhusen skulle kunna överlämnas åt kooperativa lantmannaföreningar?

Jag tror — och den uppfattningen delar nog också herr jordbruksministern — att man kan finna åtskilliga vägar, varpå staten kan befrämja kooperativa lantmannasammanslutningar, såsom genom lämnande av rörelsekapital m. m., för att lantmännen såmedelst skola kunna komma att intaga en mera oberoende ställning.

Vad beträffar mitt yttrande rörande det kooperativa förbundets kvarnar, har den ärade talaren själv bekräftat, att de för närvarande icke hava fria händer. Man har även riktat till mig den frågan, hur det är ställt med lantmännens kvarn i Malmö. Jag känner icke närmare till förhållandena där, men, såvitt jag icke är illa underrättad, är den en lantmännens kvarn allenast till namnet.

§ 2.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 95, angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad; och

nr 96, angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut.

§ 4.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Nilsson* i Tänga, som yttrade: Herr talman! Beträffande föredragnings sättet tillåter jag mig hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis, men att endast kantrubrikerna behöva uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 28 och 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 33—35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. bygg-
nadsarbete vid
Alnarps träd-
gårdar.*

Punkten 44, angående anslag till byggnadsarbete vid Alnarps trädgårdar.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 44 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till

byggnadsarbete vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 24,500 kronor.

*Ang. bygg-
nadsarbete vid
Alnarps träd-
gårdar.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders**: Herr talman! I denna punkt har utskottet enhälligt avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Det är givetvis en sak för sig, om utskottet finner, att icke Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt varit tillräckligt motiverat, men att döma av de motiv, som utskottet anført, ser det ut, som om utskottet icke tillräckligt beaktat den sak det här gäller. I sin motivering säger utskottet bland annat: »Utskottet håller emellertid före, att utvecklingen av ifrågavarande försöksverksamhet — hur betydelsefull den i och för sig måste erkännas vara — likväl särskilt i betraktande av nuvarande statsfinansiella läge tillsvidare icke bör fortgå i vidare mån än som kan ske med utnyttjande av de byggnadsanordningar, vilka redan kunna stå till buds.»

Den försöksverksamhet, varom utskottet talar, behandlas icke i den punkt, som det här är fråga om, utan har av utskottet tillstyrkt i föregående punkt, som kammaren nyss biföll. De byggnader det här gäller avse icke försöksverksamheten utan trädgårdarnas och trädgårdsskolans ordinarie behov. Jag säger trädgårdarna och trädgårdsskolan, därför att de äro ett. Försöken äro ju visserligen en del av den verksamhet, som bedrivs på trädgårdsodlingens område, men anslaget till försöksverksamhetens utveckling har som sagt behandlats i föregående punkt. Här är emellertid fråga om trädgårdarna och trädgårdsskolan. Trädgårdarna äro nödvändiga, för att skolans elever i de olika avdelningarna skola hava något åskådningsmaterial och för att eleverna skola få praktiskt grepp på sina uppgifter inom de särskilda yrkesgrenarna.

Nu har det länge gjort sig gällande ett behov av ordentliga bostäder för avdelningarnas förmän. De bo för närvarande i ett hus, som ligger nära trädgården, där de hava tre små bostadsrum, vilka äro olämpligt belägna. Ett av rummen dryper av fukt, och de andra två äro vindsrum, som ligga utmed en trappa, så att genast man kommer utom dörren, är man alldeles inpå trappan. Det har vitsordats av myndigheterna, att det är nödvändigt att uppföra ordentliga förmansbostäder, så att man kan få förstklassiga avdelningschefer, som hålla trädgårdskulturen uppe på alla avdelningar.

Jag fann för min del, att de anförda motiven voro så pass starka, att man väl borde tillmötesgå det förslag, som väckts från Alnarpsstyrelsens sida. Jag har icke kunnat finna, att de motiv, som man annars använt i så hög grad, nämligen tidsförhållandena och det finansiella läge, som vi befinna oss i, kunna åberopas som skäl för att även slå ihjäl detta anslagskrav. Ty om för en statsinstitution förefinnes ett ordinarie behov av ordentliga byggnader och lokaler, tror jag, att man icke bör avvisa ett dylikt krav, då det faktiskt är så, som

Ang. bygg-
nadsarbete vid
Alnarps träd-
gårdar.
(Forts.)

Alnarpsstyrelsen själv och även lantbruksstyrelsen framhållit, att nu kan man icke längre vidhålla ett avvisande av detta krav på den grund, att man skulle hava utsikt att framdeles få arbetet billigare utfört. Genom att förslaget i fjol avvisades, har nu ett billigare förslag kunnat komma fram i år.

Jag har velat säga detta, därför att jag finner, att utskottets motivering för avslag icke berör kärnpunkten i denna fråga, och jag har velat framhålla, att de skäl, som jag stött mig på, varit så goda och starka, att det uppriktigt sagt gör mig ledsen, att utskottet icke kunnat gå med på att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag skall för min del gärna erkänna, att herr statsrådet haft starka skäl för begäran om anslag för det ändamål, varom nu är fråga. Men det är ju tyvärr på det sättet nu i dessa tider, att det finns så ofantligt många starkt motiverade anslagskrav, som måste skjutas undan. Utskottet har varit så gott som fullständigt enigt om att förhållandena där nere skola utan alltför stora olägenheter kunna ordnas och byggnadsfrågan tillsvidade skjutas undan.

Den anmärkning, som av herr statsrådet framställdes med avseende å motiveringen är delvis berättigad, men delvis mindre berättigad. Utskottet säger i början av motiveringen: »Trädgårdsverksamheten vid Alnarp har under de senaste åren i samband med försöksverksamheten med köksväxter därstädes mycket snabbt utvecklats sig.» Det framgår ju därav, att utskottet menat, att det är verksamheten i dess helhet, såväl trädgårdsverksamheten som dess påbyggnad försöksverksamheten med köksväxter, som man anser hava utvecklats alltför starkt. Nu har det längre ned i de rader, som herr statsrådet läste upp, kommit in ett mindre lämpligt uttryck: »ifrågavarande försöksverksamhet», vilket föranleder till den slutsatsen, att utskottet rent av missuppfattat vad det här gäller. Men för att undanröja ett sådant missförstånd, skall jag anhålla, att ordet »försöksverksamhet», som förekommer på sjätte raden, utbytes mot ordet »verksamhet».

Ehuru som sagt skälen kunna vara ganska starka för att bevilja det anslag, som Kungl. Maj:t här begärt, tror jag dock, att kammaren handlar klokast, om den åtminstone tillsvidade skjuter denna fråga undan. Det har dock nedlagts rätt stora kostnader på byggnader vid Alnarp för detta ändamål. Jag har här några siffror. 1916 uppfördes en assistentbostad för 7,500 kronor, 1920 en arbetarbostad för 25,000 kronor, 1921 ytterligare en assistentbostad för 32,000 kronor, varjämte företogs reparationer i mellangården för 5,000 kronor, och 1922 uppfördes bostadslägenheter åt kördrängar vid mellangården för 10,000 kronor. Det är i belysning härav, som utskottet tvekat inför en allt för starkt forcerad utveckling på detta verksamhetsområde.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med den av mig föreslagna ändringen i motiveringen.

Herr Rydén: Jag kan icke förstå, att man genom att, såsom utskottets ärade ordförande föreslagit, stryka första sammansättningsdelen i ordet »försöksverksamhet» på något sätt avhjälper det uppenbara fel, som efter mitt förmenande föreligger ifråga om motiveringen på denna punkt. Det kommer då att heta »utvecklingen av ifrågavarande verksamhet», men ser man efter, vad ordet »ifrågavarande» syftar på, finner man, att det är på det tidigare förekommande ordet »försöksverksamhet». Såvitt jag förstår, har utskottet yttrat sig alldeles oriktigt och för övrigt yttrat sig om ett sammanhang, som icke föreligger i denna punkt.

Då jag personligen varit i tillfälle att bilda mig ett omdöme om den stora betydelse, denna verksamhet vid Alnarp har för alla trädgårdsodlingar i de trakter, där man särskilt med intresse följer detta arbete, skulle jag beklaga, om icke jordbruksutskottet skulle vilja vara med om att stryka hela motiveringen. Jag förstår mycket väl, att man vill spara penningar i dessa tider, men jag kan icke förstå, varför man skall yttra sig i en sak, som icke föreligger i detta sammanhang, och på ett sådant sätt, att man skadar denna sak.

Då icke det avsedda syftet nås genom det förslag, som framställts av utskottets ordförande, tillåter jag mig, herr talman, hemställa om bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framställts av herr Nilsson i Tånga, samt 3:o) bifall till det av herr Rydén gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 45 och 46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48 och 49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

Punkten 51, angående anslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar.

Uti punkten 51 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytande kostnader med 100,000 kronor.

*Ang. bygg-
nadsarbete vid
Alnarps träd-
gårdar.
(Forts.)*

*Ang. under-
stödjande av
prisbelöningar
av hästar.*

Ang. understödjande av prisbelöningar av hästar.

(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 155, av herr *Olsson* i Berg m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i riksstaten för nästa budgetår uppföra ordinarie reservationsanslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytande kostnader med 184,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits av herr *Pettersson* i Stäringe, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till förenämnda av herr *Olsson* i Berg m. fl. väckta motion.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Olsson* i Berg: Då regeringen i statsverkspropositionen nedsatt anslaget till premiering av hästar med 84,000 kronor från 184,000 kronor till 100,000 kronor, har jag väckt en motion, som går ut på att bibehålla det förutvarande lilla anslaget till dessa hästpremieringar.

Att hästuppfödningen är en synnerligen viktig gren av jordbruksnäringen, veta ju alla, och att dessa hästpremieringar varit mycket bidragande till att höja hästaveln till dess nuvarande jämförelsevis höga ståndpunkt, tror jag icke heller, att någon förnekar. Men genom att under nuvarande förhållanden minska det hittills för ändamålet utgående anslaget torde man riskera, att hästaveln lider ett sådant avbräck, att det hittills vunna framgångsrika resultatet för långliga tider framåt förstöres. Jag har framhållit detta i min motion.

Nu har utskottsmajoriteten avstyrkt motionen, och jag vet, hur det gått till. Det blev en kompromiss häromdagen, då man kom överens om att motionen rörande totalisatorns införande skulle bifallas och min motion skulle slaktas. Nu hava de inom jordbruksutskottet, som annars gärna gått med på min motion, sålt bort sin förstfödslorätt kanske för en grynvälling. Jag vill icke alls yttra något, som kan vara nedsättande, om totalisatorn; det är en sak, som jag rakt icke känner till, och jag tror icke, att det är så många i denna kammare, som veta, hur det tillgår vid ett totalisatorspel, eller huru pass stora inkomster vi kunna få därav till främjande av vår hästavel. Detta vill jag som sagt icke yttra mig om. Emellertid hava vi ju ändå haft det gamla premieringssystemet såsom någonting fast och säkert: anslaget därtill har ju varit ganska litet, 184,000 kronor för hela landet, men skall nu detta anslag minskas, så är det ganska betänkligt. Det blir rätt så litet att besvara sig för med dessa rätt höga premieringskostnader. Därför tycker jag, att man kunde hava bibehållit det tidigare anslaget.

Jag skall nu blott be att få angående våra hästar meddela en liten statistik, som jag är säker på är riktigt. Sveriges häststock var

vid senaste kreatursräkningen cirka 700,000, inberäknade 55,000 årsfö. Som hästaveln den tiden var starkt forcerad, så torde procenten föl och unghästar gentemot verkhästarna då varit oproportionerligt stor samt bruttosiffran ligga betydligt över vad som svarar emot det egentliga behovet av verkhästar. En stam av 600,000 hästar, som med en medellivslängd av 15 år alltså behöfde rekryteras med cirka 40,000 föl varje år, torde vara det för vårt lands behov ungefärligen normala. Under de tre åren 1920, 1921 och 1922 har pålägget av många anledningar, såsom oerhört minskad stobetäckning, kastningsepidemien, fölens försäljning till slakt o. s. v. i stor utsträckning, varit så synnerligen litet, att med säkerhet det verkliga pålägget icke överstiger 40,000 stycken för alla tre åren sammanlagt. Säkert har under dessa tre år minst ett antal motsvarande fem årsklasser å 40,000 eller således 200,000 st. hästar, i stället för normalt $\frac{3}{5}$ av denna totalsiffra, blivit nedslaktade.

Vår häststock har alltså redan nu minskats med cirka 160,000 st., men som detta minus är tillfinnandes uteslutande bland unghästar och överåriga, samt årsklasserna 1917—1919, vilka voro ovanligt stora, under tiden gått in bland verkhästarna, så har den stora minskningen ännu icke gjort sig märkbar i praktiken. Först innevarande vår, då 1920 års pålägg skall ingå bland verkhästarna, men praktiskt taget uteblir, få vi den första känningen av denna brist, vilken sedan kommer att ökas år från år, ända till dess hästaveln blir på modet om igen och resultatet av en ökad stobetäckning hinner bliva vuxna hästar, vilket i bästa fall kan väntas ske först fram emot år 1930.

Som vi inom Europa i dess helhet hava enorm hästbrist — bortsett från ett fingerat men i verkligheten obefintligt överskott inom de skandinaviska länderna så ha vi för de år, då hästbristen kulminerar hos oss, att vänta mycket höga priser å de hästar, som vi då säkerligen bli nödsakade att importera. och det är därför ett nationalekonomiskt intresse av största vikt, att den dekadansperiod, vari vår svenska hästavels för närvarande befinner sig, blir så kortvarig som möjligt. Nu kan någon säga, att det kan väl icke behövas något anslag till hästpremiering, då det i alla fall är utsikter till att få så höga priser på hästar. Gentemot detta vill jag säga, att det är så dags att börja föda upp hästar, när högkonjunkturen är inne. Hästen är sannerligen icke färdig att sättas för plogen, eller åkdonet, strax han är född. Det vore väl skäl i att litet tänka på detta på förhand. Hästpremieringen främjar också framför allt en god kvalitet bland hästarna och bidrager till högre marknadspriser. Man kunde ju hava väntat, att jordbruksministern skulle haft litet framsynthet härvidlag. Det kommer sannerligen att besanna sig, att följden blir, att vi få importera hästar till högre priser, och det måtte väl ändå icke vara någon nationalekonomisk vinst för landet. Men det är nog så, som herr Pettersson i Bjälbo för en stund sedan påpekade, att den nuvarande regeringen har ingen omtanke för vår jordbruksnäring, våra intressen få vika för regeringens synpunkter. Det kunde vara frestande att i detta sammanhang nämna några

Ang. understödjande av prisbelöningar av hästar.

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
prisbelöningar
av hästar.

(Forts.)

ord om de framtidsutsikter vi eventuellt kunna ha som leverantörer av avelshästar, enkannerligen till de baltiska länderna, men som jag vet, att i närvarande tid, den betygsättes dåligt, som förordar export av svenska varor, vill jag avstå därifrån. Jag vädjar dock till alla lantmän och även till andra inom denna kammare, som hava något intresse för denna för jordbruket viktiga näringsgren, hästaveln, samt för vårt lands ekonomi, att de ville stödja den framställning, som jag i min motion gjort om bibehållande av samma lilla anslag till hästpremieringarna som förlidet år eller 184,000 kronor.

Nu har herr Pettersson i Stäringe vid denna punkt fogat en reservation, som går ut på bifall till min motion. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Häruti instämde herrar *Henrikson, Persson* i Björsbyholm och *Månsson* i Backa.

Herr **Pettersson** i Stäringe: Herr talman! Vid ifrågavarande punkt har jag fogat en reservation, med anledning av att anslaget till hästpremieringar minskats med 84,000 kronor mot vad det var föregående år.

Det är ju så, att detta anslag under de gångna åren icke varit tillräckligt, utan man har fått göra ändringar i premieringsreglementet för att få anslaget att gå till de delar av hästaveln, som bäst behöva det, och nu komma med den beskärning, som gjorts, ännu större svårigheter att uppstå vid premieringarna. Vi ha i år fått införd totalisatorn, och det är att hoppas, att den skall giva hästaveln det stöd, som den behöver. Då hade det naturligtvis varit lämpligast, att anslaget varit oförändrat under det år som kommer, ty totalisatorn kommer naturligtvis icke att giva någon inkomst förrän under nästkommande år. Med hänsyn till att vi befinna oss i tider, då vi behöva spara, skall jag dock, trots att jag i min reservation framfört yrkande därom, icke nu yrka på att anslaget höjes till 184,000 kronor.

Jag har emellertid i min motivering pekat på en möjlighet att vinna besparing genom att begränsa premieringsnämndernas ledamotsantal från tre till två. Det skulle medföra en besparing på cirka 15,000 kronor, och jag antar, att kammarens ledamöter icke ha något emot att göra en sådan besparing, varigenom hästaveln kan bättre främjas. Det har förut gjorts inskränkningar i fråga om andra premieringsnämnder, och jordbruksutskottet har i nu föreliggande utlåtande även tillstyrkt en inskränkning av antalet ledamöter i jordbrukspremieringsnämnderna till två. Konsekvensen härav bjuder, att man även minskar ledamotsantalet i hästpremieringsnämnderna från tre till två. På så sätt skulle vi kunna få en besparing på 15,000 kronor, som ginge direkt till hästavelns befrämjande och som i någon mån kunde uppväga den prutning på 84,000 kronor, som gjorts.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka, att till utskottets motivering göres ett tillägg, som fogas till sista stycket därav, så

lydande: »Härvid anser sig utskottet dock böra uttala, att en noggrann undersökning torde böra ske rörande möjligheten att genom ytterligare avvikelser från premieringsreglementet samt sparsamhetsåtgärder i övrigt åstadkomma minskning i omkostnaderna för premieringen, så att därigenom anslagsmedlen i möjligaste mån komma hästaveln direkt till godo. I detta avseende har utskottets uppmärksamhet riktats på de synnerligen dryga kostnaderna för reseersättning åt premieringsnämndernas ledamöter och deras biträdande veterinärer. Utskottet ifrågasätter, huruvida icke hästpremieringsnämnd — i likhet med nötboskapspremieringsnämnd samt i anslutning till vad som föreslagits beträffande jordbrukspremieringsnämnd — skulle utan större olägenhet kunna bestå av endast ordförande och en ledamot.»

Ang. understödjande av prisbelöningar av hästar.
(Forts.)

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Då den ärade motionären yrkat bifall till sin motion, anser jag mig böra säga några ord.

Jag vill då först fästa uppmärksamheten på att det anslag, som vi här behandla, gäller för kalenderår och att riksdagen i följ till premiering under år 1923 beviljade 70,000 kronor samt att då fanns reserverade medel till ett belopp av 30,000 kronor. Riksdagen ställde således till förfogande för kalenderåret 1923 ett blopp av 100,000 kronor. Det belopp, som av årets riksdag skall beviljas, kommer att gälla kalenderåret 1924. Sedan riksdagen fattat ett beslut om införande av totalisatorn och den väl kommer till användning, innan medel skola utanordnas för år 1924, har utskottet icke ansett, att man behövde gå utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Motionären har kanske förbisett detta, då han i motionen talat om år 1923. Ifråga om anslaget för år 1923 är intet nu att göra, sedan 1922 års riksdag fattat beslut om att för nämnda år anslå medel till ett belopp av 70,000 kronor, vartill såsom förut nämnts komma reserverade medel till ett belopp av 30,000 kronor. Nu kan det tänkas, att medel komma att inflyta genom totalisatorn redan innevarande år — den kommer kanske att tagas i bruk vid Göteborgsutställningen — och då komma ytterligare medel att ställas till förfogande.

Den ärade utskottsledamot, som på denna punkt avgivit en reservation, har nu icke framställt något yrkande ifråga om anslagsbeloppet. Hans yrkande, att man skall inrycka i motiveringen ett uttalande om minskning av premieringsnämndernas ledamotsantal, har jag för min del intet särskilt emot. Jag vill emellertid erinra om att vid frågans behandling inom utskottet framhölls från reservantens sida huvudsakligen, att veterinär icke skulle behöva vara närvarande. Jag har då den uppfattningen, att när man skall premiera hästar, så är det väl nödvändigt, att det finnes en fackman, en veterinär, med, det kan icke undvikas. Jag tror i alla fall, att man gör klokast i att nu icke göra ändring i bestämmelserna utan att låta dem vara, som de äro. När totalisatorn blir förverkligad, antar jag,

Ang. under-
stödjande av
prisbelöningar
av hästar.
(Forts.)

att därifrån komma att inflyta så mycket medel, att alla lantmän kunna få sina hästar prisbelönade, oavsett hur deras tillstånd är.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av detta ärende och tillika är en varm hästvän, tillåter jag mig säga några ord.

Det är alldeles givet, att herr Olsson i Berg haft mycket starkt fog för sin motion, och detta allra helst som stuteriöverstyrelsen i det utlåtande, som den avlät till Kungl. Maj:t, då den anbefallts att föreslå inbesparingar på 84,000 kronor, uttalade mycket stora betänkligheter, då den ansåg, att en sådan begränsning skulle vara i högsta grad skadlig för hästaveln. Herr Olsson i Berg har alltså haft mycket starka skäl för motionen, så mycket mer dessutom som premieringsanslaget i alla tider visat sig otillräckligt. Jag hade därför hoppats kunna stödja hans motion och även tänkt att som reservant gå fram med ett yrkande om bifall till densamma. Men sedan herr Olsson i Berg skrev sin motion, har det inträffat något, nämligen att riksdagens båda kamrar bifallit en annan motion, som gick ut på införande av totalisatorn. I det utlåtande, som utskottet därvid avgivit, har i motiveringen intagits ett yttrande om att anslaget till premiering nedsatts till 100,000 kronor.

Nu vill jag säga, att det är icke alldeles uteslutet, att vinsten från totalisatorn kan tillföras redan årets premieringar, i den mån bestämmelser beträffande totalisatorns verksamhet hinna bli utförade av Kungl. Maj:t, och då kommer kanske ändå premieringsanslaget att erhålla den fyllnad, som herr Olsson i Berg yrkat på. Dessutom har stuteriöverstyrelsen genom vidtagande av sådana avvikelser, att det skall utdelas bronsmedaljer i stället för silvermedaljer, åstadkommit en besparing på omkring 40,000 kronor, som även kommer premieringen till godo. Vidare har man föreslagit indragning av vissa premieringsställen, så att även på det sättet göras besparingar, som komma premieringsanslaget till del.

På grund härav har jag icke funnit anledning att längre understödja den motion, som herr Olsson i Berg framfört, utan liksom avdelningen ställt mig på avslagslinjen, huru mycket jag än beklagar denna utgång för motionären. Vi få hoppas, att penningarna komma statskassan tillgodo.

Vad herr Petterssons i Stäringe framställning beträffar, så har han tänkt sig, att en besparing skulle kunna inträda, därest man gjorde en viss inskränkning i antalet av de personer, som skulle verkställa premiering. Han har bland annat nämnt veterinären. Nu är detta en sak, som icke alls berör detta anslag, därför att veterinärernas ersättning gäldas av hushållningssällskapen, och alltså komma kostnaderna härför icke att beröra detta anslag. Men för övrigt är förhållandet det, att dessa veterinärers närvaro — jag vill säga detta med anledning av vad herr Johansson uti Uppmälby nyss nämnde — icke är obligatoriskt. De behöva icke vara närvarande, utan det

beror på hur hushållningssällskapen själva önska. I det gamla reglementet som gällde före 1920 var det obligatoriskt, att de skulle vara med, men i de nya reglementena är det som sagt beroende på om hushållningssällskapen förordna veterinär därtill eller icke. Hushållningssällskapen betala ju själva deras traktamenten. I detta sammanhang kunna vi därför alldeles utesluta veterinärerna.

Vad sedan beträffar den övriga nämnden, som för närvarande består av tre personer, en ordförande, en statens representant och ett ombud från hushållningssällskapen, så har herr Pettersson i Stäringe velat likställa dessa nämnder med nötboskapspremieringsnämnderna. Denna liknelse är rätt så haltande, därför att premieringen av nötboskap och premieringen av hästar äro varandra så väsentligt olika. Premieringen av nötboskap sker efter poängskala. Det blir mera en matematisk beräkning, som avgör, i vad mån djuren skola premieras. Exteriörbedömningen kommer kanske icke precis alltid i första ledet, utan man tar mången gång mera hänsyn till de siffror, som man får fram på annat håll. Det är icke på samma sätt med hästpremieringen. Där är ingen poängsättning, utan där är det mera en exteriörbedömning, som gör, att man måste tänka sig, att utslaget måste bli beroende på flertalets mening. Förhållandet är, att i hästpremieringsnämnderna med dess tre ledamöter ordföranden har endast utslagsrösten i den mån, alla ha olika uppfattning angående premieringen. Ha två ledamöter t. ex. hushållningssällskapets ledamot och den andra en åsikt, ha de utslagsrösten. Jag menar därför, att premieringsnämndens ordförande såsom sådan behöver vid bedömningen ofta ett stöd av såväl den ena som den andra av de båda ledamöterna.

Härtill kommer ett nytt moment, nämligen hingstbesiktningstvånget. Nu kan en vanlig premiering icke överklagas, men väl en hingstbesiktning. Jag vill då fråga herrarna, huruvida det icke, vid det förhållande att hingstbesiktningen kan bli överklagad, blir svårt att få någon, som vill med ensam utslagsröst åtaga sig ett föregående avgörande. Jag tror, att detta möter vissa svårigheter, som reservanten säkerligen icke tagit i betraktande vid utformandet av sitt förslag. Jag tror för övrigt, att man får ingen premieringsnämndsordförande, som vill åtaga sig att med ensam beslutande rätt handhava premieringen. Detta är min bestämda uppfattning, och jag tror, att om herr Pettersson i Stäringe skulle sätta sig i förbindelse med premieringsnämndsordförandena här inom landet, skulle han få detta bestyrkt av litet var.

Med anledning härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Stäring: Herr talman! Herr Hermelin har här gjort en teoretisk tolkning av reglerna för hästpremieringen och söker visa, att det är nödvändigt med tre ledamöter i denna nämnd. Jag antar, att herr Hermelin icke är alldeles främmande för den rama verkligheten, huru det sker i dessa hästpremieringsnämnder. Det går ju så till — det har var och en bevitnat i sin landsdel —

Ang. understödjande av prisbelöningar av hästar.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
prisbelöningar
av hästar.
(Forts.)

att det i allmänhet är en ordförande, som är envåldshärskare, och att såväl statens ombud som hushållningssällskapets ombud i allmänhet stå och tiga vid premieringarna, så att jag i detta fall icke tror, att vi få se så teoretiskt på frågan, som herr Hermelin gör. Vad de s. k. veterinärerna beträffar, såsom han uttryckte sig — jag förstår icke det uttrycket, ty de äro ju veterinärer — förhåller det sig så, vilket gått mig förbi i det nya premieringsnämndsreglementet, att de icke behöva vara med, och då kan man kanske avföra dem från denna diskussion.

Sedan nämnde herr Hermelin om poängskalan, och jag ber då att få erinra om att ardennerföreningen just nu haft en kommitté, som hållit på med att arbeta för att även få poängskalan införd vid bedömningen av hästar såväl som vid bedömningen av nötboskap. Om det går att bedöma nötboskap efter poängskalan med två ledamöter i premieringsnämnden, antar jag, att det går lika bra vid hästpremieringarna.

Jag ber för övrigt, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Då det har gjorts ett yrkande av herr Pettersson i Stäringe, som innebär vissa åtgärder i syfte, som avser en förändring av premieringsnämndernas sammansättning, vill jag utöver vad herr Hermelin nyss anförde, vilkens synpunkter jag finner vara i och för sig avgörande nog för att följa Kungl. Maj:ts förslag, säga, att frågan om nämndernas sammansättning varit på tal åtskilliga gånger. att stuteriöverstyrelsen förehaft detta spörsmål i överläggningar vid senaste sammanträdet med premieringsnämndernas ordförande, samt att dessa yttrat sig samfällt och med största bestämdhet mot en förändring i det syfte, som herr Pettersson i Stäringe föreslagit. Jag finner de skäl, som anförts för att man utan vidare skall likställa dessa premieringar med nötboskapspremieringarna, icke alls bärande, utan detta är ett område, som är betydligt mera ömtåligt, dessutom krävande betydande sakkunskap för att ej ändamålet skall äventyras.

Herr **Olsson** i Berg: Herr talman! Jag vill blott fästa kammarens uppmärksamhet på att vad herr Hermelin eller eventuellt herr Pettersson i Stäringe yttrat därom, att man skulle få inkomster av totalisatorn under den närmaste tiden, är sannerligen mycket ovisst. Är det så, att vederbörande verkligen kunna få ordnat saken så, att totalisatorspelen bli färdiga till Göteborgsutställningen, tror jag nog, att de försöka det, men det är mycket osäkert, om det lyckas, och sedan kanhända de icke brådska så mycket härmed utan man kan få vänta rätt länge.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner angående utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade her talmannen

sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Berg, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Ang. understödjande av prisbelöningar av hästar.

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 51 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 56 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Vidare gav herr talmannen propositioner beträffande det av herr Pettersson i Stäringe under överläggningen gjorda yrkandet rörande tillägg till motiveringen. nämligen först på bifall till berörda yrkande samt vidare på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 52—57.

Lades till handlingarna.

Punkten 58, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Kungl. Maj:t hade under punkten 58 av föreliggande huvudtitel föreslagit riksdagen att till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehafat en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 8, av greve *Wachtmeister*, vari hemstälts, att riksdagen dels i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för att §§ 1, 2, 6 och 7 i kungörelsen den 25 februari 1919 (nr 133) angående villkoren för erhållande på statens bekostnad av undersökning med tuberkulin av nötkreatur ävensom kungörelsen den 12 februari 1915 (nr 26) angående ersättning till veterinär, som på rekvisition av ladugårdsinnehavare verkställt undersökning med tuberkulin av ladugårdsbesättning, från och med den 1 juli 1923 skulle komma att ånyo äga gällande kraft, dels ock till förekommande och hämmande av tuberkulossjukdomar hos nötkreatur måtte anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 171,000 kronor.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och den i ämnet väckta motionen

Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.

(Forts.)

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder för att ovanberörda kungörelse den 8 december 1922 (nr 570) och ovannämnda kungörelse av samma dag (nr 571) måtte ändras i överensstämmelse med vad utskottet anfört; och

2) till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 160,000 kronor.

I fråga om denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Nilsson* i Tånga, *Johansson* i Uppmälby, *Hermelin*, *Norin* och *Dalberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen, till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Såsom kammaren finner, ha meningarna inom utskottet vid behandlingen av detta ärende varit delade, och jag får väl lov att t. o. m. lämna den upplysningen, att meningarna voro så starkt delade, att det blev den förseglade sedeln som avgjorde utgången.

Jag skall be att i största korthet få redogöra för innehållet i detta ärende. Såsom bekant har ju riksdagen under en lång följd av år anvisat anslag för bekämpande av tuberkulosen bland nötkreaturen. Anslagsbeloppen ha ju växlat allt efter behovet och beroende på tillgången av besparade medel. Anslaget har disponerats på det sättet, att den veterinär, som på rekvisition av djurägare anställt undersökningar av kreatursbesättningar med tuberkulin, har för detta arbete åtnjutit ersättning av statsmedel, och djurägaren har haft en sådan undersökning varje år, även efter det att en kreatursbesättning vid undersökning visat sig vara reaktionsfri. För år 1922 utgick ett anslag för detta ändamål av 162,000 kronor, och för år 1923, första halvåret, anvisades ett reservationsanslag på 47,000 kronor. När lantbruksstyrelsen, som ju här är den förvaltande myndigheten, hos Kungl. Maj:t anmälde anslagsbehovet, beräknade lantbruksstyrelsen, att det skulle uppstå en brist under första halvåret 1923 på cirka 50,000 kronor. Kungl. Maj:t eller rättare departementschefen anmodade lantbruksstyrelsen att taga under prövning möjliga förändringar i grunderna och sättet för anslagets utgående. sådana förändringar som kunde innebära besparingar, och inkomma med eventuella förslag. Lantbruksstyrelsen gjorde en undersökning och kom till det resultat, att om man begränsade djurägarnas rätt till ersättning dithän, att om hans kreatursbesättning vid två på varandra följande undersökningar visat sig reaktionsfri han icke vidare skulle ha några anspråk på ersättning av allmänna medel för förnyade undersökningar, skulle detta kunna innebära besparingar till något över 40,000 kronor och den befarade bristen för första halv-

året sålunda reduceras till omkring 20,000 kronor. Kungl. Maj:t accepterade denna lantbruksstyrelsens framställning, och det utfärdades också av Kungl. Maj:t kungörelser därom. Med tillämpning av detta förslag, vad lantbruksstyrelsen sålunda föreslagit, uppkom en besparing på 21,000 kronor. Ursprungligen hade lantbruksstyrelsen räknat med ett anslagsbehov av 171,000 kronor, detta belopp kunde nu begränsas till 150,000 kronor.

*Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

Nu har i första kammaren väckts en motion av greve Wachtmeister, i vilken hemställas om anslagets ökning till, såsom lantbruksstyrelsen ursprungligen föreslagit, 171,000 kronor, samt en återgång till de bestämmelser, som förut gällt, d. v. s. att djurägarna skulle ha rätt till i obegränsad utsträckning ersättning för undersökning av sina djur. Utskottet har så till vida tillmötesgått motionärens framställning, att utskottet hemställt om en höjning av anslaget med 10,000 kronor samt den modifikationen, att om en kreatursbesättning visat sig vid två på varandra följande undersökningar med tuberkulin reaktionsfri, djurägaren icke skall vara berättigad till ersättning av statsmedel mer än vid undersökningar vart annat år. Utskottet anser i följd därav, att anslagsbeloppet kan begränsas till 160,000 kronor.

Nu ha reservanter ansett, att Kungl. Maj:t haft synnerligen goda och starka skäl för sin uppfattning i denna fråga, som ju egentligen också är den uppfattning, som lantbruksstyrelsen i ärendet hyser. Det torde också vara nödvändigt, om man icke vill låta detta anslag växa ut till alldeles orimliga proportioner, att vidtaga sådana förändringar, som göra det möjligt att begränsa anslaget. Jag skall erinra om att exempelvis under år 1921 ökades antalet kreatursbesättningar, som undersöktes med tuberkulin, med 21 % och under år 1922 ökades antalet med nära 30 %. En sådan utveckling kan ju i och för sig vara glädjande som tecken på ökad insikt om det betydelsefulla uti bekämpandet av kreaturstuberkulosen. Skall emellertid djurägare i fullständigt obegränsad omfattning ha rätt till ersättning av statsmedel för sådana undersökningar, kommer anslaget att svälla ut till alldeles orimliga proportioner. Det är sant, att kampen mot kreaturstuberkulosen är ett stats- och allmänt intresse, men det kan å andra sidan icke bestridas, att det också är ett privatekonomiskt intresse. Det är något, som djurägarna äro intresserade av och ha gagn av, och statens skyldigheter därvidlag kunna icke sträcka sig hur långt som helst.

Vi hava som sagt funnit, att Kungl. Maj:t haft synnerligen goda skäl för att begränsa anslaget på sätt, som nu är föreslaget, och jag ber därför, herr talman, att med anledning av vad jag nu anfört få yrka bifall till reservationen, vilket ju egentligen är det samma som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och avslag på utskottets hemställan.

Herr **Jönsson** i Fridhill: Herr talman! Det är så, att den skillnad, som det rör sig om mellan reservationen och utskottet, belöper sig på 10,000 kronor. Utskottets ärade ordförande har nyss

*Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

redogjort för vari skillnaden består. Det är nämligen så, att utskottet har funnit det vara nödvändigt att upprätthålla kontakten med de jordbrukare, som ha påbörjat undersökning av sin kreatursbesättning, att de sålunda skulle bisträckas med statsmedel även sedan de två åren gått, efter det undersökningarna påbörjats, och har därför i viss mån tillmötesgått landshövding Wachtmeister, vilken hemställt om anslaget utökande till 171,000 kronor, nämligen såtillvida att statsbidraget skulle bibehållas vid ett belopp, som möjliggjorde undersökningar vartannat år. För mig står den saken alldeles uppenbar, att det här är ett område, som statsmakterna icke böra alltför lättvindigt släppa kontakten med. Det är ju visserligen sant, att om en jordägare har påbörjat en undersökning av sina nötkreatur för att bekämpa tuberkulosen det är uppenbart, att djurägaren har intresse av att dessa undersökningar kunna fortsättas. Men man kan dock icke komma ifrån, att en jordbrukare i våra tider måste se till att han gör besparingar där så lämpligen kan ske, och för mig står det alldeles klart, att det säkerligen blir mer än en jordbrukare, som kommer att taga under allvarligt övervägande att sluta upp med dessa undersökningar, försåvitt icke statsmakterna äro villiga att träda hjälpende emellan.

Den fråga, det här gäller, är efter min uppfattning av så ofantligt stor betydelse, att statsmakterna böra betänka sig mer än en gång, innan de släppa kontakten med den kamp, som föres emot tuberkulosen. Här få icke 10,000 kronor vara avgörande, utan statsmakterna böra för bekämpandet av tuberkulosen göra allt, vad som är möjligt att göra. Även om man hyser sympatier för besparingar här och var, för att man icke alltför mycket skall anstränga budgeten, gäller det här anslag till ett ändamål, som man icke rimligen bör spara på.

Utskottet har i den föreliggande punkten funnit en medelväg mellan vad motionären, greve Wachtmeister, har föreslagit och vad Kungl. Maj:t på lantbruksstyrelsens hemställan stannat för. Lantbruksstyrelsen har dock i sin skrivelse till departementet tydligt uttalat, att en inskränkning endast bör göras under förutsättning, att statens ekonomi nödvändigt tvingar därtill. Jordbruksutskottets ordförande, herr Nilsson i Tånga, påstod visserligen, att statens hjälp i detta fall hotade att växa ut till alldeles orimliga proportioner, men jag vågar bestämt hävda den meningen, att då statens bidrag icke uppgår till mer än 160,000 kronor för ett år, är det icke av den omfattning, att man har någon anledning att hesitera.

Jag skall sålunda för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Eurén: Herr talman, mina damer och herrar! Den föreliggande frågan har betydelse icke blott ur statsekonomisk synpunkt och för lantushållningen utan även ur folkhälsans synpunkt. Detta har särskilt blivit framhållet av motionären i första kammaren, greve Wachtmeister, och jag skulle för min del vara mycket benägen att yrka bifall till hans motion, men då jag anser, att ett

sådant yrkande icke har några utsikter att gå igenom i kammaren, skall jag be att i stället få tala för utskottets förslag.

Det är visserligen sant, att man numera vet att kreaturstuberkulosen icke innebär så stor fara för fullvuxna personer, men det är dock ett faktum, att kreaturstuberkulosen, då det gäller småbarn, har en ganska stor betydelse. Jag anser därför för min del, att om man kan göra något för att inskränka kreaturstuberkulosen i ladugårdarna bör man icke försumma att göra det. Då det dessutom här endast gäller en så liten summa som 10,000 kronor, och man för denna summa har utsikt att åtminstone vartannat år få tuberkulinundersökningar även å de kreatursbesättningar, som under två år visat sig tuberkulosfria, tycker jag, att kammaren icke bör avslå detta lilla anslag.

Jag ber å dessa grunder att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hermelin**: Herr talman, mina herrar! Då jag vid den föredragna punkten står upptagen bland reservanterna, och man av deras övriga namn nästan skulle kunna vara frestad att tro, att jag bytt om trosbekännelse, skall jag be att även få säga några ord.

Såsom vår ärade ordförande i utskottet sade, hava meningarna inom utskottet varit mycket delade, om man skulle gå med på Kungl. Maj:ts förslag eller icke, men avdelningens enhälliga förslag var dock det förslag, som här föreligger i reservation. Jag har för min del från första början sökt se så sakligt som möjligt på denna fråga, då ju tuberkulosarbetet oförtydligt måste vara en mycket viktig fråga. Statsrådet har i denna punkt föreslagit en besparing och en besparing, som givetvis icke enbart kommer att göra sig gällande i år utan även i viss mån framdeles. Statsrådet har fördenskull låtit verkställa en undersökning, huruvida man icke i tuberkuloskampen, i den mån den är befördrad med statsmedel, skulle kunna företaga vissa inskränkningar. Lantbruksstyrelsen, som fått i uppdrag att göra en sådan undersökning, har för sin del såsom det står funnit det *rimligt* att en djurägare, som med statens hjälp erhållit kostnadsfria undersökningar samt därvid under två på varandra följande år kreatursbesättningen visat sig reaktionsfri, själv bekostar de följande tuberkulinundersökningarna, men styrelsen har dessutom, som det här har påpekats, också sagt, att en sådan anordning kan innebära en viss fara, och att man därför icke bör gå längre än som statsekonomiskt är behöfligt. Statsrådet å sin sida har utgått ifrån den säkra förvisningen att åtgärden icke är farlig. Vi reservanter ha dock ställt oss på lantbruksstyrelsens ståndpunkt och vilja, att man skall gå fram med viss försiktighet, så att staten icke släpper kontakten med djurägarna vid tuberkulinundersökningarna. Det är icke heller meningen, att denna kontakt skall släppas, om reservanternas förslag går igenom.

Skall man tänka sig, att staten skall bidra i större omfattning till tuberkulosens bekämpande, och det även i det syfte, som herr Eurén nyss talade om, böra de medel, som anslås, användas till

Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.

(Forts.)

Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.

(Forts.)

hjälp att nedbringa kostnaderna i början av kampen, ty det är då, som kostnaderna äro mest kännbara och som det följaktligen är svårast att få ladugårdsägaren att deltaga i tuberkulosarbetet. Hjälper staten till så långt, att respektive besättningar bli rena, kan den sedan med allt fog släppa efter litet på sin hjälp.

Jag vill påpeka, att även om det högre anslaget nu icke beviljas kommer kontakten icke att släppas, ty alla djurägare, som åtnjutit understöd av staten till dess de under två på varandra följande år fått sina besättningar reaktionsfria, komma *fortfarande* att av staten erhålla fri tuberkulin. Det är sålunda endast den veterinära undersökningen, som de uti fortsättningen få bekosta. Vad kan denna kosta? Jo, mina herrar, djurägaren får enligt statens taxa betala två dagtraktamenten till veterinären å 13 kronor om dagen, alltså tillsammans 26 kronor, samt dessutom eventuell reseersättning, som bortfaller, om han hämtar veterinären direkt. Tuberkulinen är fri, men för själva undersökningen betalas för de tjugo första korna 60 öre per ko och för de därpå följande 30 öre. För en besättning på låt oss säga 50 djur blir då hela den utgift, som faller på djurägaren, omkring 50 kronor, d. v. s. en krona per ko. Ser man reellt på frågan, tycker jag denna utgift är så pass obetydlig, att om staten genom helt kostnadsfria undersökningar hjälpt djurägaren att få en tuberkelfri ladugård, bör djurägaren därefter i sitt eget intresse icke belasta statsbudgeten med ytterligare undersökningskostnader, utan han bör själv betala dem. Härigenom komma de medel, som eventuellt kunna återstå eller ytterligare av statsmedel tillskjutas, att ställas till förfogande för sådana, som vilja börja dylika undersökningar, och som man vill försöka få in i tuberkulosarbetet. I det fortsatta arbetet möjligen även till hjälp för de allra minsta småbesättningarna.

Så enkel är hela historien, och större innebörd har den icke. Lantbruksstyrelsen har ju för sin del icke något emot att göra ett försök, och den kommer givetvis just därför att den har att lämna ut tuberkulin att år från år följa alla dessa undersökningar. I den mån styrelsen ser, att någon fara är på färde, kan den såsom vi ha gett anvisning på i reservationen icke underlåta att påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

För min del tror jag, mina herrar, att vi härvidlag utan någon egentlig meningsskiljaktighet kunna gå med på reservanternas förslag, som ju varit avdelningens enhälliga förslag, och till vilket jag nu, herr talman, ber att få yrka bifall samtidigt som jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! Jag skall endast säga ett par ord. Jag vill instämma med herr Eurén däri, att det här icke är fråga om något särskilt lantmannaintresse gentemot ett stadsintresse, ett producentintresse mot ett konsumentintresse, utan såväl landet som staden ha ett ömsesidigt intresse av den föreliggande frågan. Det är nämligen för folkhälsan av den allra största vikt, att man icke nu vidtager någon åtgärd i den stil, som reservanterna här föreslå. Det

låter så vackert att som herr Hermelin säga, att sedan djurägaren en gång fått sin ladugård tuberkulosfri, går det hela sedan av sig självt, men jag känner så väl till huru förhållandet är, och jag vet, att när djurägaren en gång kommit så långt, slappnar intresset av.

icke minst den mjölkköpande allmänheten bör beakta vikten av att kunna få köpa en mjölk, som man med lugn och tillförsikt kan ge sina barn. Det har mycket större betydelse än någon kan tänka sig, att man har det så bra som möjligt på detta område. Det belopp, som det här rör sig om, tror jag därför är väl använda pengar.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Av herr Jönssons i Fridhill och herr Euréns anföranden skulle man ju rent av kunna draga den slutsatsen, att det här var fråga om att inställa kampen mot tuberkulosen bland kreaturen. Det är ju dock icke alls fråga härom, och det kan ifrågasättas, huruvida man icke gagnar saken betydligt mera genom att gå med på en sådan reducering, som reservanterna ha föreslagit. Ty gör man icke den begränsning, som nu ifrågasättes, utan djurägarna i obegränsad utsträckning bli berättigade till ersättning, kommer anslaget att svälla ut till sådant omfång, att det förr eller senare inträder en reaktion. Det kan hända, att denna kan komma att gå ut över tuberkuloskampen i och för sig, och då har man gjort själva saken en otjänst. Begränsar man däremot anslaget på sätt, reservanterna föreslå, kunna ju flera kreatursbesättningar bli föremål för tuberkulinundersökningar.

Det vore högst märkvärdigt, om kammaren skulle vara mera konungslig rent av än konungen själv. När den ansvariga myndigheten, lantbruksstyrelsen, icke har ansett någon egentlig fara föreligga med en sådan begränsning, som nu föreslås, borde man ändå kunna vara lugn. För övrigt har ju lantbruksstyrelsen hos sig anställt en tuberkulossakkunnig, som väsentligen har till uppgift att följa arbetet på detta område. Skulle det visa sig några tendenser till ökad spridning av sjukdomen, kan kammaren vara förvissad, att lantbruksstyrelsen vidtager de åtgärder och gör de framställningar, som en dylik eventualitet kan påkalla.

Jag ber att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Stäringe: Herr talman! Med hänsyn till den stora faran av tuberkulossmittans spridning genom mjölken, i synnerhet för våra barn, skall jag endast, utan att förlänga debatten, be att få framhålla, att jag anser det vara en ovis sparsamhet att minska det föreliggande anslaget med 10.000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade

Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.
(Forts.)

*Ang.
förekommande
och hämmande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren, med avslag å jordbruksutskottets hemställan i punkten 58 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 110 ja mot 67 nej, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Punkten 61.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 62.

Lades till handlingarna.

Punkten 63.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 64.

Lades till handlingarna.

Punkterna 65—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 73*, angående anslaget till distriktsveterinärers avlönande; och yttrade därvid

Herr Nilsson i Tånga: Den nu föredragna punkten avser, som kammaren finner, distriktsveterinärernas avlönande. Sedan utskottet fattat sitt beslut, har det tillkommit en omständighet, som gör en

återremiss till utskottet önskvärd. Kungl. Maj:ts förslag avser bland annat lönerreglering för distriktsveterinärerna. Länsveterinärerna ha helt nyligen fått lönerreglering, nämligen 1920. Denna lönerreglering var dock endast av provisorisk karaktär. Nu har lönerregleringskommittén alldeles nyss, i alla händelser sedan utskottet hade detta ärende under behandling, beslutat ifråga om definitiv lönerreglering för länsveterinärer, innebärande en höjning i deras löneförmåner. Utskottet har i motiveringen anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag om viss relation mellan läns- och distriktsveterinärers avlöning. Då utskottet måhända kunde ge stöd för krav på förnyad lönerreglering för distriktsveterinärerna är det önskvärdt att utskottet får ärendet under förnyad prövning och jag får därför hemställa, herr talman, att kammaren ville till utskottet återremittera förevarande punkt.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa punkten till utskottet för ny behandling.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkten 79.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 80*, angående väckta motioner om anslag till höjande av det mindre jordbruket, begärdes ordet av

Ang. motioner om anslag till höjande av det mindre jordbruket.

Herr **Olsson** i Ramsta, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammaren finner har jag vid denna punkt avgivit en motion. Som bekant hava hushållningssällskapen sedan mer än 20 år tillbaka med bidrag av statsmedel anordnat studieresor för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor. Då jag läste statsverkspropositionen, blev jag besviken, då jag fann, att jordbruksministern på grund av det statsfinansiella läget ansett sig behöva indraga detta anslag, som nu de senare åren har rört sig om ett belopp av omkring 40,000 kronor. Av egen erfarenhet kan jag intyga, att dessa studieresor hava ett ganska stort inflytande på utvecklingen av småbruken här i landet, och under nuvarande depressionstid tror jag det vore mer än eljest av nöden, att dessa jordbruksidkare bleve satta i tillfälle att studera förhållanden på andra håll för att möjligen där kunna lära sig att förbilliga produktionskostnaderna och att på den vägen få sin rörelse att gå ihop. Vi hava också i år en lantbruksutställning i

*Ang. motioner
om anslag till
höjande av det
mindre jord-
bruket.*

(Forts.)

Göteborg, vilket kunde vara ett skäl för att även detta år lämna detta lilla bidrag på omkring 40,000 kronor. Det är väl dock fåfängt för en motionär att stå upp och yrka bifall till sin motion emot ett enigt utskott, varför jag icke skall våga mig på det experimentet. Utskottet har emellertid visat ett visst tillmötesgående emot min önskan, då det i motiveringen säges, att man borde bereda vederbörande hushållningssällskap möjlighet att om de kunna göra några besparingar av de medel, som de få anslagna av staten till sina ändamål för jordbrukets främjande, använda dessa besparingar även för anordnande av studieresor i år. Jag tror dock icke, att det blir möjligt för dem att i någon vidare utsträckning göra några besparingar, ty det är ju så, att vederbörande landsting, som också lämna bidrag till hushållningssällskapen, sett sig nödsakade att på grund av det ekonomiska läget göra inskränkningar i sina bidrag till hushållningssällskapen. Jag får väl dock i alla fall låta mig nöja med det lilla medgivande, som utskottet har gjort, och jag kommer därför icke, herr talman, att framställa något yrkande, endast beklaga, att vi icke kunna få detta lilla anslag i år.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 81—83.

Lades till handlingarna.

Punkten 84.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 85 och 86.

Lades till handlingarna.

Punkterna 87—91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92.

Lades till handlingarna.

Punkterna 93 och 94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Punkten 96.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkten 98.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 99.

Lades till handlingarna.

Punkten 100.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkten 102.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Punkten 104.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 105—110.

Lades till handlingarna.

Punkterna 111—116.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 117 och 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119 och 120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 121 och 122.

Lades till handlingarna.

Punkterna 123—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 135—140.

Lades till handlingarna.

Punkten 141.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 142.

Lades till handlingarna.

Punkterna 143 och 144.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.*

Punkten 145, angående anslaget till belöningar för rovdjurs dödande.

Under punkten 145 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande med 20,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 33, av herr *Lövgren*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta dels att höja premierna för dödandet av säl från nu gällande fyra kronor till tio kronor, dels ock att höja ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande från det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 20,000 kronor till 38,000 kronor för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr **Lövgren**: Herr talman, mina damer och herrar! Vid föregående års riksdag hade jag väckt en motion om höjning av skottpremierna på säl, och jag hade såtillvida framgång med mitt yrkande som andra kammaren med 130 röster mot 78 beslöt att bifalla motionen. Första kammaren fällde den emellertid, och vid den gemensamma voteringen skilde det endast åtta röster. Jag hade därför grundad anledning att tro, att det skulle bliva möjligt att få gehör för motionen, om den framfördes i år. Dessutom hade jag fått uppmaning från åtskilliga fiskerisammanslutningar och fiskerinämnader angående ett framförande av motionen. Emellertid har jordbruksutskottet kommit till ett avslagsyrkande på motionen.

Om man nu betraktar detta avslagsyrkande eller rättare sagt den motivering, som lantbruksstyrelsen har framfört för ett avslag, måste man säga, att det icke är någon särdeles stark motivering, som lantbruksstyrelsen har anfört, ty efter den motiveringen borde man närmast hava kommit fram till ett bifallsyrkande för motionen. Men det är väl så, att man har fruktat för att rubba på de siffror, som man uppgjort en gång, att rubba på staten, och det är det som gjort, att man kommit fram till ett avslagsyrkande. Det är emellertid vissa yttranden i lantbruksstyrelsens motivering, som jag skall be att få närmare gå in på.

Man säger, att av den tabell, som finnes införd, framgår det, »att säljakten har sin största betydelse i de nordligaste länen», och »att de 1914 införda sälpremierna icke synas ha framkallat någon stegring av säljakten». Ja, det var icke någon ökning av premierna praktiskt taget, som man införde 1914, utan det var ungefär att bibehålla dem man hade förut. Ty tidigare hade hushållningssällskapen utbetalat premier med varierande belopp, så att i något län, Stockholms, var det en krona, i Blekinge under en viss tidpunkt 10 kronor, på andra håll 5 kronor, 6 kronor, 3 kronor o. s. v. Men skottpengar hade ju likaväl utgått, så att det var en mycket obetydlig ändring från det som förut hade gällt. När man gjorde denna förändring 1914, berodde det på att man träffat en internationell överenskommelse om ensartade premier eller rättare sagt om ett minimibelopp på 4 kronor för dödande av säl för de länders vidkommande, som ligga vid Östersjön. Det är således en mycket gammal historia, denna belöning av säljakt, och det är en för fiskets vidkommande mycket vidlyftig historia också. Jag vill endast erinra om den utredning, som fanns till den kungl. propositionen vid 1913 års riksdag. I den har man en beräkning om att sälen årligen äter upp 73 miljoner kg. fisk i Östersjön. Men utom denna direkta skada gör den naturligen en mycket stor skada genom att sönderriva och förstöra fiskarnas redskap.

I sammanhang med detta kan jag icke underlåta att påpeka en mycket märkvärdig historia, som existerar nere på Öland. Sedan jag väckt min motion, fick jag en skrivelse från en fiskare där, som bad att jag på något sätt skulle påtala det missförhållande, som ligger däri, att arrendatorn till Ottenby hade fått säl fridlyst där nere, fått landshövdingen, Konungens befallningshavande, med på en fridlysning av säl. Han uttalade sin förvåning över, att statsmakterna å ena sidan hjälpa till att bygga upp fiskehamnar och understödja fisket men å andra sidan anlägga en sälodlingsanstalt strax intill för att riva sönder fiskarnas redskap. Jag vill erinra om detta till den kraft och verkan det hava kan, ty jag anser den ståndpunkt, som Konungens befallningshavande i Kalmar län intagit, vara fullkomligt orimlig.

Nu säger lantbruksstyrelsen vidare, att det egentligen endast är de nordligaste länen, för vilka detta är en viktig fråga, och den synes vara betänkt på att framdeles, sedan Finland gått med på införande av skottpengar igen, vidtaga en höjning för de nordligaste länen vidkommande. Nu är det emellertid så, att sälen nog är ett lika stort skadedjur i de sydliga länen men dessutom mycket svårare att jaga där än i de nordliga, ty man har icke förstklassiga isförhållanden, som underlätta jakten i de sydliga länen. Vidare är det så, att den säl, som gör den största skadan, är svårast att jaga. Ty om en säl har börjat att vistas runt om en fiskeplats och fått för vana att riva redskapen, är han vid denna årstid, om det är öppet vatten, mycket, mycket svår att jaga, och det kräves ett oändligt tålmod för att ligga och passa på honom och få honom fälld.

Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)

Det är naturligen vida lättare att jaga honom med gott resultat under mars, april, maj månader, medan isförhållandena i Bottniska viken äro goda och framkomliga. Det är ur denna synpunkt som jag vill påpeka, att om jag nu också icke får bifall till min motion denna gång när lantbruksstyrelsen själf tar upp frågan i framtiden, man bör lägga ensartade premier över hela landet, ty sälen gör en oerhörd skada även i sydliga delarna, om den ock icke är så talrik där som den är i norra Bottenhavet.

Nu förefaller det mig, som om detta egentligen är en mycket liten sak ekonomiskt sett jämfört med den nytta som skulle kunna åstadkommas. När premierna ändrades om 1914, beräknade man, att en summa av 36,000 kronor per år skulle utgå. Som herrarna finna av statistiken har aldrig någonsin ett så stort belopp utgått, utan det största, som utbetalats, har varit 26,000 kronor. Det var under 1918—19, när säljakten på grund av späckprisets höjd var synnerligen lönande men annars har genomsnittet legat vid en 12, 13, 14, 15,000 kronor per år. När jag förlidet år väckte min motion, beräknade jag, att ett bifall till densamma icke skulle behöva medföra någon höjning av det förutvarande förslagsanslaget, utan att man skulle kunna höja premien från 4 till 10 kronor med bibehållande av samma förslagsanslag som tidigare. Och det är precis samma yrkande som jag framfört i år.

Nu säger man — och detta är väl det starkaste argumentet från lantbruksstyrelsens sida — att så länge icke Finland utbetalar premier, så vill man icke gå med på en sådan höjning av premien, ty det skulle kunna medföra smuggling av sälkäkar från Finland över till Sverige och utbetalande av skottpengar för dessa här i landet. Om ni emellertid se på lantbruksstyrelsens tabell över utbetalda sälpremier för de sista åren, skola ni finna, att det är en ungefär normal säljakt, som bedrivits under år 1922. Antalet utbetalda sälpremier för nämnda år översteg icke — eller högst obetydligt i varje fall — den siffra, som gällde för 1915 och 1916. Men det kan ju vara beroende på mycket goda isförhållanden i minst lika hög grad som insmuggling av sälkäkar från Finland. Nu anser jag icke, att det skulle vara så förskräckligt stor skada, om några stycken finska sälar skulle komma över till Sverige och begära skottpengar, ty sälen äter nog fisk på båda sidor om Bottniska viken. Men jag tror icke, att så behövde komma att ske, ifall man förbunde skottpremierna med deklaration. Ty med den kännedom jag har om den befolkning, som bedriver säljakt, tror jag icke, det skulle bli många falskdeklarationer, som komme att avgivas.

Lantbruksstyrelsen påpekar vidare, att Finland med all sannolikhet kommer att återinföra sälpremier under den närmaste framtiden. Jag förmodar, att man gjort sig underrättad om, hur det står till med den saken på den finska sidan. Och om Finland nu kommer att återinföra dessa premier, då förefaller det mig, som om det icke finnes något skäl att nu här ställa sig på avslagsständpunkt, eftersom den gamla internationella överenskommelsen endast

stadgade en minimisats men icke lade något hinder i vägen för att gå huru högt som helst med premiebeloppet.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig fortfarande yrka bifall till min motion och hoppas att denna kammare icke skall hava ändrat mening sedan i fjol utan går med på bifall till densamma.

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

Herr Åkerlund: Herr talman! Den här frågan har sedan länge intresserat mig synnerligen mycket därför att på den ort, varifrån jag är, är man mycket besvärad av dessa rovdjur. Och jag vågar för övrigt tillräkna mig förtjänsten av att den internationella överenskommelsen kom till stånd, då det var jag, som tog initiativet till densamma.

Nu blir det ju för varje år, som går, värre och värre med dessa sälar. Man må tycka, att 4 kronor kunde vara tillräckligt som premie, men härvidlag får man väl även en smula ta i betraktande penningvärdets fall. Under kristiden stodo sälskinn och sälspäck så högt i pris, att det kunde löna sig att skjuta sälar även utan att ta ut skottpengar, vilket för övrigt många gånger var förknippat med synnerligen stort besvär. Om herrarna göra sig reda för, vilken orimligt stor skada dessa djur göra icke endast på fisken utan även på fiskredskapen — jag vågar påstå, att det går till hundratusentals kronor i vårt land — så är det tydligt, att om man kan åstadkomma någon bättring i det fallet, så har man de utlagda pengarna ofantligt många gånger återbetalda.

Vad beträffar de övriga Östersjöstaterna, med vilka vi ju gjort en överenskommelse i denna fråga, så tar jag för alldeles givet, att blir en höjning av dessa premier beslutad här i landet, så kommer Kungl. Maj:t att göra en hemställan till dessa länder, att de skola vidtaga en liknande förhöjning, och att de då också skola göra det. Och då de hava precis samma skada av dessa rovdjur som vi, är jag alldeles förvissad om, att de skola gå in på saken.

Dessutom få vi väl komma ihåg, att de, som idka detta fiske i våra skärgårdar, äro icke Guds bäst lottade barn, utan det är sådana som få slita en hund för att kunna leva och få våga livet otaliga gånger för att förse den övriga befolkningen med en del födoämnen. Om man skulle uppmuntra dem med en liten extra slant nu, så skulle det innebära ofantligt stort gagn för staten, så att jag tror sannerligen, att det icke vore oförståndigt handlat.

Jag skall icke säga mera, utan jag ber, att andra kammaren nåtte vidhålla sitt beslut sedan i fjol och biträda herr Lövgrens motion.

Herr *Laurén* instämde häruti.

Herr *Nilsson* i Tånga: Ja, herr Lövgrens motivering för sin hemställan har naturligtvis åtskilligt fog för sig, och mot den del därav, vari han uttalar sig om det betydelsefulla i utrotningskriget mot sälarna, kan man naturligtvis icke ha det minsta att invända.

Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)

Men anledningen till att utskottet icke har ansett sig kunna biträda herr Lövgrens framställning sammanhänger väsentligt med vad herr Lövgren själv var inne på i slutet av sitt anförande, nämligen den omständigheten, att det icke föreligger någon internationell överenskommelse i fråga om utrotningskriget mot sälarna.

Nu säger visserligen herr Lövgren, att det är ingenting, som tyder på, att det bedrivs något otillbörligt på det sättet, att vi även få betala finnarna för deras utrotningskrig. Men det är klart att om man höjer skottpengarna på det sätt, som här föreslås, så blir ju uppenbarligen den faran större, och det är detta, som lantbruksstyrelsen också väsentligen har stött sig på i sitt yttrande. Styrelsen säger där: »Härvid torde ej heller böra förbises, att den i kungl. kungörelsen den 21 november 1913 angående belöningar för dödande av sälhundar föreskrivna kontrollen över, att de sälar, för vilka belöning utbetalas, dödas av svensk undersåte, lätt nog kan bli otillfredsställande, så länge belöningar icke utbetalas i Finland. Denna omständighet skulle bliva ännu mera beaktansvärd, om sälpremierna i Sverige höjdes, innan Finland beslutat sig för att åter belöna säldödandet.» Det är denna omständighet, som åtminstone för mig varit avgörande för att jag icke ansett det lämpligt att höja anslaget utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Herr Lövgrens förslag innebär dock i alla händelser nära på en fördubbling av anslaget för detta ändamål.

Om nu kammaren anser sig kunna gå den vägen att öka anslaget så väsentligt, så icke skall jag bli så förfärligt ledsen för det. Men jag tror, att det vore mera välbetänkt att följa Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Corneliusson**: Herr talman, mina herrar! Då jag under förra året tog del i behandlingen av den föreliggande frågan, skall jag be att få säga några ord.

Ehuruväl jag icke kan gilla motionärens uppfattning i fråga om att sälarna skulle förstöra så mycken materiel, så vill jag erkänna att premien i stort sett är behövlig. Men att sälen förstör så mycket redskap som motionären vill göra gällande, är en sak, som vi på västkusten icke känna till. Jag skulle dock kunna gå med på en ökning av förevarande anslag för beredande av en höjning av skottpengarna på säl under förutsättning att det blivit en internationell överenskommelse därom. Men eftersom så icke är förhållandet och finnarna icke ha någon överenskommelse med Sverige, kan jag icke fritaga mig från den misstanken, att det i stor utsträckning skulle komma att smugglas. Man måste ändå ställa sig ganska betänksam inför en sådan sak.

Jag skulle ju i egenskap av fiskare under andra förhållanden med största välvilja yrka på bifall till motionen; det är alldeles uppenbart. Men som frågan nu ligger, och då icke Kungl. Maj:t med bestämdhet kan säga att det kommer att bli någon internationell överenskommelse, är jag nu beredd att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Vahlstedt**: Herr talman, ärade kammarledamöter! Då jag varit närvarande vid behandlingen av denna fråga i utskottet, tillåter jag mig säga några ord i densamma.

Själva huvudskälet, som herr Lövgren anförde för sin motion, synes vara det, att sälarna förtära stora mängder av fisk, d. v. s. de minska fisktillgången. Det är emellertid icke så synnerligen länge sedan vi behandlade en annan fråga här i kammaren. Det var en fråga, som rörde främjande av fisket. Då sade herr Lövgren bland annat, att en rik tillgång på fisk i själva verket är en förlust för fiskarena. Och han omnämnde även, att fiskarena hade resonerat om huruvida de icke borde inställa fisket eller begränsa fisket endast till vissa dagar i veckan för att därigenom förhindra, att det blev för mycket fisk i marknaden. Nu kan jag inte få dessa herr Lövgrens båda uttalanden att gå ihop, och jag frågar därför herr Lövgren, vilket av de båda uttalandena han vill återtaga, eftersom han icke gärna kan hålla på dem båda. Är det så, att herr Lövgren anser, att det finnes för mycket fisk, så förstår jag icke, varför han icke vill låta sälarna minska åtminstone det skadliga överflödet. Men fast jag icke förstår herr Lövgrens motivering i nu berörda avseende, så förstår jag dock att höjandet av premierna på sälar kan vara till gagn för de yrkesmässiga säljägarna. Ty även om jag icke tror, att folk låter bli att jaga säl, därför att totalpriset på den dödade sälen blir några kronor lägre, än om herr Lövgrens motion skulle bifallas, så skulle ju onekligen en höjning av priset dock innebära en för säljägarna nog så angenäm ytterligare inkomst. Herr Lövgren har ju föreslagit, att de nuvarande premierna skulle höjas med icke mindre än två och en halv gång av de nuvarande premierna. En kännare av norrlandsförhållanden berättade vid ett tillfälle, att det uppe i det övre Norrland var en mycket utbredd uppfattning, att riksdagen egentligen aldrig utträttat någonting gagnande utom den gången, då riksdagen beslutade premier för dödande av sälar. Då man vet, att en hel del av av de människor, som tänka på det sättet, är herr Lövgrens valmän, så kan man ju också förstå, att herr Lövgren känt det rentav som sin plikt att väcka denna motion. Det förvånar mig inte heller, att herr Lövgren kommit igen med sin motion från i fjol, då ju kammaren den gången trots jordbruksutskottets enhälliga avstyrkande biföll hans motion. Med dessa ord har jag icke velat uttala någonting nedsättande, åtminstone icke för herr Lövgren, och jag antar, att detta kammarens beslut mera berodde på herr Lövgrens talekonst än på den omständigheten, att kammaren vid det tillfället skulle ha tänkt sig in i frågan bättre än vad utskottet gjort.

Huruvida sälarna komma att jagas eller icke beror naturligtvis icke bara på huru högt premierna sättas, utan framför allt på huru högt totalpriset kommer att ställa sig för varje dödad säl. Ju högre detta totalvärde blir, ju mindre roll spelar naturligtvis premien i det hela. Som den förståndige man han är, insåg herr Lövgren också detta i fjol, och han vände sig därför mot utskottets beräkning av vederbörande jägares totalinkomst per dödad säl. Enligt hans mening

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

hade utskottet beräknat värdet av en dödad säl alltför högt. Själv ansåg han, att inkomsten av en säl uppginge till högst 17 å 18 kronor. Enligt de meddelanden jag fått av andra kännare på detta område, torde totalpriset per säl mera nära sig 30 kronor än 18 kronor. Det är väl ingen här i kammaren, som tror, att det kommer att skjutas väsentligt flera sälar, om totalinkomsten blir 36 kronor, än om den blir 30. Jag för min del tror det inte.

Herr Lövgren har också vänt sig mot lantbruksstyrelsens uttalande, då denna antager, att det finnes en viss risk för att sälar kunna överföras från Finland till Sverige för att här premieras. Jag tycker, att det skulle vara ett underkännande av den mänskliga företagsamheten, om man icke antog, att något sådant skulle ske, och det sker naturligtvis redan nu. Men det är klart, att med de höjda premierna kommer det att bli ännu mera lockande än vad fallet nu är.

Jag tycker det skulle vara underligt, om kammaren mot utskottets enhälliga avstyrkande och mot lantbruksstyrelsens avstyrkande skulle i detta de finansiella svårigheternas år bevilja ytterligare 18,000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit vid denna punkt.

Även jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket är detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Åkerlund: Herr talman, mina herrar! Om herrarna litet mera allmänt bodde vid våra kuster och kände till de bekymmer och de besvär, som vår fattiga fiskarbefolkning har vid utövningen av sitt yrke, så är jag övertygad om, att herrarna icke skulle hålla så mycket på dessa fattiga styvror, ty med det prisfall, som kommit på sälspäck och hudar, äro fiskarna långt mera än tillföre i behov av att få något tillskott till vad de förtjäna på fisket.

Vad beträffar den stora och förskräckliga faran att det skulle komma hit några finnar och lura av oss skottpengar här i Sverige, så får jag säga, att jag sätter inte mycket värde på det talet, ty det kommer i alla fall oändliga skaror sälar flytande på isblocken hit över till Sverige och göra skada på det svenska fisket. Detta gäller kusten i Stockholms län, men jag är säker på att det också gäller norrlandskusten. De sälar, som dödas i Finland, ligga där de ligga; de komma åtminstone inte hit. Jag är ganska viss därom att finnarna, sedan deras land nu blivit en självständig stat, skola gå med på att höja sina premier, så att de bli lika höga som i Sverige, i händelse framställning härom göres. När jag tänker på dessa stackars fiskare, på den gagnande verksamhet de utöva och på alla de olyckor och förluster, som de i så hög grad äro utsatta för, så kan jag icke annat än fortfarande yrka bifall till motionen.

Herr Hermelin: Herr talman! Såsom västkustbo skall även jag försöka tala litet gott för »sälmotionen», och om jag även här kommer att yrka bifall till utskottets hemställan, så anser jag, att man bör göra vad göras kan för att effektivt bedriva utrotningskriget mot sälarna. Att åtgärder måste vidtagas i detta hänseende får väl

anses givet, men förhållandena äro verkligen sådana, att man nu icke kan gå med på motionen, lika litet som i fjol.

Herr Åkerlund säger, att man måste taga hänsyn till penningvärdets fall, och är tvärt färdig att acceptera en sälpremie av 10 kronor. Jag undrar, om icke denna premie i förhållande till den nu gällande 4-kronors premien kommer en liten smula för högt. Här måste först en undersökning komma till stånd, ty om vi, som herr Åkerlund tycks mena, böra få finnarna med oss, så är det icke sagt, att de acceptera eu premie av 10 kronor.

Nu föreligger en rätt så diger utredning från lantbruksstyrelsen. Kunde man icke tänka sig, att man skulle kunna få ett slut på denna »sälavandring» här i riksdagen genom att regeringen toge saken om hand och inledde underhandlingar med Finland, så att en internationell överenskommelse åvägabragtes och riksdagen fick tillbaka frågan nästa år? Detta tror jag vore den rätta vägen att gå i stället för att följa motionären och utan vidare besluta en förhöjning av premierna, en åtgärd, som enligt min mening icke nu vore lycklig.

Jag skall be att få göra en liten ytterligare erinran, detta med anledning av den utredning, som lantbruksstyrelsen verkställt. Styrelsen har synbarligen uteslutande tagit sikte på förhållandena i de nordliga länen och synes förmena, att de ågärder, som gå ut på ökning av sälpremierna, blott skulle gälla den nordliga delen av Östersjön. Så har givetvis icke motionären tänkt sig saken, utan hans motion avser tydligen en åtgärd, ägnad att råda bot på de skador sälen tillfogar fisket runt hela svenska kusten. För min del måste jag såsom västkustbo säga det, att skall det bli ökade sälpremier, så skola dessa gälla även västkusten, ja, landet runt.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren: Herr Corneliusson hade litet svårt att gå med på ett bifall till min motion i år. Kanske har han ändrat ståndpunkt beroende på att sälarna inte riva redskapen på västkusten. — Ja, det kan ju hända, att ni ha litet starkare redskap där, än vad vi ha uppe i Norrland.

Jag har legat på löjfiske där uppe några veckor i höst, och där är det så, att om man icke är uppe vid fyratiden på morgonen i dagbräckningen och drar skötarna, innan det blir ljust, så kan man vara säker på, att sälen ätit upp vad som funnits på skötarna en timme eller en halvtimme efter dagens inbrott och dessutom rivit sönder redskapen, så att det är mycket svårt att lappa ihop garnen.

När vi lågo på strömmingsfiske i somras, var det icke ovanligt att, medan man uppehöll sig i bortre ändan av kastet, hade man redan sälen i andra ändan, vid landändan av kastet, där han höll på att vittja och gjorde stora hål på skötarna. Detta hände nästan varje natt.

När det gäller laxfiske, kan det inträffa, att en enda säl åstadkommer en oerhörd skada under veckor och månader. Han håller

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)

sig då inom ett visst begränsat område och tjuvvittjar garnen på det sättet, att han river upp ett hål i ryssjans strut, där laxen samlas, och när laxen skall ut ur ryssjan, så hugger han. På detta sätt åstadkommer han en oerhörd skada på redskapen och stora förluster för fiskarna, som natt efter natt få sina garn sönderrivna. Jag vill också påpeka, att just under den tid, då sälen härjar på detta sätt, är han som svårast att jaga i öppet vatten, ehuru han samtidigt är mest värdefull för jägaren.

Så hade vi herr Vahlstedt, som icke kunde få min ståndpunkt vid ett föregående tillfälle att gå ihop med min nuvarande. Jag skall då be att få säga herr Vahlstedt, att det finns flera slags fiskar i vattnet. Det finns en sort, som heter strömming, och den förekommer ibland i sådan myckenhet, att man får stora båtlastar av den. Men dessa rika fångster äro icke alltid av godo. Förliden sommar hände det sålunda, att priset på strömming föll katastrofalt, att vid ett i tidningarna mycket omtalat fall i mellersta Norrland, priset för en fjärding strömming gick ned till 75 öre fjärdingen. Men så finns det en annan fisk, som heter lax, och det är den, som sälen är specialist på, den förändrar sig priset icke så förfärligt mycket på, huru mycket lax man än får, ty man får sällan så mycket lax, att det blir en båtlast därav. Däremot kan man få så mycket av den billigare varan, strömming, att det inverkar på priset. Likaledes finnes det löjor och flera andra fisksorter. Därför ligger det ingen motsägelse mellan min ståndpunkt vid *det* tillfället och min nuvarande ståndpunkt. Ty min argumentering den gången gick ut på att visa, att man måste åstadkomma konserveringsmetoder, så att fiskarena kunna taga emot även en stor och rik fångst av fisk och förädla den och sedan tillhandahålla den åt allmänheten, så att det icke blir en ren förlust på den rika fångsten, vilket nu ibland kan hända. Men vare sig det nu blir en rik fångst eller en klen fångst, så kunna vi väl vara överens om, att skadan på näten blir lika stor eller lika liten, därest man icke höjer skottpengarna på säl, så att ett verkligt utrotningskrig kan komma i gång.

Jag har sagt, att inkomsten för en skjuten gråsäl kan uppgå till 17 eller 18 kronor i genomsnitt. Herr Vahlstedt säger däremot, att det uppgår till 30 kronor. Ja, om man skjuter sälen på hösten, så tror jag nog, att man i genomsnitt kan komma upp till ett pris av 30 kronor, men det största, det ojämförligt största antalet sälar skjutes under månaderna mars, april och maj, alltså på en tid, då genomsnittsvikten icke uppgår till mer än 30 eller 35 kg. På hösten, sedan sälen konsumerat lax, strömming och annan fisk, kan genomsnittsvikten uppgå till 60 och 65 kg., och därigenom förändras naturligtvis också priset på skjuten säl. Men då vill jag säga, att det är nog 3 å 4 gånger så svårt att skjuta en säl på hösten, då det är öppet vatten, som det är att skjuta honom på vintern eller i mars, april eller maj månader ute på Bottenhavets isar. Men genomsnittsinkomsten av en säl blir i alla fall icke högre än 17 eller 18 kronor. Det är klart, att för en stor gråsäl kan priset bli större men för en liten vikare blir det i stället så mycket mindre. Jag

vågar därför tro, att mina uppgifter om genomsnittsinkomsten äro riktiga. Därför betyder det ganska mycket, om man höjer premierna med 6 kronor; det blir ett ganska stort tillskott. Om då dessa fiskare gå ut på en expedition, låt oss säga från Storön ut på norra Bottenhavets isar, en expedition på en tre man under ett par månaders jaktresa, och därunder lyckas skjuta 50 sälar, så betyder detta en inkomst av 300 kronor eller 100 kronor på var och en av dem, och 100 kronor äro för en fattig fiskare på Storön mycket pengar. Det är så mycket, att därpå kan bero, om jakten kan anses lönande eller icke lönande.

Herr Hermelin säger, att det icke är skäl att gå med på motionen, så länge icke också Finland gått med. För närvarande utbetala vi 4 kronor, Finland utbetalar ingenting. Lantbruksstyrelsen säger, att Finland kommer att införa premier. Om finnarna införa sådana premier och vi höja våra, så blir differensen icke större än den redan nu är.

Herr talman, jag ber att fortfarande få yrka bifall till min motion.

Herr Igel: Herr talman! Jag lovar att icke taga lång tid i anspråk. Jag vill endast påpeka, att utskottet tycker det är oegentligt att gå till denna höjning av skottpengarna, som motionären föreslagit, då man icke har någon överenskommelse med Finland. Det riktiga är ju, att man först lagar så, att man får en sådan överenskommelse med Finland och först då vi veta, att detta land vill göra något i denna fråga, äro vi villiga att å vår sida göra något och möjligen öka dessa skottpengar.

Nu såde herr Åkerlund, att han var övertygad om att Finland skulle nog i sinom tid visa tillmötesgående mot de önskemål, som i utskottets utlåtande finnas uttalade. Det må vara gott och väl, att herr Åkerlund har ett så gott hjärta och visar sig så förtröstansfull, att han tror, att en annan situation skall inträda än den, som till dags dato funnits, därigenom att finnarna komma att handla som vi. Finland har icke velat gå till sådana belopp för sälpremierna, som vi ha bestämt, vilka de ansett vara för höga. Nu tror herr Åkerlund, att om vi höja premierna, så skulle detta stimulera finnarna till att de i sin tur höjde premierna. Jag och utskottet i dess helhet ha varit av denna mening: låt oss avvakta, vad Finland kommer att göra, och sedan är det icke uteslutet, att Kungl. Maj:t vill taga ett initiativ och fråga finnarna, om de icke vilja vara med om att en överenskommelse träffas, varigenom vi kunde komma till rätta med detta ämne. Är detsamma så betydelsefullt, som motionären vill låta påskina, då har jag intet mot att man gör vad som kan göras för att i stor skala utrota dessa skadedjur. Men härmed äro så stora svårigheter förenade, att jag för min del icke kan biträda ett sådant förslag. Vi ha därför ställt oss på den ståndpunkten, att en överenskommelse med Finland först måste komma till stånd. Man vet icke eljest vad som kan inträffa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

*Ang
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

Herr Corneliusson: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall blott med några ord beröra herr Lövgrens yttrande, då han säger, att jag skulle ha ändrat ståndpunkt. Jag har icke ändrat ståndpunkt. Hade det varit fråga om att hjälpa fiskerinäringen, då hade jag gått på den bogen. Men om man ser på den statistik, som är fogad till utskottsutlåtandet, och finner, vilken massa säl som skjutes i Finland, och därtill betänker, att det icke finnes någon kontroll över det sätt, varpå man skaffar sig inkomst av dessa skjutna sälar, så måste jag som fosterländsk man säga, att jag icke kan biträda motionärens förslag, åtminstone icke under nuvarande förhållanden.

Jag ber därför att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag vill bara påpeka, att under många, många år ha här i Sverige utbetalats skottpengar för dödade sälar och detta långt innan finnarna betalat ett enda öre för detta: och detta skulle fortgå. Jag tror icke, att den föregående talaren vill förneka, att detta varit till stort gagn. Ännu en gång vill jag tillägga, att jag förstår icke, varför man vill neka dessa fattiga fiskare denna inkomst, när så många tusen åtnjuta understöd av det allmänna tack vare penningvärdets fall.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lövgren: Herr talman! Bara en liten kort replik till herr Corneliusson. Han säger, att han som fosterlandsvän måste yrka avslag på denna motion, därför att finnarna erkänt, att de skjuta så och så många sälar. De skjuta 10,000 sälar i genomsnitt om året i Finland, men därav följer icke, att här i Sverige betalas skottpengar för en del av dessa sälar. Här i Sverige betalas skottpengar för omkring 3,700 skjutna sälar, och detta överskrider icke genomsnittet för vanlig svensk fångst under normala år. Det har alltså icke kommit någon finne över till Sverige och hämtat skottpengar.

Vidare ber jag att få säga om den ståndpunkt, som herrar Hermelin och Igel intaga, att med en sådan ståndpunkt borde utskottets utlåtande utmynnat i ett skrivelseförslag med begäran hos Kungl Maj:t att taga initiativ i frågan. Men det har utskottet underlåtit att göra. Jag tror icke, att det är någon skada skedd, om riksdagen går med på min motion, utan jag tror bara, att detta skulle bidraga till att minska sälstammen. Och den behöver minskas — det är åtminstone min uppfattning.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Lövgren i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 145 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang.
belöningar för
rovdjurs
dödande.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Lövgren i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 79 ja, men 94 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av herr Lövgren i ämnet väckta motionen.

Punkten 146.

Utskottets hemställan bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 147*, angående anslaget till upprätthållande av statens reproduktionsanstalts verksamhet; och begärdes ordet därvid av

*Ang. statens
reproduktions-
anstalt.*

Herr **Norman**, som yttrade: Herr talman! På grund av det nuvarande ekonomiska läget anser jag, att den största varsamhet bör iakttagas rörande beviljande av anslag. Jag ber i nu föreliggande fråga få hänvisa till yttrandet av statens tryckerisakkunniga, som bland annat påpekat följande rörande statens reproduktionsanstalts verksamhet: »Det mindre tillfredsställande resultatet vore till väsentlig del att tillskriva, att anstaltens ledning icke ägde för drivande av tryckerirörelse nödig utbildning.» Och vidare: »Statens reproduktionsanstalt vore för närvarande installerad i huset Artillerigatan 60. Då det endast vore en tidsfråga, när detta hus skulle nedrivras, syntes även detta vara ett skäl att nu ej företaga utvidgningar.» O. s. v.

Jag har för närvarande intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag. Men jag ber få understryka, att den extra utgift, som under nästa punkt förekommer, på 20,000 kronor må bliva det belopp allenast, som i form av engångsutgift må utgå till statens reproduktionsanstalt. Jag tror icke, det är lämpligt att här företaga några ytterligare utvidgningar.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 148 och 149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 150.

Lades till handlingarna.

Punkterna 151—158.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 159 och 160.

Lades till handlingarna.

Punkten 161.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 162.

Lades till handlingarna.

Punkten 163.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 164.

Lades till handlingarna.

Punkterna 165—181.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 182—184.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Herr statsrådet Örne avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 97, angående vissa pensioner och understöd m. m. från allmänna indragningsstaten; och nr 102, angående dyrtidstillägg åt viss tullpersonal.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 13, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1923—1924 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 7*, angående låneunderstöd åt företag för framställning av jordbrukskalk; och lämnades därvid på begäran ordet till

*Anj.
låneunderstöd
för framställ-
ning av jord-
brukskalk.*

Herr **Hermelin**, som yttrade: Herr talman! Genom ett förbi-seende från min sida blev icke min reservation till denna punkt antecknad. Men min reservation gäller egentligen icke utskottets utlåtande, utan den innehåller endast en erinran beträffande vad som står i den kungl. propositionen.

Här föreligger nu en begäran från Kungl. Maj:t, att för beredande av låneunderstöd åt företag för framställning av jordbrukskalk riksdagen måtte anvisa ett anslag av 50,000 kronor. Detta anslag är i hög grad behjärtansvärt. Detta särskilt när det gäller de trakter av Norrland, som ligga så långt avlägsna från kommunikationsleder, att genom deras hjälp ingen kalk kan tillföras vare sig genom själva järnvägarna eller genom långa transporter från närmaste järnvägsstation. Anslaget skulle sålunda närmast avse dessa öde trakter, som genom en krossning och malning av kalksten skulle kunna erhålla kalk i form av s. k. kolsyrad kalk.

Emellertid har Kungl. Maj:t föreslagit, att man skulle göra försök med att understödja ett kalkbruk vid Bergsbyn, som ligger icke i någon obydgd utan ligger vid själva kusten och varest man skulle försöka bereda kalk, lämplig för Norrlands jord. Kungl. Maj:t har försökt uppdraga en jämförelse mellan kostnaden för den vid Bergsbyn framställda kalken och den kalk, som eventuellt såsom hittills skulle hämtas söderifrån. Jag har så mycket större anledning att göra en erinran just rörande denna i Kungl. Maj:ts proposition föreliggande fråga, som här föreligger i en motion, väckt av herr Petersson i Broaryd, en motion som egentligen går ut på att behålla fraktbidraget men i sin motivering berör samma sida av saken och bestriider vad av Kungl. Maj:t upptagits, nämligen att denna kalk vid Bergsbyn blir för Norrland lika billig som om man skulle köpa kalk med fraktbidrag från mellersta Sverige. Kungl. Maj:t anför i propositionen:

Ang.
länunderstöd
för framställ-
ning av
jordbrukskalk.
(Forts.)

»Kostnaderna för brytning av kalksten från Bergsbyns kalkstenstäkt samt krossning och malning av stenen till kalkmjöl har, per ton kalkmjöl och med en årsproduktion av omkring 1,000 ton, beräknats till 29 kronor 50 öre. Till jämförelse härmed har anförts, att försäljningspriset för kalk per ton fritt banvagn vid mellansvensk station vore 17 kronor samt frakten till Norrbotten eller Västerbotten 25 kronor utan fraktlindring och 12 kronor 50 öre med fraktlindring. Kalken från Bergsbyn skulle således ställa sig lika billig som kalk från mellansvensk station, för vars transport till Norrland erhållits fraktlindring.»

Jag vet nu icke huru det kommer sig, att Kungl. Maj:t kunnat erhålla en sådan jämförelse, ty den kalk, som man avser att tillverka vid Bergsbyn, är s. k. kolsyrad kalk, den andra kalken, som kommer nerifrån landet är bränd kalk, s. k. kaustik kalk, och man bör ju under alla förhållanden beräkna priset efter vikten *ren* kalk. Då ställer sig återigen kalkylen så, att denna Bergsbyns kalk, vilken beräknas innehålla 80 % ren kalk, kommer att kosta 6,6 öre per kg. ren kalk, då däremot den från mellersta Sverige uppfraktade kalken *med fraktbidrag* allenast kommer att kosta 3,93 öre per kg.! — Beräknar man *hela* frakten, kommer totalkostnaden att ändock uppgå till endast 5,6 öre per kg. ren kalk eller ett öre under priset för Bergsbyns kalk. Bergsbynskalken kommer tydligen därför att, med tillägg för administrationskostnader, frakt och lastningskostnader för tyngre vara m. m. sådant, ställa sig för Norrland och detta vid befaktning betydligt dyrare än kalken från mellersta Sverige, även om för den senare full frakt skulle utgå.

Jag har velat göra denna erinran, i händelse man skall få till stånd en uppgörelse med Bergsbyns kalkbruk. Såvitt jag förstår, bör man i så fall se till, att man går fram med en viss försiktighet och framför allt inte utgår från felaktiga premisser. Jag vågar påstå, att, såsom saken har behandlats i den kungl. propositionen, har till grund för detta anslag lagts felaktiga premisser. Med denna erinran, herr talman, ber jag ändock nu att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående iståndsättande av Vikhögs hamn, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Ang.
kostnader
för en världs-
postkongress
i Stockholm.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med världspostkongressens hållande i Stockholm år 1924 jämte en i ämnet väckt motion.

Därvid anförde:

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Örne:** Herr talman, mina damer och herrar! Den fråga, som innefattas i det nu föredragna statsutskottsbetänkandet, är ju av en så pass grannliga natur att en alltför ingående diskussion härom inför offentligheten knappast är önskvärd. Det skulle, enligt min uppfattning hava varit mycket lyckligt, om riksdagen hade kunnat komma till ett enhälligt beslut, utan att någonting hade behövt yttras inom kamrarna. Om utskottet hade stannat vid att tillstyrka den summa av 400,000 kronor, som de tolv reservanternas inom utskottet ha föreslagit, skulle jag för min del icke ha ansett mig behöva taga kammarens tid i anspråk, och det fastän jag fortfarande menar, att det av Kungl. Maj:t begärda beloppet, med hänsyn till att nödig säkerhetsmarginal bör finnas, icke är särskilt högt tilltaget. De såväl i pressen åtskilliga gånger gjorda uttalandena uti denna fråga, som ock de i motionen framhållna synpunkterna, äro av sådan art, att jag anser mig böra taga upp saken för ett par minuter, för att söka lägga densamma någorlunda till rätta.

Vid första påseende förefaller det som en fullständig orimlighet att, som generalpoststyrelsen gjort, begära en halv miljon för att anordna en internationell kongress. För var och en, som har någon erfarenhet av kongresser här i Sverige, måste ju ett sådant belopp synas överskrida allt sunt förnuft. Jag vill emellertid här inför kammarens ledamöter fästa uppmärksamheten på, att det här rör sig om en kongress av helt annan art, än som vanligen plägar gå under benämningen internationell kongress. Världspostunionens kongress är nämligen denna internationella organisations beslutande — eller, vilket man kanske hellre bör säga — dess lagstiftande församling. Den har att behandla ett mycket stort antal frågor av synnerligen stor ekonomisk betydelse, bland annat frågor, som rent statsfinansiellt sett spela en mycket betydelsefull roll i anslutna staters budgeter. Vid en vanlig internationell kongress såsom t. ex. vid en internationell antialkoholkongress, en internationell geologkongress, en internationell läkarekongress eller någon sådan kongress, som vi tidigare haft, ifrågakommer det endast att åhöra föredrag om vissa vetenskapliga utredningar eller vissa åsikter i socialpolitiska ting, till vilka föredragshållaren har kommit. En sådan kongress kan på sin höjd fatta en resolution, som länder till allmänhetens upplysande i vederbörande frågor. Här gäller det däremot, att besluten formuleras, så att de verkligen, liksom andra parlamentsbeslut, kunna lända till ett strikt efterföljande och det är ju något helt annat. Internationella världspostkongressen har ju ofta att behandla flera tusen, av dess medlemmar väckta frågor. För det ändamålet måste den uppdelas sig på ett stort antal utskott. Den måste ha sekreterare, kansli, stenografer och vaktmästare. Det arbete som påvilar ett av dess utskott, är ingalunda mindre, än vad som lägges på ett ordinarie utskott i Sveriges riksdag. Kongressen som denna gång beräknas pågå i sex veckor — den har ibland räckt något längre

Ang.
kostnader
för en världs-
postkongress
i Stockholm.
(Forts.)

Ang.
kostnader
för en världs-
postkongress
i Stockholm.
(Forts.)

tid — måste städse kraftigt forcera arbetet för att hinna bli färdigt. Man kan sålunda inte, såsom det på sina håll i pressen uttalats, säga, att världspostkongressen är en nöjestillställning för deltagarna. Den är tvärtom en med mycket och tyngande arbete belastad, beslutande församling, vars arbetsresultat är av den största vikt för samtliga länder, som äro anslutna till världspostunionen.

Nu förhåller det sig, som damerna och herrarna veta, att länderna tävla om att få mottaga världspostkongressen. När det gällde inbjudan till den kongress, som skall hållas 1924, tävlade flera länder utom Sverige om äran att få mottaga kongressen, och det rådde ganska mycken strid om, varthän den skulle förläggas. Till slut bestämde sig kongressen för att antaga den av den dåvarande svenska regeringen utfärdade inbjudningen. Då det råder en sådan konkurrens om vilket land, som skall få mottaga kongressen, är det självklart, att världspostunionen vant sig vid, att det land, som mottager kongressen, också skall betala dess samtliga omkostnader. Det är således inte bara de lokala kostnaderna i det land, som anordnar kongressen, som skola betalas. Man måste jämväl hålla all kanslipersonal och ersätta all tryckning och för övrigt alla kostnader för anordningar, som därmed sammanhänga. Vid av generalpoststyrelsen föranstaltad närmare granskning av saken har det visat sig, att även det egentliga s. k. kongresstrycket måste ske på svenska postverkets bekostnad, och det blir en rätt dyr historia. Man beräknar för bestridande av tryckningskostnaderna en summa av 40 å 50,000 kr. mot 10,000 inalles i den ursprungliga, provisoriska kalkylen för kongressen. Det inbjudande landet har ju i allmänhet med glädje betalt de nödvändiga kostnaderna och dessutom gjort allt för att bereda kongressdeltagarna trevnad. Och därjämte har det varit vanligt i alla länder, där denna kongress har sammanträtt, att man har försökt att visa kongressombuden någon del av landets industriella och kulturella institutioner och en del av dess mest sevärd natur.

Jag skulle för landets del sätta mycket stort värde på, om det, såsom det ju varit tänkt, skulle visa sig möjligt att förevisa en del av Norrlands trävaruindustri, malmindustri och turistorter för dessa långväga främlingar ifrån världens alla länder. Det är naturligtvis främst på sådana delar av programmet man måste inskränka, om anslaget för ändamålet blir alltför litet. Med en kongress av detta slag äro även förenade en hel del omkostnader för smärre utflykter, för nödvändiga ciceroner för deltagarna i kongressen, över huvud taget en mängd smärre utgifter för att visa vänlighet mot deltagarna, sådana som t. ex. att deltagarna få åka gratis på spårvagn under den tid de vistas i Stockholm och andra sådana saker, som visserligen icke spela så förfärligt stor roll i budgeten men tillsammans dock växa till vissa summor. Jag vill emellertid på det kraftigaste här betona, att de farhågor, som på sina håll uttalats för att det skulle komma att bli alltför stora utgifter för fester i samband med kongressen, äro alldeles obefogade. Vid föregående kongresser har arbetet bedrivits synnerligen intensivt, och det torde ock-

så här bli fallet. Men det är tämligen självklart, att svenska staten exempelvis icke kan undandraga sig att bära de kostnader, som måste bli förenade med firandet av världspostunionens 50-årsjubileum, som just skall ske under kongressen i Stockholm.

*Ang.
kostnader
för en världs-
postkongress
i Stockholm.*

(Forts.)

Efter vad jag inhämtat ha föregående kongresser gått till högst avsevärda belopp, så avsevärda, att det av Kungl. Maj:t åskade beloppet framstår såsom mycket blygsamt. Kongressen i Rom t. ex. år 1906, således före kriget, kostade italienska staten cirka 720,000 kronor, beräknat i svenskt mynt. Det kan naturligtvis icke komma i fråga, att vi här i ett litet land kunna lägga ned motsvarande summor för ändamålet. Men jag måste å andra sidan för min del säga, att det skulle kännas rätt smärtsamt, om ombuden vid kongressen skulle ha den känslan när de reste hem, att det var ett misstag att förlägga kongressen till Sveriges huvudstad.

Såsom även antydes i utskottets utlåtande, betecknar ju den summa, som här skall anslås, icke den faktiska kostnaden för kongressen, utan bruttokostnaden. Det finns också en inkomstsida, som jag emellertid icke anser mig här böra närmare beröra och som gör att det hela har betydligt mycket mindre proportioner, än som kan framgå av äskandet. Härtill kommer ytterligare, att i kostnaden för den stora utfärden, som möjligen skall anordnas till översta Norrland, är räknat med normal ersättning åt Statens järnvägar, och det är ju pengar som icke äro alldeles bortkastade. Ty om Statens järnvägar få räkna efter sin vanliga taxa, bör det här uppstå något överskott. Jag anser mig emellertid i min egenskap av representant även för Statens järnvägar icke böra påfordra, att sporten skall ske efter en lägre taxa. Riksdagen har ju anslagit särskilda medel för att bekosta den taxenedsättning, som kan komma i fråga för riksdagsresor, kongressresor och annat dylikt, och då förefaller det mig vara det riktigaste att även i detta fall anlita detta anslag, som räcker fullt ut för ändamålet.

Nu har visserligen första kammaren med en rösts majoritet beslutat gå med dem, som utgöra statsutskottets majoritet. Jag skulle emellertid vilja hemställa till denna kammars ledamöter, huruvida icke kammaren möjligen skulle vilja följa reservanterna. Jag tror, att man icke gör sig skyldig till något överdåd genom att bestämma den summa som av dem föreslagits. Då Kungl. Maj:t dessutom skall pröva programmet, förefaller det mig, som om någon särskild risk att bevilja ytterligare 50,000 kronor för ändamålet icke skulle förefinnas.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag är övertygad om att kammarens ledamöter efter statsrådets anförande fått klart för sig, att dessa tolv i statsutskottet, som reserverat sig, icke äro så alldeles på galna sidan, som man vid ett ytligt bedömande kanske annars skulle kunna anse. Emellertid tror jag, att kammaren skall hålla mig räkning för att jag tillkännager, att jag på grund av frågans grannlaga natur, det uppseende, som det skulle väcka, om det här

Ang.
kostnader
för en världs-
postkongress
i Stockholm.

(Forts.)

bleve en stor debatt, och slutligen det beslut, som fattats i första kammaren, icke vill säga annat, än att jag stryker under vad statsrådet anfört och att jag tycker, att det varit svenska staten värdigare, om riksdagen gått på reservanternas förslag.

Jag vill sluta med att säga, att jag med hänsyn till den utgång, som frågan fått i första kammaren, avstår från att göra något yrkande och vill endast framhålla, att det var en ren slump som avgjorde frågan i utskottet, d. v. s. det var den förseglade sedeln, som där avgjorde, vilken mening som skulle få majoritet för sig.

Herr *Waldén* instämde häruti.

Vidare yttrades[•]ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri; och biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 10.

Upplästes ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 260, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, nr 148, av herr Stendahl m. fl. angående utskänkning inom riksdagsrestaurangen av spritdrycker, vin och öl.

Ordet lämnades härefter till

Herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att detta ärende bordlägges samt upptages å föredragningslistan för det plenum, som inträffar onsdagen den 14 dennes.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om mera effektiv kontroll å kommunernas ekonomiska förvaltning;

nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen;

nr 12, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rö-

rande beredningen av regeringsärenden, särskilt jordfrågor eller andra ärenden av social natur; och

nr 13, i anledning av väckt motion om avskaffande av lagrådet eller åvägabringande av ändrade bestämmelser rörande dess befogenhet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning; och

nr 15 angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående jordfrågans lösning.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas att fru Nelly Thuring på grund av sjukdom tillsvidare är förhindrad att delta i riksdagens sammankomster.
Stockholm den 8 mars 1923.

Andrea Andreen-Svedberg,
leg. läkare.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Leffler</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 12 mars,
» <i>Lithander</i>	» 3 » » 11 »
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 6 » » 12 »
» <i>Carlsson</i> i Solberga	» 8 » » 13 »
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	» 2 » » 12 » och
» <i>Akerlund</i>	» 5 » » 12 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 13 mars.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och den 7 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen, herr Herman Norling på grund av kurbehandling för ischias tillsvidare ej kan delta i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm den 12 mars 1923.

Israel Holmgren,
medicins professor.

§ 3.

Herr statsrådet Örne avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 99, angående befrielse för Eva Elfving från skyldighet att till postverket gälda visst penningbelopp;

nr 100, angående anstånd med erläggande av förfallna räntor å statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 113, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 24 februari 1922 angående särskild skatt å tobaksvaror m. m.;

nr 105, angående anslag för budgetåret 1923—1924 till statens lönenämnder och statens bostadsnämnd;

nr 106, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption;

nr 111, angående uppdelning av Vifolka, Valkebo och Gullbergs härads domsaga å Lysings och Göstrings härads samt Åkerbo, Bankekinds och Hanekinds härads domsagor; och

nr 112, angående fortsatt anställande av en tillförordnad brottmålsdomare i Norrbottens län.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till behandling av lagutskott propositionen, nr 98, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom;

till bankoutskottet propositionen, nr 97, angående vissa pensioner och understöd m. m. från allmänna indragningsstaten; och

till statsutskottet propositionen, nr 102, angående dyrtidstillägg åt viss tullpersonal.

§ 5.

Vidare föredrogos men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 10—13, bankoutskottets utlåtanden nr 14 och 15 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 88, med förslag till lag om bageri- och konditoriarbetes förläggande till viss del av dygnet, nämligen:

nr 234, av herrar *Borggren* och *Sjöström*;

nr 235, av herr *Kinmanson*; och

nr 236, av herr *Fjellman*.

Nämnda motioner bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av bytesavtal rörande kronan tillhörig mark å Nya varvet;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område från statens lagerhustomt i Vara;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upptagande av ämnet räkning å fortsättningsskolornas läsordning.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Lindskog* under 2 dagar fr. o. m. den 14 mars,
» *Björklund* » 2 » » 15 » och
» *Rydén* » den 17 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.